

PAUL KEPPLER

DAUGIAU DŽIAUGSMO

VERTĖ
A. TYRUOLIS

SAKALO LEIDINYS N. 553

Tiražas 3200 egz.

**Spaudė Tėvų Marijonų spaustuvė Marijampolėje
1940 m.**

AUTORIAUS PRATARTIS

Mano sieloj rimta ir iškilminga, rašant man d ž i a u g s m o žodį.

Rodos, daugybė vaikučių, garbanotom galvutėm, mėlynakių, apspinta mane ir verksmingais žvilgsniais ir riedančiom ašarėlėm prašo manęs: Duok mums džiaugsmo, mes taip alkstam!

O už jų pasirodo kiti veidai, suvytę ir išvagoti, ir jų drumstas, ir pribukęs žvilgsnis, rodos, sako: Nekalbėk apie tai, džiaugsmo visai nėra!

Bet juos vėl nustumia malonūs, meile spinduliuoją vaikučių veidai, o jų viltingos akutės sakyte saiko: Kalbėk, kalbėk apie džiaugsmą! Sakyk, ką turim daryti, kad liūdnavis laikais jo turėtumėm ir pasigamintumėm!

Tai ir kalbėsiu. Tebūnie mano klausytojais visi, kurie dar tiki ir turi vilties! Tebūnie mano bendradarbiais visi, kurie myli džiaugsmą ir žmoniją! Tada abu viršelio žodžiai nebebus vien noras ir ilgesio šauksmas.

TEISĖ DŽIAUGTIS

Rodos, nereikėtų nė kalbėti apie džiaugsmo reikalingumą. O vis dėlto yra kitaip. Teisė džiaugtis mūsų laikais niekinama ir žudoma. Tikrosios džiaugsmo reikšmės nebematoma, nors džiaugsmo trokštama su visu karštumu, jo siekiama su visu išėlimu. Vieniems džiaugsmas saldus gyvenimo paskaninimas, retas kąsnis, gavus godžiai nuryjamas, arba brangus vynas, kurį tik turtingieji gali gerti, ar pagaliau iškilniųjų gyvenimo papuošalas. Kiti su panieka kalba apie džiaugsmą. Tai esą saldiniai panelėms ir vaikams. Jie pridengia savo veidą pasaulio liūdesio skraiste ir tariasi esą dvasios didžiūnai ar daug patyrę žmonės. Yra ir kuklių žmonių, kurie kiekviename džiaugsme mato pasislėpusį tikėjimo ir pamaldumo priešą. Bet daug daugiau yra tų, kurie tikėjimo ir pamaldumo nepakenčia, nes tame mato džiaugsmo slopinimą.

O vis dėlto **džiaugsmas yra gyvenimo reiškiny, gyvenimo jėga ir gyvenimo vertė. Kiekvienas žmogus trokšta džiaugsmo ir turi teisės džiaugtis. Džiaugsmas yra būtinas kūno ir sielos sveikatai, kūno ir dvasios gyvybei ir tikėjimui.**

Džiaugsmas žmogui kaip saulės šviesa augalui. Tai nėra vien poetiškas pasakymas. Juk regim, kaip džiaugsmas gyvina, liūdesys marina. Jau vaiką rūpestis slegia, o linksmumas jį visą nušviečia ir sugyvina. Ligoje, negalavimuos linksmumas stebuklus daro. Išmintingi gydytojai tai žino ir brangiina šiuos sielos vaistus.

Anglų gydytojas Weber¹ auklėjimasi džiaugsmui vadina svarbiausiu sveiką gyvenimo reiškiniu. O džiaugsmą laimėti ir išlaikyti esą galima griežtu pareigos jausmu ir aistrų suvaržymu. Daugiausia tam padedanti valia. Sielos būsenos veikmę į kūną jis aiškina taip: Džiaugsmas ir viltis paskatina kvėpavimą, gausiau plukdo kraują į smegenis ir tuo būdu geriau maitina nervų ląsteles. Dvasinė sloga sumažina kvėpavimo ir širdies veikimą, trukdo kraujui plaukti į smegenis ir gimdo kūno veikimo sutrikimus. Taip džiaugsmas veikia kūną ir dvasią: išplečia krūtinę, palengvina širdies darbą, lygiai kaip kvėpavimas tyrame kalnų ore, o tuo būdu sugyvina visą dvasios gyvenimą. Tada žmogus nepažįsta ligų, o jei ir tenka susirgti, ligą lengvai nugali.

Džiaugsmas tai tyrasis oras kūno ir dvasios gyvybei. Kolumbą ir jo nusiminusią įgulą iš visiškos nevilties ir begalinio nuovargio staiga atgavino sasafraso laurų kvapas, kurį atnešė vėjas nuo

¹ Die Verhütung des Alterns. Mittel und Wege zur Verlängerung des Lebens, Leipzig 1905.

žemės. Taip dažnai atgaivina ir sugyvina džiaugsmo kvapo. Tikrasis džiaugsmas, kurs teka iš skaidraus šaltinio, yra gyvybės gaivintojas, neįkainojama auklėjimo jėga, stiprus darbo padėjėjas ir svarbus visuomeninis veiksnys. Bet tik tikrasis dvasios, o ne juslių džiaugsmas.

Kartais džiaugsmas žmogui atneša dvigubai jėgų, kilnina jo norus ir veikimą, daro jį tvirtą ir drąsų. Džiaugsmas dažnai gimdo didelius sumanymus ir kilnius darbus. Jis padeda lengvai nugalėti sunkenybes ir kliūtis. Jis kilnina, ragina siekti gėrio, grožio ir tiesos, sulaiko nuo žemo gyvuliško gyvenimo ir žadina gerus palinkimus. Jis teikia malonumo ir žmoniškumo. Jis artina žmones, skatina juos draugauti ir audžia draugiškumo ryšius.

Džiaugsmas išlaiko ir maitina šviesiąsias pažiūras ir gena tamsiąsias. Jau tai yra didis nuopelnas. Teisingai sako Emersonas¹, kad šviesių pažiūrų žmonės pajėgūs ir darbingi, o tamsiosios pažiūros griauja veiklių jėgų sanderbę. Ir įvairiausios oro pilys, šviesių pažiūrų žmonių statomos, esančios vertesnės už kalėjimus, kuriuos ore stato paniurę ir nepatenkinti žmonės.

Nemanykim, kad tikėjimas džiaugsmo nevertina ir palaiko tik antgamtinį džiaugsmą. Tai dažnas,

¹ Seid fröhlich und weise! Eine Ausvahl aus seinen Essays von W. Miessner, Jena u. Leipzig 1905, 142.

bet klaidingas manymas. Doros reikalavimai, iš-
pažintis, kentėjimų supratimas, kentėjimų reika-
lingumas, vertė ir nuopelnai nemažina džiaugs-
mo reikalingumo. Dėl viso to krikščionybė žiūri
į džiaugsimą ne abejingai.

Be džiaugsmo negali gyventi nė vienas žmo-
gus. Be džiaugsmo negali gyventi ir krikščionis.
Net tas, kurs eina tobulybės keliu. Linksmų, lai-
mingų ir malonių žmonių skaičius daug didesnis
tikinčiųjų, kaip netikinčiųjų tarpe. Daug džiaugs-
mingų žmonių randam šventuosiuose. Daug skaid-
riau tvyska džiaugsmas tikinčiųjų rašytojų, po-
etų ir menininkų kūrinuos, kaip tų, kurie laikomi
naujojo meno ir naujosios literatūros atstovais.
Naujojo literatūros istorijoje regim didelį skaičių
džiaugsmo priešų ir tamsiųjų pažiūrų skleidėjų.
Tai eina nuo Leopardi iki Šopenhauerio, Nietz-
schės ir jų pasekėjų.

O XVIII šimtmetyje kapucinas Ambrozijus iš
Lombezo¹ stojo ginti džiaugsimą nuo jansenizmo,
kurs temdo tikėjimą ir gyvenimą. Jo knyga „Apie
sielos džiaugsimą“ dar ir šandie skaitoma. Ten
apie džiaugsimą jis taip atsiliepia:

Džiaugsmas daug reiškia dorybei, darbui,
draugijai, žodžiu, visam, kas gera... Jei tavo širdis
plaka džiaugsmu, tavo dvasia bus vaisingesnė ir

¹ Jo tikroji pavardė La Pairie (gyv. 1708-1778). Vokiš-
kas jo raštas: Über die Freude der christlichen Seele, Re-
gensburg 1862, Paderborn 1880,

budresnė, tavo mąstymas aiškesnis, tavo nuotaika giedresnė, tavo elgesys malonesnis, tavo sveikata tvirtesnė ar ne tokia silpna, tavo pamaldumas nuoširdesnis, tavo dorybė mielesnė.

Džiaugsmas naudingas šiaip darbams. Jis padeda lengviau pakelti jų vargus, suprasti jų sunkenybes. Ir lengviau surandamos priemonės tikslui pasiekti. Susirūpinęs ir susigraužęs žmogus netinka darbui. Visa jį atstumia ir erzina. Jis negali nė mažiausios sunkenybės nugalėti. Jis turi darbą mesti. Arba jo darbas turi neskaidraus vidaus žymių.

Liūdesys niekad nebuvo dorybė. Užuoat padidinęs aukos svarbą, jis ją sumažina. Dievas nori, sako apaštalas (2 Kor. 9,7), kad jam duotumėm su džiaugsmu. Niekas tiek nesuteikia Jo jungių garbės, kaip skaidrus linksmumas kaktoje tų, kurie jį neša.

XIX šimtmetyje anglas J. W. Faber perima kovą su šių dienų pasauliniu liūdesiu ir nusivylimu. Savo gausiuose, asketiniuose raštuose jis aiškina džiaugsmą. Ir tas jo aiškinimas toks gilus ir malonus, kad jį ir čia trumpai pakartojame.

Kaip Goethe džiaugsmingumą vadina visų dorybių motina, taip ir Faber¹ laiko jį visų didingų dorybių ir žygių skatintojū.

Susilaikymui, rašo jis, kuriuo tvyska aukštasis šventumas, nedaug tepadėsim, jei sakysim, kad

¹ Faber, Das heiligste Altarssakrament, Regensburg 1857, 215,

džiaugsmas dvasiniam gyvenimui daug reiškia, o nedarysim pažangos tik dėl to, kad mums stinga džiaugsmo. Sakoma, žemėj buvęs laikas, kada dėl didelio angliarūkštis kiekio augimas ėjęs dideliu mastu. Panašiai yra ir dvasiniame gyvenime, jei visa kvėpuoja šventu ir antgamtiniu džiaugsmu.

Šventajai susilaikymo dorybei nebūsią garbės, jei su panieka manysim ar kalbėsime apie dvasinio džiaugsmo saldumą, gaivingumą ir kvapnumą. Džiaugsmas mums vis padedąs būti maloniais santykiuose su kitais.

Jeigu būsim džiaugsmingi, mums nieko neatsitiks nelaiku. Niekas mūsų neištums iš pusiausvyros. Nors kažkokia pareiga mus netikėtai užklyptų, nors kažkokie nenumatyti priešingumai mus sukliudytų, nors kažkokios pagundos stengtų mus įkaintinti, visa atrodo vietoj: taip reikia. Nėra šešelio mūsų sieloj, kur galėtume niurnėdami sėdėti. Džiaugsmo malonė spindi, kaip didelė saulė gražią dieną¹.

Džiaugsmas suteikiąs dvasios laisvę, be kurios malonės priemonės tampa kliūtimis, sakramentai šaltu patarnavimu, pamaldumas abejingumu, tvarka vergo grandine. Džiaugsmas nesąs susilaikymo priešas. Priešingai: susilaikymas ir jo griežtumas bendrauja su džiaugsmu.

„Savimeilė tai nešvarumas, vergija, skurdas, netyras dvasinio gyvenimo oras, slėgimas. O susi-

¹ Ten pat 217.

laikymas nuo viso to išvaduoja. Nenuostabu, kad jame tiek džiaugsmingumo“.

„Jeigu šventieji kupini giedros dvasios, o vienuoliai ir vienuolės džiaugsmingumo, tai tik dėl to, kad jų kūnai, kaip šv. Povilo kūnas, suveržti nepalaužiamu griežtumu ir valia išminties ribose. Kas nori būti džiaugsmingas, turi susilaikyti, o kas susilaiko, turi to tyro džiaugsmo, kurs plūsta iš dangaus“¹.

Be abejojimo, kentėjimas vertingas, nenukreipiamas, būtinas, bet jo esą negalima aukštinti labiau už džiaugsmą. Džiaugsmas kylas iš pačių amžinybės gelmių. Jis pirmesnis, jis amžinas. O kentėjimas nuodėmės pasėka ir laiko būklė. Kentėjimas ir džiaugsmas krikščionio gyvenime, žinoma, derinasi. Jie kyla ir leidžias, kaip jūros vilnys.

„Jie gyvena kartu, nes yra broliai. Džiaugsmas gimęs anksčiau, ir kai jaunesnysis miršta, nes yra mirtingas, tai vyresnysis vis prisimena jaunesnįjį. O tas prisiminimas toks mielas, jog sudaro dangaus palaimos dalį“.

Džiaugsmas tai laivo burės. Kas moka jomis naudotis, pagauna ir priešingą vėją, ir kelionė daros greitesnė. Tikras ir tyras džiaugsmas yra toks pat auklėtojas, kaip ir kentėjimas. Ir gal net reikalingesnis už kentėjimą.

¹ Faber, Das heiligste Altarssakrament, 221.

„Yra žmonių, kurie sugeba visur džiaugsmo rasti ir jo palikti. Džiaugsmas varva jų pirštuose, kaip medus; trykšta, kaip saulės spinduliai. Vien jų pasirodyme, jų ramioj draugijoje yra kažkas, iš ko po visą aplinką plūsta džiaugsmas... Iš tikrųjų, laimingiausias, didžiausias, į Dievą panašiausias yra tas žmogus, kurs prie pasaulio laimės turto dar pridėjo tikrą džiaugsmą“¹.

Apvaizda, pagal džiaugsmo svarbumą, pasirūpino tuo, kad viršgamtinėj daiktų tvarkoj džiaugsmas niekad neišsektų. Todėl kiekvienas turi jo tiek, kiek reikalinga gyvenimui.

Gamta be poilsio teikia gausybę džiaugsmo, lyg daugybei gėlių pražyduš. O kiekvienas metų laikas ir kiekvienas kraštas puošiasi kitokiomis gėlėmis. Išmintingas, tvarkingas, dorybingas ir krikščioniškas gyvenimas visad kupinas džiaugsmo. Ypatingą džiaugsmą turi vientulystė ir draugystė, poilsis ir darbas, malda, tikėjimas, viltis ir meilė. Sveika ir tvirta kultūra gali ir turi palengvinti, pagražinti ir sukilninti atskiros žmogaus ir visos žmonijos gyvenimą. Menas ir poezija turi stebuklingą galią, anot Šilerio, žemiškąjį gyvenimą apipinti dangiškomis rožėmis. Tikroji krikščionybė ir gilusis tikėjimas niekad džiaugsmo gyvenime nemažina, bet jį didina.

Taip kurio nors laiko džiaugsmo klausimas yra tikras sąžinės ir kultūros klausimas. Ir jį turim taikyti savo laikams.

¹ Faber, Bethlehem, Regensburg 1861, 447 t.

DŽIAUGSMAS IR MŪSŲ LAIKAI

Ar mūsų laikams stinga ar užtenka džiaugsmo? Reiktų atsakyti, kad daugiau stinga. Ir tam gal visi turėtų pritarti. Džiaugsmo stoka bemaž svarbiausia mūsų laikų žymė, visuotinis žmonių nusiteikimas. Nesunku būtų surasti naujojo literatūroje ilgiausias aimanų poezijas, išgirsti liūdesio chorus ir skundų simfonijas. Tačiau mes čia to nesiimsim. Ir susilaikysim nuo bet kurio sprendimo. Nmodernių žmonių sprendimu apie modernųjį pasaulį, tur būt, niekas labai nenorės patikėti. Bet pasiklausim šiuo klausimu tų žmonių, kuriuos modernusis pasaulis laiko savo pranašais ar bent gerbia juos kaip vadus.

Griežčiau jau, rodos, negalima atsiliiepti apie naujuosius laikus, kaip yra atsiliėpęs Chamberlainas, „XIX šimtmečio pagrindų“ autorius.

„Visa, kas gražu, beveik visai dingo iš mūsų gyvenimo. Tur būt, nėra nė vienos laukinės, pusiau civilizuotos tautos, kuri neturėtų daugiau grožio savo aplinkoj ir daugiau harmonijos savo gyvenime, kaip didžioji vad. kultivuotų europiečių masė“.

Rudolf Eucken¹, vienas rimtųjų moderniųjų filosofų, būties kultūrą be religinių pagrindų vadina nepakankama.

„Ji suverčia gyvenimą į priešingumus, ji meta žmogų nuo šaltojo pasaulio į jį patį ir vėl verčia iš ankštumos siekti visatos platybių. Niekur pastovumo, niekur visa apimančios sintezės, niekur gyvenimo, kurs apmokėtų triūsą ir darbą, kurį jam pašvenčia kultūringas žmogus. Šis patyrimas veikia dar skaudžiau, atsiminus, su kokia viltimi ši būties kultūra buvo pasveikinta. Gyvenimas tą viltį sugriovė ir viską priešingai pakeitė: Mes norėjom pastovumo, o patekom į didžiausią nepastovumą, mes norėjom vieningo gyvenimo, o jis mus suskaldė, mes norėjom ramios laimės, o radom karčią kovą, begalinį vargą ir rūpestį“.

Jis vadina šių dienų kultūrą vien žmonių kultūra be tikrosios dvasios kultūros ir išaiškina jos niekingumą: „Begalinis neramumas, skubėjimas ir bėgimas, aistringas prasikišimas ir pasipūtimas, gyvenimas nugręžtas ne tiek į save, kiek į kitus, be jokių gilesnių problemų, be jokių vidaus impulsų, be gilesnio susidomėjimo ir tikrosios meilės, o išdidžiose kalbose ir net atsakingame darbe susidomėjimas savojo „aš“ globa ir iškilimu. Pats žmogus aukščiausias gėrio ir blogio, tiesos ir netiesos teisėjas, o savo veikimu pirmiausia siekias įsigyti žmonių malonės ir pasirodyti prieš juos:

³ Der Sin und Wert des Lebens, Leipzig 1908, 67.

Visa tai kartu su idealių tikslų ir nusiteikimų palaikymu atrodo tikra vidaus netiesa, apsimetimas, dvasinė tuštuma¹.

„Pagražinta, paauksinta kultūra“, sako jis kitose vietose, „kuri tik žiba, spindi, vietose išvidinio turinio rodo išviršinę lytį, visą gyvenimo vertę aukoja vien naudingumui, ir taip patenka į paviršutiniškumą ir tuštumą“.

Dar aštriau sako Fr. Paulsenas savo veikaluose „Naujasis auklėjimas ir lytinis padorumas“: „Atrodo, lyg visos piktosios jėgos būtų paleistos sunaikinti tautų gyvenimo dirvą“. Ir jis čia nurodo, kad naujasis, bebūdis auklėjimas jaunimui ne tik neteikia džiaugsmo, bet dargi jį mažina.

Šių dienų jaunimas, išlepusio, nuolaidaus auklėjimo vaisius, jaučiasi nelaimingas, prislėgtas, nesuprastas, išnaudotas piktam, o pirmąkartis griežtas auklėjimas būdavo priimamas su ramumu, net linksmumu“.

Wemer Sombart taria aštriai ir teisingai: „Dalykų esmės supratimas šiandien nėra kiek ne didesnis, kaip anksčiau. Naujoji kultūra nieko nepadarė mūsų vidaus gyvenimui, mūsų laimei, mūsų pasitenkinimui, mūsų gilumui“.

„Geriau medžius skaldyti, negu tą niekam tikusią civilizuoatą gyvenimą gyventi; turim grįžti pas šaltinius, į vienišus kalnus“, su liūdesiu šaukia P. de Lagarde.

¹ Eucken, Der Sinn und Wert des Lebens, 154.

Vienas kritikas rašo: „Skausmingas dejavimas ir ilgesys tai mūsų neramių laikų svarbiausias reiškinys. Kasdien kaupiasi mūsų žinių kiekis, mūsų techninis galėjimas bemaž nebežino kliūčių... ir vis dėlto nėra džiaugsmo iš to, vis dažniau girdim liūdnei klausiant: Kam visa tai? Mūsų gyvenimui trūksta to, kas duotų pastovumo ir gyvumo, taigi tvirtos pasaulėžiūros. Arba teisingiau: Mes priėjom prie to, kad su pasaulėžiūra, kuri nuo apšviertos amžiaus valdė mūsų dvasinį gyvenimą, negalima gyventi. Materializmas, šiurkštesnės ar švelnesnės formos egoizmas labai giliai įsišaknijo į mūsų mąstymą, net tuose, kurie kratosi materialisto vardo. Greta to buvo ir žymus idealistinių vertybių kapitalas, ir kol iš to buvo galima gyventi, į materializmą žiūrėta kaip į galią, kuri ruošia kelį visų sričių pažangai. Jaunosios kartos to kapitalo turi maža arba visai jo neturi, ir, turėdamos gyventi su materializmu, pasijunta prieš niūrią dykumą ir gyvenimo tuštumą. Ir kai jau gatvės vyras suprato paprastus, naivius materializmo dėsnius ir grasina visiems, kurie kitaip mano, numanome pavojų, kurs grasina viskam, kas susiję su žmoniškumo vardu. Iš to ir tokia gausybė raštų, aiškinančių pasaulėžiūros klausimus“.

Su šia nuomone esmėje sutinka Fr. W. Foersteris¹ ir Robert Saitschick². Pirmasis mūsų kul-

¹ Jugendlehre.

² Quid est veritas? Knyga apie būties klausimus, Berlin 1907.

turą vadina technine, kuri priešinga dvasinei viduramžių kultūrai. Ta techninė kultūra palenkianti žmonių mintis ir jausmus į pašalinius dalykus, žmones daranti priešais, atimanti išvidini susikaupimą, viduj daranti juos skurdesniais, nežiūrint išviršinio praturtėjimo.

Jis ragina pamąstyti, ar naujųjų laikų laimėjimai tikrai gausiną ir tvirtiną dvasinį gyvenimą ar pagaliau privedą tik prie statumo ir išsiblaškyimo ir tuo tarnaują vien kūno patogumui ir doriniam išsigimimui. Jis mano, kad gyvenimo sunkumas ir tuštumas pagaliau atidarysiąs akis ir duosiąs suprasti, kad ten, kur nesirūpinama sielos kultūra, negalį būti iš viso kalbos apie bet kokią kultūrą.

Saitschick sako: „Niekad žmonija nebuvo suskaupusi tiek daug mokslo žinių, ir niekad mokyti žmonės neturėjo mažiau tų žinių, kurios žmogui būtinos: Jie lengviau skaito gamtos knygoj, kaip žmogaus viduj, kuris jiems lieka neįskaitoma knyga“. Todėl laimės siekimas ir jausmų gyvybės skatinimas nevedąs prie tikslo. Ieškoma „patogumo seklumų, per kurias teka seklos smagumo upelelis“. Bet ir to veltui ieškoma.

Visi tie mąstytojai prieina išvados: Mūsų dienų kultūra su savo technine pažanga, su gyvenimo pagražinimu ir sąlygų pagerinimu, su geismų pagausinimu ir išpuikiniu giliausiojo žmogaus patenkinti negali, jį tik nuskurdina, ištuština ir atima iš jo džiaugsmo saiką. Iš to aiškėja jos žlugimas. Tuo parodoma, kad esmėje ji yra neskaidri

ir ligūsta. Nes kiekviena sveika kultūra pražydi ir nužydi džiaugsmo palaimoj. Kiekvienas sveikas žmonių gyvenimas savaime gausiai krauna džiaugsmo pumpurus.

Kur klaida, paaiškinta aukščiau duotuose liudijimuose. Mūsų dienų kultūra savo esmėj yra šios buities kultūra, išorinė techninė kultūra, proto kultūra, todėl nepakankama, klaidinga, be džiaugsmo palaimos.

Tikroji kultūra giliausioje esmėje turi būti vidaus kultūra, širdies ir sielos kultūra.

„Tik kai labiau branginsim būdą“, labai teisingai sako Saitschick, „už mokslą ir žinojimą, paruošim dirvą, kurioje išaugs tikroji kultūra“¹.

Per didelis mokslo ir proto žinių kaupimas, apleidžiant valios ir būdo auklėjimą, yra mūsų laikų dvasios liga, užtraukusi mums nelaimę. Reikėtų labiau įsidėmėti Šilerio žodžius: „Kas lavina vien savo protą, užmiršdamas širdį, tam šventumas jau nebe šventas, tam žmonija ir dievybė niekas, abu pasauliu jo akyse niekas“².

Be abejo: vienašališkas išorinis ir protinis lavinimas pasiklydo tyruose, kur jau nežydi jokia gėlė. Lavinimas, tesiekias tik proto ir atminties, bet nesiekias širdies ir sielos, yra niūrūs, be džiaugsmo, nes žmogaus vidaus jis niekad negali patenkinti ir palaiminti. Tiesa, gal ir proto lai-

¹ Quid est veritas? 102.

² „Plėšikų“ prakalba.

mėjimai teikia džiaugsmo jausmų, bet tas džiaugsmas šaltas, panašus į ledo gėles languose. Jis net pavojingas, nes savo šaltumu gali žmogui užtraukti išdidumą. Jeigu tame žiemos šaltyje miršta meilė, tikėjimas, tai vidaus skurdas tobulas. Ir kaip dažnai esti, kad žmogus su aukštu protiniu išlavimu ir giliomis žiniomis džiaugsmo alkį tenkina juslinių, net gyvuliškų smagumų išspaudomis. Širdį ir sielą protas gali supančioti, bet juslinių geismų jis nesulaikys. Jo valdomi, jie darysis dar aršesni.

Šių dienų žmonija vėl primena Tantalą. Ji trokšta džiaugsmo, ir jį norėtų patenkinti tekančios upės vandeniu. Bet upė juo toliau atsitraukia, juo žmonės labiau artinas. Tantalą, sako Emersonas, neseniai tekę matyti Paryžiuje, New Jorke, Bostone. Jis jau daug linksmesnis. Tikisi, kad gavingąjį vandenį galėsias buteliais semti.

Nesveika kultūra žmones sargdina kūnu ir dvasia. Kad šių dienų žmonija jaučiasi nesveika, matyti jau iš to, kad higiena, sveikatos mokslas, užsitarnauja ypatingo įvertinimo.

Užtenka pakviesti vienintelį svarbų liudininką. Jis yra **mirtis**. Atvėręs knygas, jis rodo milžiniškus **nusižudymų** sąrašus. Kalbama apie gyvenimo vertybes, apie gyvenimo ir darbo džiaugsmą, o lyg nematoma, kad nusižudymų skaičius Europoje per paskutinius 50 metų padidėjo 400 nuošimčių, kai žmonių prieauglis tepakilo 60 nuošimčių. Vien Vokietijoje per metus iš gyvenimo savo valia pasi-

traukia 12.000 žmonių. Didesnės pajuokos taip garbinamai naujai kultūrai negalima išgalvoti. O palinkimas žudyti yra daug didesnis, negu šiais skaičiais nurodyta. Londone, Berlyne, New Jorke, Čikagoj įsteigti tam tikri biurai, kuriuose bandantiems nusižudyti teikiami patarimai, kaip to žygio išvengti.

DŽIAUGSMO ŽUDYTOJAI

Naujoji kultūra savo esmėje džiaugsmui ne tik nepalanki, bet dargi jį savo veikimu griauna.

Tiesa, didelė techninė pažanga ir išradimai kai kuriuo atžvilgiu darbą palengvino ir sunkiausias darbo naštas užkrovė mašinai. Butų sąlygos, maistas, išorinis žmonių gyvenimas pasikeitė, pagerėjo. Bet šiokią ar kitokią pažangą nusmelkia **viena**, visus žmones sukrečianti pasėka. Dėl to naująjį gyvenimą pradėjo slėgti baisus, aukštas įtempimas. Grėsė sutriuškinti.

Atrodo, kad garas, elektra ir visos kitos žmogaus tarnybai palenktos jėgos pradėjo žmogui keršyti. Žmogus ėmė karščiuotis, skubėti, nebeteiko kūno ir dvasios ramybės.

„Mes tapome vergais baisenybių“, sako William Morris, „kurias sukūrė mūsų pačių kūrybinė jėga“.

Šis aukšto slėgimo gyvenimas užtraukė ypatingą naują ligą, kuri yra didžiausia džiaugsmo žudytoja. Ta liga yra **neurastenija**, arba nervingumas. Ji žudo visą žmoniją. Ji graužia kūno, dvasios ir doros gyvenimą. Dėl jos kenčia visuomeninis gyvenimas.

Ir greta pagerintų sąlygų, valstybinės ar ar-
timo meilės globos regim tikrai apgailėtinas sąly-
gas, kurias užtraukia naujoji pramonė didelei žmo-
nijos daliai.

„Man rodos“, sako Chamberlainas¹, „kad mū-
sų XIX (žinoma, ir XX) amžius yra skaudžiau-
sias iš visų laikų, o labiausiai dėl staigaus maši-
nų sudūzgėjimo“.

Nėra reikalo aprašinėti kai kurių darbininkų ir
darbininkų šeimų gyvenimą. Nėra reikalo keliau-
ti po naujuosius milžiniškus fabrikus, kad susipa-
žintum su édančiu ir nuobodžiu darbu tvankiame
fabrikų ore, karštoj garo katilų aplinkoj, šurpioj
žvangančių kūjų, ūžiančių ratų, tarškančių staklių
muzikoj. Nėra reikalingi ypatingi mokslai, kad iš-
skaitytum išbalusius, išvogotus veidus. Viena aiš-
ku: juose bus viso, tik ne džiaugsmo!

Nenuostabu. Naujoji pramonė plačiu mastu
pakeitė ir pablogino **darbo rūšį**. Tai yra labai ne-
maloni darbo padalijimo pasėka. Nors tuo lai-
mėti techniniai teigiamumai ir dideli, bet sielos ir
dorovės nuostoliai didesni. Tuo būdu žmogaus
darbas pasidaro besielis, bedvasis. Tas darbas ne-
siekia visumos, jis tik knebinėja tą pačią menką
dalelę. Tai, sakytum, vergo darbas.

„Vienoj pasaulinėj parodoj“, pasakoja A. von
Gleichen - Russwurm^{1 2}, „man krito į akis viena

¹ Die Grundlagen des 19. Jahrhunderts, II 837.

² Sieg der Freude. Eine Aesthetik des praktischen Le-
bens, Stuttgart 1909, 383 f.

mašina, kurią aptarnavo darbininkas su niuriu žvilgsniu. Nežinau, ką toji mašina gamino, žinau tik, kad ji dirbo su nepaprastu tikslumu, kažką lankstė ir dėstė, kaip kokia tvirta ir lanksti milžino ranka. Atrodė, tokio dirbančio daikto negalima laikyti negyvu.

Tuo tarpu žmogus rodė kuo mažiausia veiklumo ir gyvo proto. Jis tik retkarčiais pakišdavo mašinai kažkokio maisto. Gyva atrodė mašina, o koks negyvas, koks suakmenėjęs jai pavergtas žmogus! Užuot susipažinęs su pačia mašina, žiūrėjau su nustebimu į šį vaizdą. Žmogaus didybės ir jo didybės ribų aš niekad aiškiau nebuvau matęs. Amžiaus įvaizdžiu buvo man griebianti, traukianti, dirbtinė mašinos ranka, o žmogus su niuriu žvilgsniu — jos įrankis. Ieškojau mintyse vergaujančių tautų, kurios statė Egipto piramides, mąščiau apie moterų ašaras malant javus ir apie panašius senovės užsiėmimus. Norėjau savo amžių apginti. Negalėjau atsikratyti minties, kad paties žmogaus išrastos mašinos vergija yra pati karčiausioji, nes ji pavergia mintį, savo tikslumu paniekina Kūrėją. Ne smagumuos gyventi ir lengviau te dirbti trokšta žmogus. Ne tam jis skirtas. Kūrybingumas, net mažiausiame saike, yra jo neribotas ilgesys, sakytum, likimas. Kiekvieno darbo sumedžiaginimas yra vienas nuostabiausių reiškinių mūsų amžiaus istorijoje. Santykiuose su suvaldytomis jėgomis, kurios taip bauginančiai, taip pragariškai šnypščia, šniokščia, švilpia, žmonėms atsitinka taip,

kaip su senųjų amžių pasakiškais kalviais ir bur-
tininkais. Toj draugijoje jie pasidaro pikti ir žiau-
rūs, apgaulingi ir klaikūs. Iš grūmojančių, pavergtų
jėgų jiems tenka kažko baisaus, pavojingo, maiš-
tingo. Įveikus pereitų amžių slibinus, išradėjas pa-
statė naujus, baisius slibinus, kurių alsavimas svai-
do ugnį, o letena sutriuškina žmogelį. Tiesa, jie
jam tarnauja. Bet reikalauja didelio atlyginimo.
Žinovai stengiasi nurodyti, ką reiškia pakitimai,
žmonių gyvenime mašinos sukelti. Bet niekas ne-
apskaičiuos, kiek džiaugsmo sugriauna nauji lai-
mėjimai, kiek tylios ramybės ir brandaus veiklu-
mo jie nuslopina“.

„Tiesą sakant“, teisingai sako Ruskin¹, „ne
darbas, bet žmogus dalijamas: jie suskaldomi į
mažytes daleles, ir trupučio dvasios jėgos, žmogu-
je likusios, nebeužtenka pagaminti adatai ar viniai:
tepadaroma adatos smaigalys ar galvutė. Būtų geis-
tina per dieną padaryti daug adatų. Bet jeigu ma-
tytume, su koku kristaliniu smėliu lyginami jų
smaigaliai — būtent su žmonių sielų smėliu, kurį
reikia labai padidinti, kad žinotume jį tikrai esant
— tai reiktų ir apie tam tikrus nuostolius pagalvoti.
Ir didelė dejonė, kylanti iš miestų fabrikų aiškiau
už jų dūmus, kyla tik dėl to, kad ten kuriama vi-
sa, tik ne žmogus. Mes baltiname medvilnę, grū-
diname plieną, valome cukrų, gaminame indus,

¹ Wie wir arbeiten und wirtschaften müssen. Gedanken-
lese aus den Werken John Ruskins, Strassburg² 1896, 186 f.

bet gyvą dvasią nuskaidrinti, sustiprinti, nuvalyti, atkurti — pelną skaičiuojant nė neateina į galvą!

Dėl to, žinoma, ne vien mašinos ir fabrikai kalti. Didelę kaltę neša toji galia, kuri į darbininkus spraudžiasi kaip geriausia draugė, atstovė, net išvaduoja. Jai rūpi, kad darbininkas nebūtų linksmas. Jo nesmagumą ir pyktį ji panaudoja kaip garo jėgą savo ratams, o jo ašaras — kaip vandenį savo malūnams. Tie liūdnieji žmonių laimintojai uoliai stengiasi iš darbininkų atimti pasitenkinimą ir paklusnumą, žadinti viltis, kurios niekad neišsipildo, kiršinti geismingumą, atimti paskutinę tikėjimo viltį. Ir pagaliau darbo ir gyvenimo džiaugsmas užmušamas tuose, kurie pasiduoda tai galiai save vesti ir suvadžioti.

Dėl šios didžiosios tautos dalies nepasitenkinimo ir džiaugsmo stokos kenčia visa, tamsus nevilties debesis temdo visą visuomenės gyvenimą.

„Mums retai kada aišku“, sako Foersteris¹, „kaip labai mūsų džiaugsmus slegia išskirtųjų nuotaika. Mūsų juokas prislėgtas, garsiausias džiūgavimas dirbtinis ir giliausioj esmėj daugiau panašus į apsisvaiginimą, kaip į plūstančią palaimą. Ir paviršutiniškiausias žmogus to slegiamas. Jis juk girdi skundus iš gatvės, jis mato atkaklius ir niūrius veidus, jį pagauna tai, kas gilumoj

¹ Christentum und Klassenkampf, Zürich 1908, 247 f.

mąstoma ir jaučiama. Žmogus yra visuomeninė būtybė, ne šuo, kampe graužias kaulą. Jo džiaugsmo gyvenimas plačiai kuriasi, kai ir kiti pritaria. Jei jis juokiasi, jis savo gelmėse turi būti ramus. Tikrasis juokas juk kyla iš gilumos, iš nušluostytų ašarų, iš sutrauktų grandinių, iš nugalėtos savimeilės. Mes suabejojame savo juoku, kai kiti tyli. Nes džiaugsmas tai choro giesmė. Kas yra džiaugsmas, šandie jau nebežinome, o sužinosim tik tada, kai techninė pažanga nugalės didelę visuomeninę didžiosios pramonės krizę ir aukštesni gyvenimo idealai palaimins žmonių darbo bendruomenę“.

Taip be džiaugsmo išveizi tautos gyvenimas, gyvenimas kaime, gyvenimas mieste. Nors iš viršaus jis ir dengtusi gražiu, puošniu drabužiu.

Gal kai kam šie Emersono¹ žodžiai ir atrodytų skaudūs, bet jie yra teisingi: „Mūsų didmiesčių gyventojai yra bedieviai, materialistai, be meilės ryšių, be dėkingumo. Tai ne žmonės, tai vaikštąs alkis ir troškulys, įsikūnijęs geismingumas. Kaip dar gali žmonės taip be tikslo gyventi! Jei jie pasiekia savo apgailėtinus tikslus, tai juos dar palaiko kalkės kauluose, o ne šviesūs sumanymai. Nebetikima dvasine visata, nebetikima doringe visata. Tikima chemija, valgiu ir vynu, turtu, mechanika, garo mašina, elektros baterėja, turbinų ratais, siuvamom mašinom ir viešąja nuomone, tik ne dieviškom priežastim“.

¹ Seid fröhlich und weise! Leipzig. 49 l.

Nepastovumas, varžančios, nepatogios, nepakankamos didmiesčių butų sąlygos neleidžia išsivystyti šeimos gyvenimo laimei ir nuoširdumui. O tas gyvenimas ir be to turi priešų.

„Didmiesčių žmonės tik menka dalimi tegali išsaugoti tuos jausmus ir įpročius, kurie klesti namų viduj. Didelė miestiečių dalis panaši į klajoklius, kurie, kaip arabai, kasdien savo palapines išardo ir iškeliauja ten, kur randa geresnę rinką darbui ir prekėms. Pasigailėtinais didelė dalis neturi nė palapinių. Jie gyvena ten, kur juos likimas nubloškia: pas ką prisiglaudę nakvynės namuose, net gatvėj ... Romėnų šeima kaip pastovumo ženklą turėjo šventą ugnį, kuri degė protėvių židinyje. Bet tą švento ir pastovaus vieningumo jausmą sunku išlaikyti nuomojamo kambario virtuvėje, prie traukiančio oro krosnies ar net prie garinio šildymo kambaryje su baldais“¹.

Kur ta šeimos vieningumo ir šeimos jausmo ugnis dega, kiek daug džiaugsmo spindi iš jos, kokia šilta ir jauki aplinka ten plūsta. Kur ji užgesusi, kaip ten šalta ir nemielai

¹ Peabody, Jesus Christus und die soziale Frage.
Übersetzt von Müllenhoff, Giesen 1903, 132 f.

PER DAUG DŽIAUGSMŲ IR PER MAŽA DŽIAUGSMO

Kaipgi suderinti džiaugsmo mažėjimą su pagausėjusiomis pasilinksminimų ir pasismagininimų rūšimis, formomis, priemonėmis, progomis ir su gausesniu jų ieškojimu? Ką reiškia tos sekmadienių iškylos, vasaros atostogos, kelionės į Alpių kraštus, sportas, susibūrimai, iškilmės, teatrai, koncertai iki įvairiausių pramogų ir kinų?

Ta džiaugsmų gausybė rodo, kad šių dienų žmonijai labai stinga džiaugsmo. Skausmas apima, regint, kokie džiaugsmi teikiami žmonėms tam tikrose pasilinksminimų vietose ir kaip žmonės jais laisvomis dienomis naudojasi. Visas tokio džiaugsmo svarbumas yra arba alkoholis arba nepadorumas ... Nenorim būti per griežti ir pritarti šiam Langės¹ pasiteisinimui: „Daugely atvejų tai, kas tuščiuose (ar dar blogesniuose) pasismagininimuose atrodo triukšmingu ar beprasmišku džiaugsmu, yra tik per gausaus, varginančio, bukinančio darbo pasėka, nes dėl nuolatinio darbo erzelio dvasia nesugeba džiaugtis

¹ Geschichte des Materialismus, II (1873) 456.

skaidresniu, kilnesniu ir ramesniu džiaugsmu“. Bet su tuo pačiu autorium reikia sutikti: „Kad tokia padėtis nėra sveika ir negali ilgai trukti, rodo, aišku“.

Ir tikrai tenka nusiskųsti, kad paprastieji džiaugsmi, kurie seniau gaivindavo ir stiprindavo žmones, šiandien didesnei žmonių daliai nieko nebereiškia. Gamta, pasikalbėjimai, poilsis, skaitymas šeimos ratelyje, liaudies žaidimai ir dainos jau jų nebežavi. Atbukinti ar ligūstai sukiršinti dirgsniai reikalauja aštresnių smagumų. Ir žmonių draugu pasidaro alkoholis su savo melagingais prižadais, kad tik jis pašalinsiąs gyvenimo rūpesčius ir sunkenybes ir suteiksiąs jėgos ir džiaugsmo. Ir jau lyg atrodo, kad mūsų žmonėms be alkoholio nebeįmanomas joks džiaugsmas, jokia šventė. Gyvenimą ir džiaugsmą pagaliau apmoka sąskaita už išgertus gėrimus. Netekęs gyvenimo jėgų ir gyvenimo džiaugsmo, su sunkia galva ir apsunksinta sąžine grįžta vargšas darbininkas ir amatininkas po tokių sekmadienių ir šventadienių į kasdieninio gyvenimo nykumą.

Tiek žemesniuose, tiek aukštesniuose tautos sluoksniuose galima sutikti su šiuo Hilty¹ pastebėjimu: „Didelė linksmumo, būtent šio pasaulio džiaugsmingumo dalis suaugusiems žmonėms tarnauja tam, kad jie kelioms valandoms užmirštų tai, ko šiaip negalėtų pakelti ir ką kitomis valan-

¹ Glück, III 113.

domis su giliu liūdesiu, net nusiminimu pildo. Iš to gyvena teatrai, koncertų salės ir kitos pasismaginių vietos. Bet jas stato ir išlaiko ne vien meno supratimas. Taipgi svarbiausioji draugijinių sąjūdžių priežastis yra ši: nebūti vienam su savo mintimis. Dėl tos priežasties ir alkoholis yra nenugalima jėga, nes juo norima ne tiek pasismaginti, kiek, kaip sakoma, rūpesčius užmiršti. Dėl to ir moksliški alkoholio žalingumo įrodymai tikriesiems jo šalininkams jokio įspūdžio nedaro. Jis jiems būtų reikalingas net tada, kai jį visi nuodais laikytų: ne dėl nuodų saldumo, bet dėl apsišvaiginimo“.

Štai vienas iš teisingų Nietzsche's žodžių: „Išėjimo motina yra ne džiaugsmas, bet liūdesys!“

Teisinga ir tai, ką Ruskin sako: „Triukšmingasis pasaulio džiaugsmas nuo nebylaus nusiminimo atskirtas tik plona siena“.

Savo veikme jis panašus į tikrąjį džiaugsmą: pagreitina kraujo apytaką, teikia akims spindėjimo, širdžiai lygaus ritmo. Bet viena kraujo apytaka gali būti kupina šilimos ir gyvybės jėgos, o kita sietis su karščiu.

Net visuomeniniai mokytojų žmonių pašnekesiai nėra per daug džiaugsmingi: per daug juose sutartinio melo ir tuštumo, lakuoto linksmumo. „Gyvenimą dar pakeltum, bet kaip su tais pašnekėjimais?“ pasakęs lordas Palmerstonas.

Smarkus traukimas gėrėtis gamta apima vis platesnius žmonių sluoksnius, nors seniau tai buvo tik ypatinga aukštesniųjų sluoksnių teisė. Nesakom, kad ir veržimasis į kalnus turėtų ką peikтино. Priešingai, miesto žmogus turi progos ištvankaus oro patekti į gaivinančią oro laisvę, į didžiąją gamtos gydyklą. Tik, deja, juo labiau tai virsta sportu ir mada, juo mažiau laimima tikrojo gamtos jausmo ir paprastojo gamtos džiaugsmo. Kalnų žmonės ir kalnų gamta dargi gali apsikrėsti nesveikumo ir liūdesio antkryčiais. Kelionės į tolimus kraštus, į pirmaeilio grožio kraštus atbukina grožio jausmą mažesniam grožiui, kokį teikia tėvynės žemė, kuri mus brandina, kai mes meiliai ją pasitinkam.

Labai teisingai aprašo Walter¹ šių dienų žmonių santykius su gamta: „Šių dienų žmonija gyvena žymaus gamtos ir kultūros atsiskyrimo laikotarpyje. Didmiestis su savo milžiniškais mūrais, gausybe žmonių stengiasi atstoti gamtą. Darbas ir gyvenimas vyksta dirbtuvėse, ankšto buto, mokyklos mūruose. Miesto vaikas yra tikras kultūros augalas, per anksti subrandinta žmogaus gyvybė, taigi netikras vaikas. Žmogus negali nenubaustas atsisakyti nuo pasigėrėjimo, kurį teikia gamta. Kas nesupranta gamtos džiaugsmo, tas vertas pasigailėjimo“.¹¹

¹ Kölnische Volkszeitung, 1908 m. birž. 12 d.

„Tikrasis santykiavimas su gamta dingo. Šių dienų žmogus nebemoka tinkamai su ja apsieiti. Nutrūko broliško bendravimo su ja saitai. Nebe gerbiama gamtos, jos palaiminimų ir dovanų. Palaidai, net žiauriai metasi miestietis, kelioms valandoms ar dienoms palikęs dulketus mūrus, į gamtą: kaip koks laukinis puola prie žydinčio medžio, į vešlų javų lauką, ir plėšia. „Vargas, kai juos paleidžia!“ sako kaimiečiai. Miestiečių iškyla į laukus kartais panaši į tikrą kovos, naikavimo lauką. Tai rodo, kaip miesto žmonės pasiilgę gamtos, bet protingai ja džiaugtis jie jau nebemoka. Tik reikia pamatyti, kaip jie kartais vakare grįžta iš iškylos: apsikrovę žiedais, gėlėmis, lapais, mat, nori patenkinti išsiilgimą gamtos ir į savo butą parsinešti kiek jos grožio. O javuose pridaryta nuostolių“.

DŽIAUGSMAS IR MENAS

Kovoje už džiaugsmą šiandien, deja, pralaimi ir tie gyvenimo veiksniai, kurie savo ypatingomis priemonėmis ir dovanomis, ypatingu pašaukimu turėtų gyvenimą gražinti, jį kelti viršum vargų ir kančių. Čia kalbama apie meną ir įvairias jo rūšis.

XIX šimt. pabaigos ir XX šimt. pradžios dailūs menas ir dailioji literatūra daugeliu savo atstovų ir veikalų džiaugsmo ne tik nepagausino, bet jį dargi sumažino. Užmiršo jie savo gražiausią uždavinį: skaidrinti žmonių širdis ir šviesinti gyvenimą. Tiesa, tokio uždavinio šiandien nebenorima pripažinti. Menas, pagal naująją estetiką, turįs būti betikslis, arba bent sau tikslas. Atrodo, nėra reikalo ginčytis dėl to neaiškaus meno betikslingumo. Bet jo aiškinimas yra kilęs ne iš gyvenimo ir ne iš kūrybinės menininko dvasios. Jį pagamino tik sausas meno aiškintojų manymas. Ir jis pralinks greičiau, negu atsirado.

Tikrieji dvasios vadai, kuriuos ir šių dienų žmonės turi pripažinti, apie meną ir jo tikslumą turi visai kitą supratimą. Jau Goethe skundžiasi, kad dailiojoje literatūroje dideli tikslai ir

tikras tiesos ir gėrio supratimas esąs retas reiškiny¹. O ką jis paakytų apie meną ir literatūrą, kurie tokius tikslus iš viso neig'a? Šileris' „Mesinos sužadėtinės“ įžangoj „Apie choro panaudojimą tragedijoj“ teisingai atsako tikslingumo nepripažįstantiems: „Kiekvienas menas yra pašvęstas džiaugsmu:, ir nėra aukštesnio ir rimtesnio uždavinio, kaip žmones laiminti. Tikrasis menas yra tas, kuris teikia daugiausia dvasios smagumo. O didžiausias dvasios smagumas yra jos laisvė gyvame visų jos jėgų pasireiškime“. Nemiela ta nuotaika, kalba jis toliau, kurioje mus paleidžia menininkai ir poetai, kurie tėra tikrovės tapytojai. Menas, kuris mus turėjo išlaisvinti, vėl stumia į niūrią ankštą tikrovę.

Viename Haydno laiške skaitome: „Dažnai kuždėdavo man slaptas jausmas: Čia žemėj taip maža linksmų ir patenkintų žmonių, visur persekioja juos vargas ir rūpestis. Gal tavo darbas bus šaltinis, iš kurio prislėgtasis ir nukamuotasis keliems akimirksniams pasisems ramybės ir poilsio“^{1 2}.

Tokie žodžiai iš tikrųjų daug vertingesni, negu kalbos apie meną, kuris pats sau tikslas. Jie menininku: teikia garbės, žmonėms palaimos, o patį meną aukština.

Tačiau tikslas džiuginti ir laiminti nei Šilerio nei mūsų prasme neturi meną nukreipti vien į sau-

¹ Eckermann, Gespräche mit Goethe, 126.

² Nohl, Mustkerbriefe.

lėtąją gyvenimo ir laimės pusę, nei atimti rimumo ir tragiškumo vaizdavimą. Tik norima, kad menas, kreipdamasis ir į gyvenimo šešėlius, vaizduodamas rimumą ir tragiškumą, net kruvina varsa, leistų sušvisti ir skaidriam spinduliui, pasigirsti palaimos ir išvadavimo žodžiui ir idėjai, kad skaitytojo ir žiūrovo siela išsilaisvintų ir atsigautų, praturtėtų ir pajustų palaimą. Menas, kuris tokio supratimo neturi ir tokį reikalavimą laiko savęs nevertu, niekad nebuvo palaima žmonijai ir niekad neras kelio į žmones. Jis atsitrauks nuo gyvojo gyvenimo, paliegs ir supus.

Tiesa, ir šiandien yra kilninančio ir džiuginančio meno. Jis yra tikras sukiršintos žmonijos draugas ir geradarys. Religinis menas, kurs tam ypatingai pašauktas ir palaimintas, niekad visiškai nemiršta. Jis ir šiandien daug teikia, nepaisant nepalankių gyvenimo sąlygų. Ir dailioji krikščioniškosios linkmės literatūra, kuri šiandien ne taip jau baidosi tendencijos priekaištų, pasisavina gerą ir naują techniką, atmeta, kas jausmuose ir stiliuje nesveika, teikia nuolat džiuginančių dovanų.

Naujoji tapyba daug padarė, skatinama gamtos supratimą ir gamtos džiaugsmą. Gamtovaizdis jos ypatingai mėgiamas. Visa laiko dvasia, gamtos mokslų pažanga, juslių tvirtinimas suvokti tikrovei, technikos pažanga, gilesnis spalvų suvokimas, — visa tai veržiasi šia linkme. Jau nebeieškoma įdomiausių ir didingiausių gamtos vaizdų. Gamtos gyvenime ieškoma ko nors neryškaus,

nepastebėto, menko, šiurkštaus. Mėgstama iškelti kuklų grožį, tylią vienišą apylinkių, sniege ir lede skendinčių lygumų, pietų saulėj besimaudančių laukų ir spindinčių vandenų, saulės spindulių nuliėtų miškų, besidraikančių rytmečio ūkų, neaiškios prietemos poeziją, — visa, kas tikrai sveikintina ir geradaringa.

Miela, kad ir naujoji statyba rūpinasi ne vien didingais statiniais, bet su išvidiniu džiaugsmu ir širdies rūpesčiu sprendžia klausimą, kaip turėtų būti statomi namai, kad jie būtų tikrai sveiko ir linksmo šeimos gyvenimo židiniai.

Šituos pasistengimus reikėtų, kiek galima, palaikyti. Šalintinas prietas, kad patogus ir jaukus butas tik turtingųjų teisė ir tik už sunkius pinigus įsigytinas! Kaip dažnai neskoningi, nedžiaugsmingi ir nemieli yra turtingųjų namai, koki malonūs, koki jaukūs kai kurių, ir ne labai turtingų, ūkininkų namai!

Jaukiam šeimos židiniui, kuriame gyvena džiaugsmas, užtenka paprastumo, tikslumo, o grožis pats savaime prisideda. Svarbiausia paslaptis — buto kambarių suderinimas ir sutvarkymas. O vidaus įrengimas gali būti ir paprastas. Nėra reikalo, kad butas būtų rūmai, idant jame galėtų klestėti džiaugsmas. Kaip dažnai rūmuose nėra džiaugsmo!

Ne mažiau reikia vertinti *r e p r o d u k c i j o s*, atgaminimo meną. Jis dabar teikia visiems žmonėms gražiausia ir geriausia, ką visų laikų menas buvo

sukūręs. Šis menas žymiai padengia šių laikų meno trūkumus.

Taip galime naudotis tomis dovanomis iš praeities meno lobyno. Naujasis menas ir naujoji literatūra neteikia daug džiaugsmo. Senesnysis menas buvo šiltas ir skaidrus, šviesiaspalvis ir jaunatviškas, dvasingas ir aiškus, paprastas. Šiandie jau sklinda menas šaltas, nešvarus, be skonio, silpnas, kad, tariant su Goethe, daros šlykštu. Žinomas vieno šių dienų dailės parodos lankytojo pasakymas: Ak, kad ir akys galėtų išsivemti!

Čia neminėsim to meno ir tos literatūros, kurie, kaip Kirkė, paverčia kiaulėmis visus, kurie su tuo susideda, kurie sidabrinuose induose duoda, kaip Goethe skundžiasi, ne bulves, bet kiaulių žliaukta, kurie, klausydami nenatūralių akstinių, mėgsta biaurumą, ydingumą, gyvuliškumą, ir visa, kas didu ir šventa, aptaško savo biauriais purslais, kurie, kaip sako vienas naujesniųjų estetikų,¹ „su pamėgimu leidžiasi į moralinį skurdą ir ten jaučia ypatingą smagumą gerai išvystyta nosimi uostyti įvairių rūšių ir skirtumų moralinę smarvę“.

Toks menas užmuša ne tik džiaugsmą, bet ir sielą. Jame tūkstančiai sutinka savo mirtį. Toks menas yra žmonijos nusikaltėlis, masių žudytojas. Tokia plunksna tarnauja pragarui. **Calamus calamitatum auctor.**

¹ Volkelt, Aesthetische Zeitfragen, München 1895.

Bet ir naujasis menas, kuris nuo to pragaištingumo laisvas, daug džiaugsmo užmuša savo plokščiu daiktingumu, savo pesimizmu ir fatalizmu. Tiesa, naujasis daiktingumas, aiškesnis tikrovės, tiesumo supratimas gal ir pateisinamas, nes jis geresnis už pasipūtimą, netikrumą, dažus. Bet tikrai nesveika ir klaidinga, jeigu tas daigtingumas tikriausia tikrove pripažįsta tai, kas žema, niekinga, biauuru, žodžiu, gyvenimo nuograibas, ir tam tar nauja. Argi žmogaus gyvenimas tikras tik tame, kas bloga ir žema, o ar ir ne tame, kas gera ir kilnu?

„Ar, norėdami būti tiesūs, turime būti žiaurūs, kūniški, begėdiški? Ar tik gyvenimo nuograibos tikros, o ne jo gilesnis vanduo? Ar tik purvas tikras, o ne žvaigždės? Ar yra koks nors esminis priešingumas tarp realumo ir idealumo, o gal idealumas yra tikriausias iš žmogaus turtų, ir ar ne idealistai yra geriausi tikrovės aiškintojai“¹. Tauta savo mąstymu, jausmais ir norais jungia realizmą ir idealizmą. Ją gali patenkinti, lavinti ir kelti menas, kuris tas abi sroves jungia.

Jau Goethe tam tikrai tuometinės poezijos linkmei buvo davęs „lazareto poezijos“ vardą. Jis sako apie ją^{1 2}: „Poetai rašo taip, lyg jie sirgtų ir visas pasaulis būtų kokia ligoninė; nepatenkinti, jie vienas kitą siundo į dar didesnę nepasitenkinti-

¹ Peabody, Jesus Christus und der christliche Charakter, .183.

² Eckermann, Gespräche mit Goethe, 212.

mą; tai tikras poezijoj piktnaudojimas, nes ji juk duota tam, kad būtų išlyginami gyvenimo nesusipratimai ir žmogus būtų patenkintas pasauliu ir savo padėtimi. Bet dabartinė karta bijo tikrosios jėgos, ir tik silpnybė jai patinka ir atrodo poetiška“.

Kaip griežtai jau iš anksto čia Goethe pasmerkia visą naująją meno ir literatūros linkmę, „kuri dėl trupučio vargo išlieja visą jeremiadą“, laigo nešvariausiuose dažuose žavisi plokštumų, niekingumu, žmonių gyvenimą paniekina ir suteršia. Ir Goethės tiesa: Visi, kurie be pasigailėjimo knisiasi po skurdą, yra silpnuoliai, negalį nei sau nei kitiems padėti. Nietzsche metė gražų šūkį: „Neišmesk savo sielos didvyrio“! Tik, deja, nei jis pats nei jo mokiniai to nesilaikė.

Nedaug džiaugsmo teikia ir tas menas, kuris dėl formos pamiršta ir paniekina turinį, kuris tepaiso formos ir technikos sklandumo. Vien formos menu žmonių nepasotinsi, vien tapybiniai bandymu, šviesų derinimo klausimai jų nesudomins. Sveikas žmogus turi sveikas akis, sveiką skonį. Jis ieško turtingojo, dvasinio meno, kuris ką nors duoda ne tik akims, bet ir širdžiai. Tik dvasios ir sielos vertybės gali sukurti tautos meną, ne spalvines, neaiškias vertybės.

Manyta, kad šių dienų meno demokratinė s ž y m ė s padėsiančios menui ir meno džiaugsmui patekti į žmones. Kad menas gretinasi ir prie ketvirtojo luomo, prie laukų ir mašinų darbininkų, prie proletarų, nėra peiktina. Juk panašiai

romanas iš puošnių salionų pateko į liaudies pirkeles ir darbininkų dirbtuves. Žmonių gyvenimas nėra įdomus ir atvaizdavimo vertas vien ten, kur jį dengia čežantis šilkas, vilioja lygus parketas, kvėpina parfumas, maitina austrės ir šampanas. Bet svarbu tai, ko menas siekia žmonėse. Jeigu jis jų skurde, alkyje, nešvarume ieško grožio atbukintiems nervams, tai nedaug nusipelno. O jeigu dar stengiasi esantį nepasitenkinimą didinti, neapykantą ir pavydą kurstyti, tai jis veikia nusikalstamai, darosi socialdemokratinio kurstytoju ir anarchistine žibalu. O jei jis pasirodo kaip malonus angelas, kurs moka paguosti, pakelti ir pradžiuginti, jis dirba didelį ir gerą darbą.

O tam jis bus skirtas, jeigu laikysis Lionardo žodžio: „Nėra didelio meno be tikrosios žmonių meilės“. Jis turi turėti meilės žmonėms, o ta meilė prasideda nuo jų pagarbos, nuo jų vertės ir reikšmės supratimo. Jos galima būtų pasimokyti iš Goethes, kurs apie liaudies žmones sako: „Mūsų liaudis nuolatos išlaikė geras jėgas ir dar, reikia tikėtis, ilgai galės duoti ne vien gerų raitelių, bet ir mus (ir džiaugsmą) nuo visiškos pražūties ir sunykimo apsaugoti. Tai lyg koks sandėlis, iš kurio skęstančios žmonijos jėgos pasipildo ir atsigauna; bet nuėikit į didelį miestą, ir jūs kitaip manysit“¹.

Nėra nei pagarbos žmonėms nei meilės jiems, kai naujasis menas su pamėgimu iškelia vargšus,

¹ Eckermann. Gespräche mit Goethe, 552,

epileptikus, džiovininkus, girtuoklius, juos rodo romanuose ir scenoje ir įamžina paveiksluose. Tuo žmonės nepasidarys nei sveikesni nei linksmesni. Lorenz Krapp¹ teisingai nurodo, kad liaudies kūryba eina visai kitu keliu : „Ten matome skaisčias mergaites, narsius karius, karalaičius ir jaunikaitčius, kurie džiūgauja saulėj ir pavasaryj“. Toks menas žmones džiugina, atnaujina, o tas, kurs jiems rodo dar didesnę jų vargą, juos kamuoja. Tad ir reiktų daugiau to šviesiojo meno. Deja, naujieji tos rūšies bandymai yra atliekami tokių žmonių, kurie neturi jokio supratimo apie liaudį, apie jos reikalavimus.

Kaip labai stinga liaudžiai meno ir meno džiaugsmo, aiškiai matyti iš to, kad šandie jau užsenka liaudies dainos šaltinis, kuris su nepaprasta jėga seniau triško iš liaudies gyvenimo.

¹ Gottesminne 1905 , 201.

DŽIAUGSMAS IR LIAUDIES DAINA

Dėl liaudies dainos spaudoje ginčytasi, ar ji dar gyva ar jau mirusi. Bet mirusi ji nėra, nes niekad visai ir nenumiršta. Tik kad ji jau nebe tas, kas buvo, kad gyvena gyvenimą, panašų daugiau į mirimą, niekas negali neigti. Tikrai, liaudies poezija dar gyva. Ypač bažnyčioj. Čia ji stengiasi liaudies gyvenime skleisti džiaugsmą, tyriausią ir kilniausią džiaugsmą, skaidriomis melodijomis, senobiniu giesmių lobynu, akordais ir harmonijomis, kurie randa ir rodo kelią į dangų.

Dainuoja ir šiaip liaudis, bet taip retai ir taip keistai, kad tas dainavimas panašus į dainos mirimą. Kur dainuoja? Kur-ne-kur kaime, miške, lauke, sekmadienį, dirbant kurį namų darbą; šiaip aplamai beveik vien smuklėse, kareivinėse. Ką dainuoja? Ne tas liaudies dainas, kurios būdavo dainuojamos prieš kelis dešimtmečius. Dažnai tik girtuoklių ir nepadorias dainas; dainas, kurios plūsta ne iš liaudies sielos, bet iš alkoholio dvasios; dainas, kvailystės ir geidulių sudėstytas; gatvės dainas, naujausius kupletus, operečių melodijas iš teatrų ir kinų, kartojamas iki pasibiaurėjimo, paskum metamas ir pakeičiamas kitomis, kurios dar niekin-

gesnės ir tuštesnės. Apie naujokų ir kareivių dainas prieš karą rašė vienas įžymus laikraštis: Daugelis jų ne tik linksta į nedorumą, bet pačios yra nedoros.

Kaip dainuoja šių dienų liaudis? Dažnai taip neskaidriai ir taip neapsakomai liūdnei, kad žmogui širdis verkia iš skausmo ir pasigailėjimo vargšės liaudies, kurios nesveika siela čia nesąmoningai išlieja savo skausmą. Tikrai, liaudies daina visad turi kiek melancholiškumo. Pagal Foersterį¹, taip yra dėl to, kad liaudies siela paprastuoju gyvenimo stebėjimu gyvenimą daug giliau ir tikriau suvokia, negu mokyтasis žmogus. Bet šis senosios liaudies dainos liūdesys yra visai kitos rūšies: jis kyla iš sielos gelmių, veržiasi daina aukštyn ir mielai draugauja su sąmojingumu ir linksmumu. Jis dainavimu palengvina prislėgtą širdį, o linksmuosius perspėja laikytis saiko, kad džiaugsmas nevirstų liūdesiu.

Liūdnosioms liaudies dainos liekanoms stinga tikrojo rimtumo ir tikrojo sąmojo. „Kur dingo žmonių juokas?“ klausia Ernst v. Wildenbruch. „Seniau jie buvo linksmesni, nuoširdesni. Kur visa tai dingo? Pro didmiesčių žvangimą nebegirdėti žmonių juoko. Už vargingų žmonių kvapo, besiveržiančio iš natūralistinio, seksualinio parfumo, dingo šypsnyš žmonių veiduose. Juos išvagojo raukšlės, kuriose žymu liūdesys, baimingumas, nuo-

¹ Jugendllehre, 55.

vargis. Kad gi pabustų žmonių juokdarys, mokąs stipriai nusijuokti! Kad gi jie vėl širdyje džiaugtųsi, sveikai juoktųsi ir išjuoktų savo barnius ir plūdimus, kad vėl išmoktų šviesiomis akimis žiūrėti į pasaulį¹“

Jau nebegyvena ta daina, kuri seniau buvo žmonių palydovė, kelionės draugė, džiugintoja draugijoj, poilsyj, ramintoja sunkiose dienose, ypač meili draugė ir ištikima padėjėja darbe. Paskutiniuju atveju daina nepaprastai daug prisidėjo prie gyvenimo šviesinimo džiaugsmu, prie darbo naštos palengvinimo. Atitinkami tyrinėjimai šandien parodė, kad pradžioje darbas, menas ir žaidimas dar nebuvo atskirti ir kartu sudarė vieną žmogaus veikimo formą, kad buvo sujungti džiaugsmą keliančių jausmų ritmu (poezija, muzika, šokis), kad šis ryšys tarp darbo ritmo laikėsi šimtmečiais tautos gerovei ir džiaugsmo pagausinimui, laimėdavo krikščionybės pašventinimą, kad darbas buvo lydymas psalmių ir aleliuja himnų, kaip liepia apaštalas (Efez. 5,18 t.).

„Po tiesiog begalinių įvykių“, sako K. Bücher,¹ „išneria iš žmonijos istorijos vilnių paskendęs pasaulis : l i n k s m o j o d a r b o p a s a u l i s . Tautų ekonomas, įėjęs į šį pasaulį, sumišęs trinasi akis, lyg stebuklu būtų patekęs į Utopijos kraštą, apie

¹ Arbeit und Rhythmus⁴ (1909). Nägele, Über Arbeitslieder bei Johannes Chrysostomus (Berichte der philol.-histor. Klasse der kgl. sächs. Gesellschaft der Wissenschaften, Leipzig 1905.)

kuri pasakoja tos rūšies romanai. Čia darbas nėra jokia našta, joks sunkus gyvenimo likimas, jokia našta, jokia turgaus prekė, jo organizavimas jokia šalto išlaidų apskaičiavimo išdava. Ir juo toliau jis eina į tą naują pasaulį, juo daugiau tenka jam stebėtis. Visur žaidimai ir džiaugsmas, dainos ir muzika, draugingumas ir pagalba — tikras ekonominis vaikų gyvenimas“.

Dabar linksmojo darbo pasaulį didele dalimi užpylė kultūra, kaip seną salą vandenynas. Likučiai, lyg mažos salelės, kyšo ligi mūsų laikų. Didesni plotai išliko tik nekultūringų tautų tarpe. Gyvenimo skubumas ir neramumas, didelės žmonių darbo dalies užkinkymas į mašiną ir įbrukimas į fabrikus ir kita liaudies dainą išstūmė ir iš darbo srities.

„Ką reiškia žmonių balsas prieš mašinų tarškėjimą, transmisijų dūzgimą ir visus tuos neaprašomus garsus, kurie pildo daugumą fabrikų ir tremia iš jų jaukumą?“¹

Iš tikrųjų, liaudies dainos nuostolis nemenkas. Ko mes joje ir su ja netekome, geriausiai mums rodo kruopštus tyrinėjimas, kurį su tikru pasišventimu atliko Otto Bökel^{1 2}. Tik kultūrinis persisotinimas arba paviršutiniškiausias stebėjimas liaudies dainoje teranda naivų pasilinksminimą arba žemiausią poezijos rūšį, kuri su aukštesniu lavinimu nesuderinama. Kas giliau žvelgia, joje regi tautos globą. Jos poetinę vertę pats Goethe

¹ Bücher, ten pat 439.

² Psychologie der Volksdichtung, Leipzig² 1913.

aukštai iškėlė; o moralinė, auklėjamoji jos vertė dar didesnė.

Kildama iš liaudies gyvenimo gelmių, ji veikia jos vidaus gyvenimą pirmą kartą jėga patraukiamai, sukrečiamai, išvaduojamai, pakeliamai, raminamai ir džiuginamai. Joje reiškiasi sveikas optimizmas; net ten, kur esama liūdesio, ji stengiasi liūdnąsias žmonių gyvenimo puses poetiškai nušviesti ir gyvenimo nesandermę suderinti¹. Joje yra stiprių religinių žymių, skaisčių ir sveikų dorovinių jausmų. Joje skamba tikėjimas ir pasitikėjimas Dievu, darbo džiaugsmas, tėvynės meilė ir tėvynės ilgesys, motinos meilė, šeimos giedra, sužadėtinių meilė. O tarpais apsireiškia sąmojis ir gaivingas linksmumas.

Būdama gamtos vaikas, liaudies daina iš gamtos semia savo geriausias jėgas. Visa siela eina į ją, moka jos grožį, džiaugsmus ir šiurpumus išreikšti žodžiu ir gaida ir teikti žmonių širdžiai.

„Gamtos atvaizdavimai liaudies dainose beveik visad trumpi, bet ryškūs, suima patį esminumą. Gamtos žmogus juk gyvena ir veikia jį supančioj gamtoj, jam nereikia ją smulkmeniškai vaizduoti, nes jis žino, kad jo klausytojai savo sieloj sukurs gyvą gamtos vaizdą. Todėl gamtos vaizdų grožį liaudies dainose gali patirti tik tas, kuris savo esme artimas gamtos žmogui. Kas nemoka pasidžiaugti debesų spalvų žaidimu, žaibuojančiu saulės spinduliu, kam paukščių giesmelės

¹ Ten pat 206.

ir gėlių žydėjimas nesvaigina sielos, tas nėra pašauktas, kad jam gamta atidengtų savo gausiausius ir skaidriausius žavus; tas niekad neregės pilno gyvojo gamtos gyvenimo grožio atvaizdavimo trumpais bruožais¹.

Dar kai kas yra būdinga liaudies dainoje: tai gaivalinga jos gyvybinė jėga ir patvarumas. Ir nepalankiose sąlygose ji pasitraukia pamažu, žingsnis po žingsnio. Paniekinta ir pajuokta, ji pamažu traukias iš miesto į kaimą, iš kaimo į kalnus. Suaugusiųjų paniekinta, ilgai ji randa prieglaudą vaikuose^{1 2}. Ji pergyvena karus ir katastrofas ir atsijaunina šimtmetis po šimtmečio.

Bet kodėl ji dabar miršta? Tik pagrindiniai pakitimai galėjo paruošti jai šią mirtį. Nebėra gamtos liaudies, nebėra ir liaudies dainos. Kultūra turi tik dirbtinę poeziją.

„Liaudies daina mėgsta tylus, jaukius kampečius, kur klesti ramumas. Nuo šių laikų triukšmo bėga ji į vienumą. Nuo lokomotyvų garso, nuo fabrikų dūmų dingsta liaudies dainos, kaip kadaise laumės nuo varpų skambėjimo. Besibraunanti kultūra išstumia įsigyvenusią liaudies poeziją. Kaip baili stirna iš miško tankynės žiūri kur-ne kur liaudies mūzos vaikelis pasakos akimis į nuostabiai pakitusį kultūros pasaulį, pilną dūmų, triukšmo ir neramumo. Liaudies poezijos šių dienų žmonųoj jau nebegirdėti“³.

¹ Bökel, *Psychologie der Volksdichtung*, 234.

² Ten pat 152.

³ Ten pat 416.

Bet šis mirimas ir žlugimas reiškias, pagal Bökeli, ne ka kitą kaip nuolatinę tautų dvasinio gyvenimo užgesimą, ir jis paliekas spragą, kurios neužpildysią jokie kultūros turtai. Tačiau jis dar tiki, kad būsią galima dingusią liaudies dainą vėl sugražinti į mūsų laikus.

Ar bus galima ją vėl atgaivinti pilnam gyvenimui? Netenka per daug vilčių dėti į vis labiau garsėjantį šūkį „Gelbėkit liaudies dainą!“¹, į liaudies dainų rinkinius, į liaudies dainos globą mokyklose ir dainų draugijose, kurios per ilgai su išdidumu nuo jos buvo nusigrėžusios. Blogio šaknys giliai įleistos. Ir liaudies dainų priešų naujaisiais laikais yra ne mažiau, kaip paukštelių priešų,

Neneigtinas priežastinis savitarpio santykiavimas: kadangi liaudies daina žūva, vėl dingsta geras kiekis džiaugsmo žmonių gyvenime, o kai nėra džiaugsmo žmonių gyvenime, tai ir daina nenori tarpti. Su liaudies daina dingsta ir liaudies poezija; abi gyvena ir miršta kartu:

„Dainos ugnimi suliepsnojo jausmai,
Jausmuos gi skaidrėjo kūrėjo ugnis“^{1 2}.

¹ Eschelbach, *Rettet das Volkslied*, Berlin 1901.

² Schiller, *Die Sanger der Vorwelt*.

DŽIAUGSMAS IR JAUNIMAS

Tenka karčiai nusiskusti, kad dėl džiaugsmo stokos šiandien kenčia net vaikai ir jaunimas, kuriems juk džiaugsmas taip reikalingas, kaip kasdieninė duona, kaip gėlelei saulės šviesa, kaip bitelei žiedų dulkės.

Statistinių davinių neturim. Bet kas pažįsta vaikų sielą, kas atidžiai stebi to mažojo pasaulio gyvenimą ir darbą, kas moka skaityti vaikų veiduose ir jaunuolių akyse, tas žino, kad jiems džiaugsmo stinga. Kas vaikams ir jaunimui yra atidavęs savo širdį, tas su giliausiu liūdesiu turi nusiskusti, kad šiais mūsų liūdnaisiais laikais taip dažnai, dažniau net nei prieš kelis dešimtmečius, šių jaunų žmonių pasauly tenka susitikti su žinojimo persisotinimu, „apkartimu, nepasitenkinimu, žiaurumu, begėdiškumu, pagaliau ypatingais nedorumais ir nusikaltimais, net nusižudymu. O saulėto džiaugsmo ir giedrumo, kurie spindi iš akių ir kaista širdyse, daug mažiau, negu būtų galima norėti.

Bet ir ar labai tai stebėtina, jeigu jau ir šeima, bendruomenės, valstybės ir bažnyčios branduolys, pradeda irti ir šimtams vargšų vaikų jau

nėra nei priegloba nei džiaugsmo sodu? šimtai neturtingų motinų — motiną ypač reikia prisiminti, kalbant apie vaikų džiaugsmą — jau neturi laiko prižiūrėti vaikų: joms reikia eiti į fabriką. Šimtai turtingų motinų irgi neturi laiko savo vaikams: jos įsipareigojusios į „visuomenines pareigas“, jos turi dirbti visuomenės darbą, jos turi tai šiame, tai kitame suvažiavime sakyti viešas kalbas. Vargšai fabriko darbininko ir fabriko dalininkės vaikai! Vargšai moderniųjų, išsilaisvinusiųjų, kalbas sakančių, knygas rašančių motinų vaikai! Vargšai didmiesčių vaikai, kur niekad neužklysta pilnas džiaugsmo saulės spindulys, kur pažįstama tik džiaugsmi, tekantieji iš kanalų purvo, iš kloakų nuodėmių!

Iš nedžiugios vaikystės mažasis pilietis pereina į mokyklą, o čia jam atsiveria naujas pasaulis, deja, dažnai džiaugsmu ne gausėnis! Modernioji mokykla, ypač pradžios mokykla, yra moderniosios visuomenės lėliukė, lepūnėlis. Abejoti jos tobulumu, reikalauti jos pažangos tai įžeisti didenybę, už ką baudžiama sunkiausia bausme ir garbės atėmimu. Pastaruoju metu gausėja balsų prieš moderniąją mokyklos pakraipą, ir jie girdėti ir iš nelauktos pusės!

Foersteris savo plačiai pasklidusioj knygoj „Jaunuomenės auklėjimas“ nurodo, kad modernioji mokykla esanti moderniojo gyvenimo atspindys ir turinti jo ydų ir klaidų. Seniau krikščioniškumo auklėjimas ėjęs tiesia linkme, kuriai

visa buvę palenkta kaip priemonė tikslui. Moderniajai mokyklai stingą tokio vieningumo. Nesą vieningo bendradarbiavimo auklėjant charakterį dėl to, kad didžioji XVIII šm. klaida dar vis nenugalėta: manoma, kad liaudies mokymas reiškias ir liaudies dorinimą, kad dorinis auklėjimas esanti protinio švietime) pašalinė išdava.

„Kas gyvenimą pažįsta, tas žino, kaip maža gilesnės lavinamosios jėgos turi paprastasis mokymas, — net kaip tas mokslas gali pakenkti ir patarnauti tuščiam įsivaizdavimui, jeigu jis iš anksto nepalenkiamas charakterio auklėjimui. Ne k a d ką žinai, bet k a m tai žinai ir kuriame sąryšyje su tuo, kas aukščiausia ir svarbiausia — štai tikrasis lavinimas. Ir svarbu ne tai, kad moki skaityti ir rašyti, bet tai, ką skaitai ir rašai. Ir mokykla, kuri moko skaityti ir rašyti, turi rūpintis tikrąja vidinio žmogaus globa, kad dvasinių sugebėjimų panaudojimas nesunaikintų to, ką vadiname gilesniu lavinimu“¹.

Bažnyčios nepasitikėjimas moderniuoju liaudies lavinimo metodu esąs suprantamas ir vien „reakcinių jėgų“ pavadinimu ir vadinamojo švietimo garbinimu nepašalinamas; reakcinės jėgos pagrinde esą kaip tik tie siekimai, kurie savo pasakutinėse išdavose teikia širdies ir valios auklėjimą prieš paprastąją žinojimo ir galėjimo pažangą“².

¹ Foerster, Jugendlehre 6 t.

^a Ten pat 8.

Dar aštriau sako žinomasis Hilty savo plačiai skaitomaj knygoj „Laimė“: „Atsiskaityti su mokykla tikrai teks. Paklauskim kartą: Ką mokykla duoda ir ką ji mums atima? Ji atima mums didelę linksmos jaunystės ir kūno jaunumo dalį. Ji atima mums mūsų kūdikišką tikėjimą ir mūsų įgimtą laisvę. Ji verčia santykiuoti su blogais žmonėmis ir blogomis padėtimis. Ji sunaikina, kiek tik jai galima, savitumą ir kūrybingumą. Ji moko mus daugelio vėlesniam mūsų gyvenimui nereikalingų, dažnai net klaidingų dalykų... Bet duoda ir daug reikalingų ir naudingų žinių, taipgi, apylamai imant, naudingą santykiavimą su kitais žmonėmis ir luomais, pagaliau, geriausiu atveju, nuolatinį palinkimą į atskirus mokslus“.

Sprendimai aštrūs, gal būt net iš dalies per aštrūs! Čia išreikšti skundai ne visur atitinka tiesą. O gerosios įtakos, kurios tvarkingoj mokykloj supa vaiką, sielos ir širdies auklėjimas, kuriuos ir šiandien moka perteikti uolus, tinkamas mokytojas, per menkai įvertintos ar tik kaip išimtytys nurodytos.

Bet viena yra tikra: Kol viešpataus nelemtas žinių perteikimo garbinimas ir būdo ir valios lavinimo niekinimas, kol į mokyklos rėmus bus spraudžiama vis daugiau žinių, kol, tariant su Ruskinu, „moderniojo kalimo ir egzaminų sistemos beprotystė“ visa bus apėmusi, pavojus bus didelis, kad ir mokykloje protas bus visa, širdis niekas, žinių perteikimas visa, būdo auklėjimas

niekas, ir geriausios mokyklos jėgos, geriausias rūpestis, geriausios pastangos bus eikvojama pirmoje srityje. Ir jeigu vadinamajai pažangiajai linkmei pasisektų tikyba iš mokyklos visai išstumti, tai blogosios tos linkmės pasėkos būtų baisios. O visa tai yra pavojus ir vaiko džiaugsmui, nes džiaugsmas yra širdies dalykas ir gauna atramą tik gerame būde, kur gali toliau klestėti.

Pavojaus yra džiaugsmui ir tada, kai mokytojai ir auklėtojai — šis atvejis retas, bet vis dėlto pasitaiko — mano, kad lazda tai stebuklingoji auklėjimo ir mokymo lazdelė, kai jų svarbiausias darbas mušimas, kai jie muša vaikus, lenktyniaudami su tėvais. Ir taip galima priėti prie to, kad džiaugsmas bus išmuštas iš vaikų širdžių, kad noras mokytis, noras dirbti, valios jėga, pasitikėjimas ir pagaliau kiekvienas geresnis pasiryžimas vaike bus užmuštas ir jame tepasireikš atkaklumas, pyktis, įsiutimas, niekingumas ir nedorumas. Toks auklėjimas priskaitytinas į dangun šaukiančių nuodėmių skaičių; jis pažemina vargšus, bejėgius, beginklius. Net tų niekinamų vaikų balsas skundžia dangui jų kankintojus, ir dangaus Tėvas tai girdi. Jis tiems džiaugsmo žudytojams duos suprasti, kad jie suteiktą jiems galią neturi išnaudoti žiaurumui, kad jų uždavinys turi būti jaunos medelius globoti, stiprinti, leisti jiems vystytis, o ne beprotiškai juos plakti, iki bus sutriuškintas paskutinis vaisiaus pumpuras, išniekintas paskutinis džiaugsmo žiedas.

Ne, mes nesipriešinam išmintingam griežtumui, drausminimo teisės panaudojimui, kur tai reikalinga, kur tai įsako išmintis ir meilė. Mes esame draugai, bet priešai palaidos drausmės, išsigimusios disciplinos, išglebimo. Mes sakom, kad ir tai neša kaltę dėl džiaugsmo žlugimo vaikuose. Teisingas šis pasakymas: „Daug linksmesnis būtų gyvenimas, jeigu, ypač jaunystėj, į visa būtų žiūrima su didesniu rimtumu!“

Mes visai sutinkame su Foersteriu¹, „kad tikriausias auklėjimas džiaugsmingam gyvenimui randamas tik tokiaame būdo grūdinime, tik tokioj aukos meilėj, tik tokiaame nusigalėjimo įpratime, kurie mums padeda pernešti liūdną, sunkų, vargingą gyvenimą ar sunkius laikus“. Nes gyvenimas žiaurus, tikrenybė kieta, ir modernioj būties kovoje reiškiasi žiaurumas. Tik tas auklėjimas atlieka savo pareigą, kurs kuria plieninius būdus, o ne tas, kurs į pasaulį išsiunčia bevalius, jautrius, išglebusius žmones, kurie arba tuoj pralaimi arba pačiame gyvenime skaudžiausiu būdu (tunsione plurima) turi užsigrūdinti.

Reikia dėkoti ir Friedr. Paulseniui, kad jis savo rašte „Modernusis auklėjimas ir lytinis dorinumas“ aštriais žodžiais kerta modernųjį auklėjimą ir auklėjimo išmintį, kurie esą išlepimo ženkle, nes daro neprotingus bandymus norą mokytis padaryti vieninteliu viso darbo skatintojų ir taip ¹

¹ Jugendllehre, 146.

džiaugsmą į mokyklą gražinti. Ir jis moko grįžti prie **educatio strenua**, prie rimto, griežto ankstesnių dienų auklėjimo, prie trijų didžiųjų įsakymų: Mokykis klausyti! Mokykis pasivarginti! Mokykis atsisakyti ir geidulius nugalėti!

Kaip tik dėl paties džiaugsmo reikalaujame vaikų auklėjime namie ir mokykloje rimtumo, drausmės, tvarkos, griežtumo. Bet mes nieku būdu nemanome, kad kūno tramdymas tam tikslui yra vienintelė ir būtina priemonė. Savo būdu ta priemonė gali turėti gerų ir blogų pasėkų, — gerų, retai ją vartojant, blogų, nuolat jos griebiantis. Pastarosios negalima pateisinti nė tada, kai susiduriama su ypatingu palaidumu ir išsigimimu, vien dėl to, kad nuolat ją vartojant, ji atbunka ir net užkietina blogus palinkimus ir savumus.

Bausmę tuoj vėl turi atitaisyti džiaugsmas, kaip saulė po audros ir lietaus apvaisina tai, kas nuvalyta, suminkštinta. Jean Paul, kuris pasakė žodį, jo širdžiai tikrą garbę teikiantį: „Nušluostykite vaikų ašaras, ilgas lietus žiedams kenkia!“ — ir jis nurodo į palaimingą vaikų prigimtį, kurios dėka jie po griežtos bausmės džiaugsmą vėl meiliai priima. „Ačiū Dievui“, sako jis, „už vaikų atmintį, kuri silpnesnė atsiminti kentėjimą kaip džiaugsmą; kokios dyglių grandinės apvyniotų jus dėl iškentėtų bausmių; bet jie moka ir liūdną dieną dvidešimt kartų pasidžiaugti“.

Kas teturi tik skausmo lazdelę, o neturi malonumo lazdelės, tas geriau padarytų, kad ir pirmo-

sios nevirtotų; gero ja viena negalės pasiekti. Ver-
tas palmės ir visokios pagarbos tas auklėtojas ir
mokytojas, kurs akių žvilgsniu, balso tonu ir pa-
keltu pirštu, tomis dvasios-kūno perspėjimo ir
bausmės priemonėmis, moka sudrausminti ir su-
tvarkyti savo mažąją kaimenę ir kartu laikyti ją
džiaugsmingume ir pasitikėjime. Kiekvienas
džiaugsmas čia žemėj turi ašarų akyse, o kiekvie-
nai ašarai yra skirtas džiaugsmo spindulys, ir jo
neturėtų stigti tai ašarai, kuri iš vaiko išspaudžia-
ma auklėjimo tikslams. Meilės spindulys nuskais-
tins ir ją, ir tada toji ašara vaikui bus ne nuosto-
lis, bet laimėjimas gyvenimui.

DŽIAUGSMAS IR KRIKŠČIONYBĖ

Nurodėme žymią moderniosios kultūros džiaugsmo stoką. Dabar klausiamo: Dėl ko taip yra? Kai kurias priežastis minėjome. Bet tikrosios **priežasties** nenurodėme. O ta svarbiausioji priežastis yra **irreliginė, nekrikščioniška laiko dvasia**. Ji yra tikrasis džiaugsmo priešas ir žudytojas. Ji protą padarė despotu ir tiranu, kurs širdį smurtu ir sielą badu kankina. Ji stengiasi išsplėsti tikėjimą ir atimti jį iš žmonių širdies¹. O vis dėlto tikėjimas džiugina ir gali žmones laimingais padaryti. Abejojimas sukelia liūdesį, netikėjimas daro nelaimingą. Kad su tikėjimu galima geriau išsiversiti, kaip su netikėjimu, pripažino ir Friedrich Strauss savo laiškuose.

Ta laiko dvasia žudo sąžinės nekaltybę, o be geros sąžinės nėra džiaugsmo. Ji stengiasi sielos santykiavimą su Dievu nutraukti, bet be Dievo džiaugsmingumo nėra nė gyvenimo džiaugsmingumo. Ji atšaldo ir sukietina širdį savimeilėj, išplėšia iš jos meilę, kartu ir džiaugsmą. Ji moko žmogų

¹ Į širdį, lobį jos atimt, nagus suleidžia,
Svajones niekina, tikėjimą sužeidžia“. (Schiller).

nuolatos suktis siaurame savo „aš“ ratelyje. Iš to kyla svaigulys iki šlykštumo.

Ji yra didysis apgavikas ir niekšas. Ji nori įtikinti, kad modernioji pažanga ir materialiniai pagerinimai žmoniją ir žmogų savaime privesią prie laimės ir džiaugsmo. Bet visi moderniosios Europos finansų ministrai ir reformuotojai, aštriai sako Carlyle, nesugeba nė vienintelio batų valytojo padaryti laimingu. Jie to negali, o jei ir gali, tai kelioms valandoms. Ji žada atverti naujus džiaugsmo pasaulius ir į žmonių gyvenimą įnešti džiaugsmų be skaičiaus, atpalaiduodama instinktų gyvenimą, žadindama ir erzindama smalsumą, paleisdama aistras, pateisindama ydas, blogybes. To vaisius ir išdava: kūno ir dvasios griuvėsiai, nervų sistemos atbukimas ir sukrėtimas iki gilumos, gyvenimo ir kentėjimo jėgos palūžimas, gyvenimo nuovargis vietoj gyvenimo džiaugsmo, pesimizmas, fatalizmas, nusižudymas. Taip, tai yra žymiausias džiaugsmo priešas, nes visas kitas kliūtis lengvai nugalėtų sveikas, tvirtas krikščioniškas protas. Tik laiko dvasios nuodai džiaugsmą visai užmuša.

Todėl ir čia nėra kito išsprendimo kaip tas, kuris moderniajam pasauliui sukrečia nervus: **Atgal** prie krikščioniško pasaulio, atgal prie sveiko krikščioniško gyvenimo, prie religinio rimtumo, nuolankumo ir širdies paprastumo, prie paprastų, kilnių, skaisčių jausmų, prie religijos, prie Bažnyčios, prie Kristaus ! To **atgal** nepripažinti negalima

jau vien dėl to, kad nėra kitos galios, kuri sulaikytų džiaugsmo priešų kariuomenę, laiko dvasios vedamą ir viską griaušančią. Bet ta pati galia dar daugiau padaro: **Ji renka visus natūraliuosius džiaugsmo vandenį daug giliau, taip kad joks užterštas vanduo ten neprieina, o aukštesnėse srityse ji atveria daugybę kitų džiaugsmo šaltinių su viršnatūraliu tūriu.**

Nukryžiuotasis — nieko sau gražus džiaugsmo Dievas! Savęs kryžiuavimas — malonus džiaugsmo kelias! — tyčiojasi tie, kurie nekenčia krikščionybės. Naujausiais laikais vėl sutinkame pagoniškų minčių, kurios nebuvo svetimos nė Herderiui, Goethei, Šileriui. Laisvamaniai vėl jaučiasi skatinami su Heine griebtis ginklų „už senuosius dievus ir jų geras, ambrozines teises prieš „išbalusį Kristų su kruvinomis atpirkėjo rankomis“, prieš „išbalusį Galilėjietį, kurs džiaugiasi pamintais džiaugsmais“ (Ibsenas), prieš „džiaugsmo priešą su bekraujėmis rankomis“ (Anatole France), prieš „gyvenimo niekinimo simbolį“, prieš tą „gyvenimo prakeikimą“ (Nietzsche). Vėl apverčiamas žuvęs graikų džiaugsmo rojus. „Kai dievai dar tebevaldė gražųjį pasaulį lengva džiaugsmo perjuoste, kaip visa atrodė kitaip!“

Bet istorinis tyrinėjimas pagaliau atmetė pasaką apie graikų rojų. Net graikų menas, kuriam harmonija ir simetrija neprilygsta joks kitas menas, kalba ne vien apie džiaugsmą, bet ir gilų širdies skausmą ir aitrų namų ilgesį. Užtenka tik at-

siminti atsisveikinimo scenas laidojimo vietose. Graikų menas savo esmėje buvo skausmo giesmė. Jų paminklai seniausiais laikais buvo kapai arba kapų papuošalai. Iš antikinio pasaulio mus pasitinka ne olimpinis džiaugsmingumas. Jei tas pasaulis būdavo linksmas, juokdavos laukiniu, svaigiu juoku, kuris turėjo nusmelkti gilų vidaus skausmą. Skausmo giesmė užsibaigia antikinis menas sarkofagų paveiksluose iš pirmųjų šimtmečių po Kristaus¹. Teisinga, ką rašo vienas geriausių senovės žinovų: „Graikai savo meno spindėjime ir laisvės žydėjime buvo nelaimingesni, negu daugelis mano“^{1 2*}.

Iš tikrųjų, kryžius su aštriomis, sausomis linijomis, tas nuogas, be lapų, be šakų medis su dviem skersiniais iš pirmo pažvelgimo nėra malonus ir guodžiantis. Tai griežčiausių priešingumų paveikslas, karčiausio skausmo simbolis. Ir vis dėlto negalima kryžiui nepripažinti tam tikro grožio, o jo tvirtame, proporcingame vaizde nematyti pastovumo, jėgos, priešingumų pergalės ir jų išsprendimo. Ant kryžiaus kabančiojo kenčiančiojo žmogaus reginys, tiesa, išsyk nežadina džiaugsmo jausmų. Ir vis dėlto svarbiausias džiaugsmo šaltinis yra tikėjimas ir tikėjimo tikrumas: Dievas—žmogus, kurs lieja kraują ant kryžiaus, miršta kovodamas su

¹ Gral 1907, 145 t.

² Boeck, Die Staatshaushaltung der Athener l² 792.
Schneider, Das andere Leben. Paderborn¹⁰ 1909, 62t.

žiauriausiais išganymo ir džiaugsmo priešais, miršta kovodamas ir laimi mirdamas. Kryžius tampa pergale, taigi ir džiaugsmo ženklu. Tamsa ir nusiminimas traukiasi nuo jo, prisikėlimo garbė gauti jį. Jos apšviestas, kryžius tampa neišsenkančios jėgos gyvybės medžiu; kietas medis neša žiedus ir vaisius, erškėčių karūnoj pražysta rožės.

Panašiai yra ir su atskiro krikščionio kryžiumi ir kryžiovimu gyvenime. Kad jį kasdien reikia imti ant savęs (Luk. 9, 23), kad ne tik reikia nešti savo kryžių, bet ir kūną, senąjį žmogų, prie kryžiaus prikalti (Gal. 5, 24, Rom. 6, 6), tai nėra tik gražūs posakiai, bet rimti reikalavimai, kurie atrodo toli vedą nuo džiaugsmo. Ir vis dėlto kova, į kurią jie ragina, taikoma ne džiaugsmui, bet žiauriausiems džiaugsmo priešams. Ji, tiesa, įpareigoja atsižadėti Sodomos obuolių ir nuodėmės pasiutusių, kurios neteikia džiaugsmo. Bet ji visai nereikalauja atsižadėti leistinų natūralių džiaugsmų, tik laikyti saiką ir gera mintimi jais naudotis.

O to reikalauja ne tik krikščioniškoji moralė, to reikalauja ir išmintis, to reikalauja ir sveikatos mokslas. Kiekvienas nesaikingumas sukelia pasibaurėjimą. Nevaržomi juslių smagumai nepadidina gyvenimo džiaugsmo tūrio, bet jį griauja. Visiškas juslinių instinktų palaidumas ir patenkimas džiaugsmų nepagausina, bet griauja džiaugsmą ir visą žmogų, nusižengia ne tik moralei, bet ir higienai, kuri juk šiandie tam tikriems sluoksniams viskas. Gyvenimas anapus „gero ir blogo pagal

Nietzsches filosofiją, laisvas medžiojimas uždraustuose slėnyse, visiškas gamtos instinktų atpalaidavimas, ligi kurių užtarėjo, globėjo ir pranašo prieš jo valią ir tikrąsias mintis šis filosofas buvo pažemintas jo paties mokinių, išleidimas „plėšriojo žvėries žmoguje, puikios, grobio ir pergalės geismingai siekiančios šviesiosios bestijos“, — visa tai nepagausina, nepalaimina, nepagilina gyvenimo, bet baudžia skaudžiausiu pabėgimu, ligonine, beprotnamiu, savižudybe — „geisingumo kapais“ (4 Moz. 11, 34), kurių šių dienų žmonijoj tiek daug.

Tai moko patyrimas; tai galima beveik statistika įrodyti; bet didžioji nusidėjėlė ir melagė žmonija tuo nenori tikėti, to nenori pripažinti. Ne, griežtoji krikščionybės moralė, savęs nugalėjimo, apsimarinimo, saikingumo, pasninkavimo įsakymai nėra džiaugsmo priešai, lygiai kaip nėra rožių priešas sodininkas, kurs rudenį ir anksti pavasarį apipliausto rožių krūmą.

Foersteris nurodo į dvi gražias Tolstojaus ir Matthias Claudius nuomones. „Nei krikščionis nei pagonis“, sako pirmasis, „negali pradėti tobulinimosi darbo be susilaikymo... Susilaikymas yra pirmoji pakopa į gerą gyvenimą ir gali būti įgyjamas tik palengva. Susilaikymas yra išsivadavimas iš geismų. Bet žmogus turi daug geismų, ir kad kova su jais būtų sėkminga, reikia pradėti nuo pagrindinių: ėdimo, tinginiavimo ir lytinio

geidulingumo“. O Matthias Claudius¹ pastebi: „Daugelis žmonių atmeta bet kokį pasninkavimą, bet dėl to jis dar nėra atmestas. Lengva atmesti, ko negali, ir ydos pradeda visur keroti. Visad būti saikingu, sako jie, geriau, negu retkarčiais pasninkauti. Gal ir tiesa. Bet kadangi daugumas žmonių ne visad saikingi, tai ne pro šalį kartais pamatyti, kieno tvarka namuose“.

Kad vien griežtumo ir aukos dvasia gali padėti tvirtą pagrindą sveikam, laimingam ir linksmam gyvenimui, jautė ir pats Goethe ir išreiškė žinomomis eilėmis:

Jei geismams tu negali
Mirti ir pakisti,
Žemės nykiame kely
Liūdnas gausi klysti.

Taip, reikia mirti, kad taptum, kad pakistum, reikia savimeilę nugalėti, nes ji užtraukia skurdą,— pirmiausia džiaugsmo skurdą. „Niekas taip labai nesiaurina gyvenimo ir niekas taip labai nepavaro pasitenkinimo ir džiaugsmo, kaip tik apie save patį besi ukąs veiktas. Ieškodami priemonių kaip pratupėti, tok: žmonės daros dar skurdesni. Juo daugiau jie vaizduojasi (ir įsivaizduoja), juo nevaisingesni užauga, juo daugiau renka, juo mažiau turi, juo daugiau puola gelbėti, juo daugiau jiems žūva^{1 2}.

¹ Lebensführung, 45 t.

² Peabody, Jesus Christus und der christliche Charakter, 167.

Nepagrįsta ir neprotinga taipgi džiaugsmo var-
du reikalauti neribotos laisvės. Apie tai kalba Rus-
kin¹ griežtai ir teisingai: „Išmintingi įstatymai ir
teisinga prievarta kilniai tautai (ir kilniam žmo-
gui) nėra pančiai, bet lyg kokie šarvai, teikią stip-
rybės ir apsaugos, nors dažnai ir slėgią. Ir šis prie-
vartos reikalingumas žmonijai yra lygiai garbin-
gas, kaip ir darbas. Girdime diena iš dienos didelį
kvailųjų skaičių kalbant apie laisvę, lyg ji būtų
toks garbingas dalykas. Tuo nebūdama, ji yra tik
žemesniųjų tvėrimų pažymys. Joks žmogus, kad
ir kažkaip įtakingas ir garbingas, niekad nebuvo
toks laisvas, kaip žuvis. Žmogus turi ką nors
veikti ar susilaikyti, o žuvis gali daryti, ką nori...
Prievarta, ne laisvė, teikia žmogui garbingumo. Ir
visame pasaulyje iš tų dviejų atitrauktinų dalykų,
laisvės ir prievartos, prievarta yra garbingiausias.
Laisvė ir prievarta yra geros, jeigu pasirinkimas
kilnus, ir blogos, jeigu jis nekilnus; tačiau iš abie-
jų, kartoju, prievarta žymi aukštesnę būtybę ir ge-
rina žemesnę, ir nuo aukščiausios arkangelo tarny-
bos iki menkausio vabzdžio knibždėjimo, nuo
planetos skriejimo iki dulkelės gravitacijos vi-
sų gyvybių jėga ir garbė glūdi jų paklusnume, ne
laisvėj. Saulė neturi laisvės, o sausas lapas jos tu-
ri daug; dulkė, iš kurios tu padarytas, neturi lais-
vės; jos laisvė prasidės su jos irimu... Nepagrįsta
neapsakoma kvailystė manyti, kad laisvė žmogui

¹ Aphorismen zur Lebensweisheit, 140 t.

esanti gera, neatsižvelgiant į tai, kaip jis ja naudosis. Jūs siunčiate savo vaiką į kambarį, kur stalas, apkrautas saldžiais vynais ir vaisiais, vienus užnuodija, kitus ne. Jūs jam sakot: Vaikeli, tu laisvas, rinkis. Tau taip gerai laisvai pasirinkti; tai lavina tavo būdą, tavo savarankiškumą. Jei tu paimsi ne tą stiklą ar ne tą uogą, tu nepasibaigus dienai, mirsi, bet būsi pasiekęs laisvo vaiko garbę“.

Kada gi būsim pagaliau toki išmintingi, kad suprasim: pareiga, įsakymas, paklusnumas nėra priešai ir kliūtys, bet tikrosios laisvės saugotojai ir laidai, tikrojo džiaugsmo nešėjai!

Paskutiniu metu krikščionybė įtariama kaip džiaugsmo žudytoja dėl to, kad **žmonių meilės gyvenimą**, lytinį gyvenimą per griežtai smerkianti, ribojanti ir dėl to daug „laimės progų“ atimanti, daug laimės šaltinių sulaikanti. Tokie yra Nietzsches mokiniai, kurie, pralenkdami mokytoją, reikalauja visiškos lytinės meilės laisvės, atsipalaidavimo nuo moterystės varžtų ir visų moralės įsakymų.

Reikalaudamas džiaugsmą ir pasilinksminimą atpalaiduoti nuo visų moralinių reikalavimų ir visų „institucijų“^r (nes institucija, ar ji bus valstybė, ar bažnyčia, ar moralė, ar mokykla, esanti didžiausias „išvidinio žmogaus“ priešas), neseniai vienas filosofas (Max Zerbst) sukūrė „džiaugsmo filosofiją“, kurią skiria Aristipui iš Kyrenės ir užbaigia himnu pojūčių smagumams. Jis moko, kad kentėjimas eina iš blogio ir yra blogis, kad smagu-

mas vienintelė gyvenimo vertė, vienintelė gyvenimo jėga, didysis išlaisvintojas ir išvaduotojas, didžiausias žmonijos gėris. Bet užuot parodęs, kaip džiaugsmą padidinti ir tokio turinio pripildyti, kad jis kentėjimą pašalintų ir viską palaimintų, jis jaučiasi „jau dėl mažiausio naujosios džiaugsmo eros nujautimo neapsakomų šiurpulių apimtas“ ir besaikiškai juos aprašinėja.

Tokiems liūdniems džiaugsmo menininkams ir kvailiems džiaugsmo filosofams, lytinės meilės išlaisvinimo ir juslinės meilės visagalybės atstovams vyrams ir moterims, taipgi tiems rimtesniesiems, kurie įsivaizduoja, kad seniau šiuose dalykuose gal ir buvusi reikalinga griežta drausmė, o modernusis žmogus turįs laisvai ir savarankiškai jaustis, Fr. W. Foersteris (Seksualinė etika ir seksualinė pedagogika.) davė vyrišką ir pagrindinį atsakymą. Lytinės meilės ir erotines aistros išlaisvinimas džiaugsmo iš tikrųjų nepadidina, tik dvasinį „aš“ atiduoda jusliniams, aukoja dvasinį esmingumą žemam juslingumui. Kaip tik čia yra reikalingi krikščionybės „didieji senieji įsakymai ir idealai“, religiniai paraginiai ir malonės galios šiandien dar reikalingesni kaip kitados, nes modernusis žmogus būdu ir valia nėra stipresnis, bet silpnesnis. Tik tomis galiomis galima suvaldyti lytiniame instinkte pasireiškiančią gamtos jėgą, kad ji nepridarytų nelaimių, bet skleistų palaimą. Jeigu anie primeta krikščionybei, kad ji užmušanti natūralinius palinkimus ir žmonijai atimanti džiaugsmą, tai jiems rei-

kia atsakyti: Krikščionybė natūralinių palinkimų neužmuša, bet tvarko, skaistina, kilnina; bet jūs užmušate valią, aukštesnę dvasinę asmenybę, ir užslopiniate ją kūne. Ir jeigu rimti pedagogai mano galėsią instinktų gyvybę lengvai suvaldyti be įsakymų ir religinės pagalbos, tai Foersteris juos palygina su inžinieriais, kurie didžiules upes nori užtvenkti fleitų garsais, kol vieną dieną per vėlu ir vanduo užlieja laukus. Labai teisingai perspėja jis ir nuo madon įeinančios švietimo, aiškinimo manijos, kuri pavojaus nepašalina, bet ją dargi užtraukia. Kokia neapskaičiuojama žala susidaro, kai dėmesys prieš laiką, neatsargiai ar nereikalingai nukreipiamas į lytinę sritį! Tai reiškia tą patį, ką ir, aiškinant apie marą, maro bacilas siųsti į šeimas. Čia reikalingas ne vien proto švietimas, bet ir būdo ir valios stiprinimas ir grūdinimas, kad atsirastų galią ir valdovas, kuris sergėtų bundantį lytinį instinktą, jį sutvarkytų ir jeigu reikia, prie grandinės pririštų (Pestalozzi). Visa tai reikalauta ir džiaugsmo atžvilgiu. Nes lytinės aistros smagumai yra tikri džiaugsmo žudytojai; meilė yra džiaugsmo šaltinis, bet šaltinis turi būti apsaugotas nuo užteršimo, iš gamtos požemių pervestas į aukštesnę dvasios gyvenimą.

KRIKŠČIONIO DŽIAUGSMAS

„Kad krikščionio gyvenimas turįs būti skaudus ir nemalonus“, rašo A. M. Weiss, „su tuo jau seniai sutinka pasaulis. Jau pirmieji krikščionys susilaukdavo panašių užmetimų iš tų, kurie apie jų veikimą ir gyvenimą žinojo iš kitų.¹ Bet kad tai visiškai neteisinga, negali būti nė kalbos. Kas iš savo paties patyrimo pažino įsitikinusius krikščionis, tas žino, kad niekur nerasi tokio atvirumo, tokio malonumo, tokio linksmumo, kaip juose, jeigu tik jie gali bendrauti su krikščionimis be prievartos. Net tikriausi priešai tatai pripažįsta. Juk tai labai ryšku, nes sausas, dirbtinis pamaldumas, tikra klaidingo religingumo žymė, dėl to nemažai dejuoja... Tie peikėjai nėra pažinę krikščionybės iš jos tikrosios pusės, t. y. rimtai praktikuojamos. Kitaip jie suprastų geriau, iš kur tas linksmas gyvenimas, tas kūdikiškas gamtos džiaugsmas, žodžiu, ta atvira ir linksmia dvasia, kuri puošia tikrai krikščionišką aplinką ir tuos istorijos straipsnius, kuriuose buvo įsigalėjęs tikėjimas.

¹ Min. Felix, Octav. 12

„Visur randame patvirtintą patyrimą, kad tikras ir saikingas rimtumas Dievo tarnyboje žmogui atsilygina dvasios giedrumu ir dovana gyvenimą padaryti linksmą. Tai pastebėjo Chrizostomas finikiečių ir syrų prigimtyje, labai linkusioje į niūrumą, taip pasakoja jėzuitai apie žiauruosius Paragvajaus indėnus. Ir dar šiandien, puikaus žmonių žinovo (A. v. Hübner) tvirtinimu, liudija visi visų religijų keliautojai, kad net krikščionybėn perėjusių kiniečių veido išraiška pasidaranti kitokia. Paprastai kiniečio veide atsispindi skepticizmas, ironija ir piktas abejingumas. Bet kas lanko kiniečių katalikų bažnyčią, to širdį nudžiugina nepaprastas pasitikėjimo, pagarbos ir šventumo vaizdas¹.

Džiaugsmas, apribotas pareigos, įsakymo ir paklusnumo, kūno ir dvasios dietetikos, Dievo ir artimo meilės, tikinčiam ir pagal tikėjimą gyvenančiam krikščioniui teka daug skaidriau ir gausiau, kaip pasaulio žmogui. Tose ribose išsitenka laisvasis šv. Povilo „Viskas yra jūsų“, bet ne siauras judaistinis „Nepalieskite, neragaukite, neimkite“ (Kol. 2, 21). Ir krikščionis, jis pirmiausia, turi teisių į gausų visų rūšių džiaugsmo derlių, kurį dar ir šandie brandina žemės dirva, taigi gamtos, šeimos, draugijos, meno ir net skonio džiaugsmą, — jis pirmiausia, nes jie jam Dievo sukurti (1 Tim. 4, 3), ir jis moka jais naudotis su dėkojimu, Dievo

¹ Apologie des Christentums, II³ 824 t.

garbei (Kor. 10, 31), juos pašventinti Dievo žodžiu ir malda (1 Tim. 4, 5). Jis moka kiekvieną gėrimą, įmaišydamas kelis lašus amžinybės, malonės ir dangaus džiaugsmo, padaryti tikru gyvybės elksyru. Kūnas ir dvasia vienodai jį geria, o tas gėrimas padidina gyvenimo vertę, palaiko gyvenimo tikslą.

Tikrai, kalbant apie leistinus džiaugsmus, reikia pasakyti: Dievotumas naudingas viekam ir tu« ri ne tik busimojo, bet ir dabartinio gyvenimo pažadėjimą (1 Tim. 4, 8). Turėk gerą sąžinę, ir tu visad turėsi džiaugsmo, yra paprastas, bet išbandytas „Kristaus sekimo“ receptas (2, 6, 1), o iš patyrimo pasakyta: Jei pasaulyje yra koks džiaugsmas, tai jį tikrai turi žmogus skaisčios širdies (2, 4, 2).

O krikščioniui dar yra atviras visas džiaugsmų pasaulis, kurio nežino pasaulio žmogus ir nuodėmės žmogus. Tikėjimas, malonė, malda artina gyvenimą prie saulės, artina prie Dievo, apgaubia jį mėlynu dangum, suteikia ir išlaiko vienodai džiugią nuotaiką, kurios nei kentėjimai nei prispaudimai negali visai išnaikinti.

Kas galėtų suskaityti, ištirti, aprašyti maldos džiaugsmus? Šv. Bernardas sako: „Dievas yra ramybė ir nuramina viską, o jį, ramybę, regėti reiškia pačiam ilsėtis“¹. Ši ramybė, kurią sieloje kuria malda, yra tikrojo sielos džiaugsmo sąlyga

¹ In Quadrag. sermo 5, n. 5. In cantic. sermo 23, n. 16.

ir pagrindas. Tame ramybės plote klesti džiaugsmų gėlės taip gausiai, įvairiopai ir spalvingai, kad neįmanoma aprašyti ar suskirstyti. Iš tiesų, šv. Jokūbo patarimas: „Jei kas iš jūsų yra nuliūdęs, tegul meldžiasi“ (5, 13), turi gilesnę prasmę, negu paprastai manoma. Chrizostomas vadina malda kiekvieno suspaudimo užuovėja, linksmumo pagrindu, nuolatinės laimės šaltiniu, filosofijos motina¹; šv. Nilus amuletu nuo liūdesio ir sielos nusiminimo^{1 2}. Dievotumas yra aukščiausios sveikatos jausmas, sako Lagarde.

Kokia maloni namų viešnia yra **šeimos malda!** Ji nors rytą ir vakarą surenka per dieną išsiskirčiusius šeimos narius, palaiko bendravimo jausmą, suteikia šiandieniniame skubėjime taip ypatingai reikalingos tylos ir ramybės, — melskis, ir laikas sustos³, — pakelia šeimos gyvenimą į aukštesnes sritis. Ji yra „raktas dienai ir užraktas nakčiai“, lengvai pašalina liūdesį, palengvina sunkumus, grynina namų orą, pašventina namų ramybę ir apgaulbia namų tėvą kunigiška garbe. Malda ir šventas giedojimas pakelia susirinkusią šeimą į šventąjį Dievo šeimą ir yra gražiausia muzika, kokia tik žemėj gali būti.

Tiesa, gyvenimo įstatymas krikščioniui yra rimtas ir griežtas. Bet jau ir Senojo Įstatymo san-

¹ Contra Anon. 7, 7.

² De orat. c. 16.

³ A. Freybe, Das deutsche Haus und seine Sitte I (1910)

doroj greta įstatymų lentos buvo pastatytas ir sąsotėlis su saldžia mana. Gyvenimas bažnyčioje ir bažnyčios metuose yra neišsemiamai gausus pavieniais kilniausios rūšies džiauugsmais. Sakramentai turi betarpiško ryšio su džiauugsmu; jie arba gražina prarastuosius arba gausina turimuosius arba kilnina ir švelnina natūraliuosius. Atgailos sakramentas palengvina baisią kaltės našą, sutaiško su gyvenimu. Švenčiausis Sakramentas neša begalinį mistiškų džiauugsimų lobį. Bažnyčia ir pamaldos turi daug kilnios poezijos, daug nuoširdžių džiauugsimų. Čia yra krikščionių dangiški namai, šventasis sielos kurortas, šventoji scena, muzikos salė ir meno rinkinys.

„Kokiu džiauugsmu“, rašo Grupp¹, „nušviečia pamaldųjį verta komunikacijai Jis regi didelę paslaptį, jis pramato visas gyvenimo ydas ir mato atvirą dangų. Kas tokio džiauugsmo yra ragavęs, tas niekad negali būti nelaimingas ir netikintis. Apie Dzeuso statulą Olimpijoj graikai sakydavo: „Kas ją matė, niekad negali būti visai nelaimingas. Kaip daug laimingesnis krikščionis, kuris pamaldose jautė Dievo artumą!“

Sekmadienis yra žmonių saulės lenas, kaip senovėj vadindavo tuos turtus, kurie niekam kitam, kaip tik Dievui ir saulei priklausė^{1 2}. Žmonių

¹ Jenseitsreligion (1910), 166.

² A. Freybe, Das deutsche Haus, 132.

gyvenimas, kuriame sekmadienis nieko nebereiškia, tautos gyvenimas, kuriame sekmadienio paniekimas Viešpaties dieną apsunkina kasdieniui darbu arba pasileidimu, — kokio saulės ir džiaugsmo leno netenka abu! Nuostabi sandermė natūralių ir viršnatūralių džiaugsmų, kurie plūsta iš Dievo ramybės, iš atsipalaidavimo nuo darbo jungo, iš bendrų pamaldų, iš pamokslo ir šv. Mišių, iš pasivaikščiojimų po lauką ir mišką, iš tylių pavakario valandų šeimos ratelyje, tikrai daro šią dieną džiaugsmo diena. Dailiai rašo brolis Steponas savo "knygoj „Hymestras“ (1484), kaip sekmadienį šeimos tėvas „su savo būreliu“ eina pamokslo, paskum klausia, ką įsidėmėjo jie, ką jis, kaip jis paskum liepia atnešti gėrimėlio ir padainuoti gerą dainelę ir kaip „buvo linksmas Dievuje su savo būreliu“.

Kaip maloniai sekmadienis nuteikia vaikus, gražiai aprašo Bogumil Goltz savo „Vaikystės knygoje“: „Ak, tą dieną buvo kitaip, kaip mokslo ir darbo dieną, mes ją alsavome, mes ją gėrėme su paprastu vandeniu, ji triško iš žemės, saulės spinduliai žėrė ją į sielą, žvirbliai čiauškėjo apie ją bažnyčios vargonų garsuose, šlamą medžių lapai pasakojo apie ją, rytmečio vėjas nešė ją, saulei tekant, savo sparnais ir perdavė, dar auštant, išrinktajai žemės dienai besiartinantį šventąjį laiką. O, Viešpatie, mano Dieve, tai tikrai buvo sekmadienis. Sekmadienis visą dieną, per visas valandas ir minutes, sekmadienis kiekviename akies

ir saulės mirksnyje. Nieko kito nebuvo galima girdėti ir matyti, nieko kito pajusti ir nujausti, nieko kito norėti ir mąstyti, kaip tik jį, sekmadienį, tą šventąją dieną. Tai buvo senas, bet ne tas pats dalykas, jis buvo sekmadienio nuskaidrintas ir pašventintas, jo paslaptingojo spindėjimo aplietas“.

Kiekvienas švenčių metas turi savo džiaugsmus. Net adventas ir gavėnia jų nestinga. Kokie mieli pasiuntiniai kiekvienais metais yra Kalėdų angelas ir Velykų aleliuja! Melstis reiškia savaimę ir kiekvienu metu širdį palengvinti, rūpesčiais nusikratyti, skurdą ir vargą iškvėpti, tyrą kalnų orą ir kito pasaulio stiprybę įkvėpti. Bendravimas su šventaisiais gaivina širdį, kaip santykiavimas su kilniausiais žmonėmis. Kūdikiškas prisirišimas prie Dievo Motinos suteikia ir užlaiko kiekvienam amžiui kūdikišką laimę, kokią gali suteikti motinos artumas ir motinos meilė. Ji todėl ne be priežasties vadinasi **Causa nostrae laetitiae** — mūsų džiaugsmingumo priežastis! Kiekviena krikščioniška dorybė turi savo ypatingą džiaugsmo turinį; kiekvienos darželyje auga gėlės įvairios išvaizdos, spalvos, įvairaus kvapo. Ypatinga yra vilties augmenija, nes ji atlaiko šiurkščiausią klimatą, smarkiausiose audrose dar labiau klesti ir dar stipriau kvėpia.

Iš tiesų, jokiaj žemėj nėra tiek daug gaivių ir saldžių šaltinių, kaip religinėj. Jie trykšta aukštytyn šviesiomis, giedriomis srovėmis. Taip supran-

tame pranašo žodį: „Jie nusigąs ir sudrebės dėl viso gero ir visos taikos, kurią aš jiems duosiu“ (Jer. 33, 9). Kitas gal per daug „mokyta“, kad galėtų pajusti ir naudotis tais tyliais gražumais. Juo labiau jais naudojasi paprasti, teisūs žmonės, juo dėkingiau juos geria tikintis darbininkas, tikinti darbininkė. Gražiai ir teisingai sako kilnioji Elžbieta Cnauck - Kühne: „Kas supras darbininkę ir kas rūpinsis jos išganymu? Sakykime trumpai: nepasiekiamo ir aukščiau visų stovi katalikų Bažnyčia... Kviesdama į sumą, ji pasipuošia, kaip meili motina savo vaikams, kad būtų jiems graži. Ir ji yra graži ir neniekina jokio žemiško papuošalo. Jei darbininkė laikosi tos motinos rankos, ji bent per septynias dienas kartą pripildoma didingo išpūdzio, jai bent kartą nušvinta džiaugsminga valanda, bent kartą sustoja Iksijono, nuolatinio triūso, ratas. Dulkių, triukšmo ir purvo iškamuoti pojūčiai atsigauna, ir nuvargusi siela grįžta iš svetimo krašto į tėvynę Dievuje. Pasaulis darbininkę atitraukė nuo viso, kas gražu gamtoje ir mene. Katalikų Bažnyčia pasipuošia ir jai, paliečia jos gyvenimą, jos vargingą, pilką, nuobodų ir sunkų gyvenimą grožio ir begalinės poezijos dvelkimu. Ir tas dvelkimas gerai jaučiamas, nors ir neanalizuojamas“.

Pasaulio žmonės tų džiaugsmų negali suprasti. Jeigu jiems apie juos kalbama, jie nusišypso, kaip kvailutis, ir išplečia akis, kaip akklasis, kai jam kalbama apie spalvas. Ir vis dėlto tai yra tik-

rosios **vertybės**, ir **jas** gali kiekvienas turėti ir pats išbandyti, jei tik turi tikintį protą ir gerą valią. Tai yra tvirta tikrovė, kuri viena gali išaiškinti faktą, kodėl laimingųjų, patenkintųjų, linksmųjų skaičius tikinčiųjų krikščionių tarpe yra šimtą kartų didesnis, kaip mėgiamuose pasaulinių žmonių sluoksniuose, kur gyvenimo smagumas yra vienintelis gyvenimo uždavinys ir gyvenimo rūpestis. O gerai žinoma, kiek ryškaus skurdo ten yra: gerai girdimi sukrečiantieji prisipažinimai. Daugeliui kapų tinka įrašas, kurį Dingelstedt sau sukūrė:

„Jisai daug gyvenime laimės turėjo,
Bet niekad laimingas nebuvo“.

Pasaulio žmonės turi ir pasigamina daug džiaugsmų, bet neturi nė vieno džiaugsmo. Todėl jų džiaugsmai nėra jokios tikros vertybės, bet putta ir apgavimas. Todėl pasaulio džiaugsmais negalima pasisotinti, jais galima tik persisotinti. Su pasaulio turtais yra tas pats, kas ir su kitomis jo gėrybėmis: kai jų turi, jie slegia; kai juos myli, jie apteršia; kai jų netenki, jie kankina¹. Šv. Ignacas Lojola sako: „Visas medus, surinktas iš pasaulio gėlių, neturi tiek saldumo, kiek mūsų Išganytojo tulžis ir actas“.

Net tie žmonės, kurie tais džiaugsmais netiki, kadangi jų negalima matyti, užčiuopti, valgyti,

¹ Bona, quae possessa onerant, amata inquinant, omis-
sa cruciant. S. Bernardus, Epist. 103,

gerti, net ir jie patiria jų laiminančią įtaką per tuos, kurie turi daug tų džiaugsmų ir tuo būdu tampa džiaugsmo nešėjais visai savo aplinkai ir tikriausias žmonijos geradariais. Jeigu tie saulėti žmonės nebūtų laimingi sau ir nelaimintų kitų žmonių, kokia bedžiaugsmė būtų tapusi žmonijai Jų sutinki visur, kartais net elgetoje ir vaikutyje, dažniau ūkininkuose, dvasininkuose ir vienuoliuose, negu akso- mu ir šilku apsirengusiuose, dažniau ūkininko troboje, negu žėrinčiame salione, dažniau kaime, negu mieste. Arčiau su jais susipažinus, negalima abejoti: vienoda giedra, kurioje jie gyvena, ir gausus džiaugsmas, kurio gali ir kitiems duoti, yra ne kas kita kaip jų paprasto, nuoširdaus tikėjimo, maldingumo, tiesumo išspinduliavimas. Juose yra kažkas angeliško; iš jų trykšta šviesa, sklinda maloni šilima. Nuo jų įtakos negali pabėgti patys žiauriausieji, kiečiausieji, labiausiai susigraūžusieji.

Kur jie nueina ir atneša savo pagalbą, ten kančia šypsosi, žiaurumas pažabojamas, keiksmo ir ištvirtinimo žodžiai nutyla, aukštesnė jėga pravaro nelaimę ir sustabdo jos griovimo darbus. Jie turi stebėtiną dovaną, švelniu žodžiu ir šviesiu žvilgsniu kitiems nuo širdies nuimti sunkumą, į skaudžiausią vietą įlašinti raminančio balzamo, o ypač iš savo kančių ir sielos vargų kitiems pagaminti vaistų ir džiaugsmo gėrimo. Taip, teisinga, ką rašo Hilty¹: „Tiesus širdies gerumas negamina jo-

¹ Glück, III 251 t.

kios rūšies filosofijos ir mokslo; tai yra neginčijama vienos krikščionybės teisė, gyvasis jos dieviškos kilmės įrodymas per visus šimtmečius, ir bandymas panašų giedrumą ir gerumą kuo kitu pakeisti dar ir šiandie sudūžtu“..

Jie esą palaiminti, tie saulės žmonės su meilėmis akimis ir aukos širdimis, tie žmonijos geradariai. Jei jų skaičius būtų tūkstantį kartų didesnis, džiaugsmo klausimas būtų išspręstas. Kaip tą skaičių padidinti? Prie tų žmonių prisidėti! Bet kaip tai padalyti? Į tai galima atsakyti: Ieškokite visų pirma Dievo karalystės ir jos teisybės, o visa kita — ir džiaugsmo — bus jums pridėta (Mat. 6, 33). Rimčiau žiūrėkite į savo pareigas, ypač į religines pareigas, tai džiaugsmo atsiras savaime. Norint turėti žiedų, pirma reikia medį pasodinti ir prižiūrėti. Bet tai nereiškia, kad, pildant savo pareigas, džiaugsmingumo negalima išmokti. Tikrai, krikščionybę galima pagal šią giedriąją purę studijuoti ir praktikuoti, o tatai šiandien atrodo tikrai verta.

DŽIAUGSMAS IR ŠV. RAŠTAS

Medžiagos rašyti džiaugsmo teologijai tikrai nestigtų. Svarbiausias ir įdomiausias skyrius būtų iš šventraščio. Kokios reikšmės skiriama džiaugsmui šv. Rašte, matyti iš džiaugsmo vietų sąrašo. Daugelis džiaugsmo nurodymų kartojasi šimtus kartų. Ir tai, tur būt, šį tą reiškia knygoje, kurioje nėra nereikalingų žodžių. Tuo būdu šv. Raštas yra tam tikros rūšies **paradisus voluptatis**, džiaugsmo rojus (1 Moz. 3, 23 t.), kuriame galima vėl rasti džiaugsmo, jeigu jis pasaulyje prarasta arba jo veltui ieškota.

Džiaugsmas Senajame Testamente

Senosios Sandoros raštuose ir gyvenime yra gausu džiaugsmo apraiškų. Hebrajų kalbos lobynas, kuris, palyginus su klasinėmis ir naujosiomis kalbomis, yra menkas, turi ne mažiau kaip dvylika veiksmažodžių, reiškiančių džiaugsmą¹. Nuo džiaugsmo sąvokos ir džiaugsmo reikalavimo paniekimo gerąjį izraelitą apsaugo žinojimas, kad

¹ A. Wünche, Die Freude in den Schriften des Alten Bundes, Weimar 1896, 5.

giliausias ir skaidriausias džiaugsmo šaltinis teka iš Dievo sosto ir esmės. Jo didybė yra džiaugsmo vandenynas. Ir kaip pats Dievas džiaugias savo kūriniais, džiūgauja dėl Jeruzalės (Iz. 65, 19) ir Siono (Išm. 3, 17), taip džiaugiasi Viešpaties teisingasis (Ps. 63, 11), gėrisi Juo ir džiūgauja Jo akivaizdoje (Ps. 67, 4).

Tiesa, senoji Sandora yra baimės laikotarpis, ir Dievo teismais ir pranašų griausmingais bakais tauta nuolatos laikoma toje baimėje. Tačiau baimė visai neišstumia džiaugsmo. Senoji Sandora yra taipgi ir vilties laikotarpis, o ji juk taiko baimę ir džiaugsmą, ir dėl to psalmininkas gali kalbėti apie džiūgavimą baimėje (2, 11) ir apie širdies džiaugsmingumą, kuris jungiasi su baime Viešpaties vardo: Tesidžiaugia mano širdis, kad bijotų Tavo vardo (Ps. 85, 11). Baimė ir džiaugsmas susitaiko, susidraugauja; žaidžia, kaip du avinėliai. Džiaugsmas Dievuje yra saldžiausias atlyginimas už Dievo baimę. Kokia didi ir gausi yra Tavo meilė, o Viešpatie, kurią Tu teiki tiems, kurie Tavęs bijo! (Ps. 30, 20). Primygtinai atmetami negarbingieji Sandoros nariai, kurie Dievo nebijo, taipgi atsimetėliai, stabų garbintojai: Taip sako Viešpats: Štai, mano tarnai valgys, o jūs būsite alkani; štai, mano tarnai gers, o jūs būsit ištroškę; štai, mano tarnai džiaugsis, o jūs būsit sugėdinti; štai, mano tarnai džiūgaus iš širdies linksmybės, o jūs rėksit iš širdies skausmo ir staugsit palaužtos dvasios (Iz. 65, 13 t.).

Net nusiminime ir nelaimėj dievobaimingi Izraelio vaikai gali guostis Dievo vadovavimu ir apvaizda, būdami tikri, kad greit juos apsups išgelbėjimo džiūgavimas (Ps. 31, 7), ir kad nuolatos džiaugsis kantrieji Viešpatyje ir vargšai žmonės džiūgaus Izraelio Šventajame (Iz. 29, 19). Apvaizda gražiai rūpinasi suderinti sunkius ir linksmus laikus, kančių ir paguodą: Mes pasidarėme linksmi tose dienose, kuriose Tu mus nužeminai, tuose metuose, kuriuose matėme nelaimę (Ps. 89, 15); pagal mano skausmų daugumą mano širdyje Tavo paguoda džiugina mano sielą (Ps. 93, 19).

Žinojimas, kad priklauso išrinktajai tautai, izraelitui buvo nuolatinis džiaugsmo šaltinis. Juk nėra, parašyta 5 Moz. 4, 7 t., kitos tokios didelės tautos, kuri turėtų dievus, prie jos prisiartinančius, kaip kad Dievas yra pas mus, visose mūsų maldose; nėra kitos tokios kilnios tautos, kuri turėtų apeigas, teisingus įsakymus ir visą įstatymą. Tiesa, šis įstatymas buvo griežtas mokytojas, tačiau geras ir išmintingas pedagogas (Gal. 3, 24), kuris ne tik bausme, bet ir džiaugsmu auklėjo tautą Kristui. Jame buvo duotas tautai išminties šaltinis, kuri ją iškėlė viršum kitų tautų, kurią galėjo atverti tik tas, kuris visa žino, kuris žemę įkūrė amžiams, kuris siuntė šviesą, kuri Jo klauso drebedama; kurs žvaigždes linksmi prašvisdino jų buveinėse, jas pašaukia, ir jos sako: Štai mes; ir jos šviečia su linksmumu tam, kurs jas sukūrė (Bar. 3, 32 t.). Tam išmintingajam ir šventajam

įstatymui senoji Sandora pašvenčia 118-tos psalmės himną, kupiną džiaugsmingų spalvų. Širdies džiaugsmas (eil. 11) yra tie įsakymai gerajam izraelitui; jis apsidžiaugia jais, nes laimėjo juos meile (eil. 47), ir džiaugiasi jais lyg visomis gėrybėmis (eil. 14), kaip tas, kurs rado didelį lobį (eik 162).

Šventykla buvo visos tautos ir kiekvieno izraelito pasididžiavimas, garbė ir džiaugsmas. Kaip atsispindi šis džiaugsmas žinomose šventyklos psalmėse! Peržiūrėkime jas, kad numatytume, kokia džiaugsmų vieta dievobaimingam izraelitui buvo šventykla ir kaip Dievas savo prižadėjimą per pranašą išpildė: Aš vesiu juos į savo šventąjį kalną ir pradžiuginsiu juos, mano maldavimo namuose (Iz. 56, 7). Džiaugsmo žinia yra pasakymas: Mes eisime į Viešpaties namus (Ps. 121, 1). Ypač tai tinka didžiosioms **švenčių dienoms**. Ypatingas įstatymas reikalavo, kad jos būtų linksmai apvaikštomos (5 Moz. 12, 7; 14, 26), kad palapinių šventėje tauta per septynias dienas būtų linksmas (5 Moz. 16, 15). Šios šventės svarbiausia apeiga buvo vandens sėmimas: ryto ir vakaro aukai nešdavo kunigas auksiniame ąsotyje vandens iš šaltinio Silvah pro vandens vartus į šventyklos priangį ir pildavo jį, sumaišytą su vynu, į sidabrinį indą ant altoriaus, tautai pakiliai džiūgaujant, iš ko atsirado ir priežodis: Kas neregėjo vandens sėmimo šventės, tas dar jokio džiaugsmo neregėjo. O čia ir Išganytojas sušun-

ka: „Jei kas trokšta, teateinie pas mane ir tegul gėriai“ (Jon. 7, 37). Jis apsieiškia kaip tas, kuris vienas gali duoti tikrojo džiaugsmo gyvojo vandens.

Bet aiškiausiai džiaugsmą senojoj Sandoroj išreiškia pranašai, kai jie, nusigręžę nuo dabarties kalčių ir vargo, žvilgtį nukreipia į Mesijo ateitį, kai jų Dievo dvasios apšviesta ir nuskaidrinta akis regi patį Atpirkėją ir jo malonės veikimą. Nebeužtenka jiems vaizdų ir žodžių, kad galėtų pilnai išreikšti savo džiaugsmą ir palaimą. Taip kiekvienam tikinčiam izraelitui Mesijo viltis buvo saldžiausia jo gyvenimo džiaugsmo dovana ir naujosios Sandoros džiaugsmo ragavimas. Skaidriausias to senojo Testamento džiaugsmo nuaidėjimas yra kartu naujojo Testamento džiaugsmo suaidėjimas: Magnificat.

Pastebėtina, kaip senajame Testamente apsisako gamios džiaugsmas, su kuriuo klasiškųjų tautų džiaugsmas negali susilyginti nei gilumu ir skaidrumu nei dvasiniu ir poetiniu tūriu. Tikėjimo saulės šviesos ir Mesijo vilties mėnesienos apšviesta, savo Kūrėjo gerumą ir grožį apreiksdama ir atsispindindama, jo alsavimo aplieta, su žmogumi atpirkimo laukdama, gamta izraelitui yra daug daug artimesnė, negu pagoniui. Ji jam daug daugiau pasako, dalyvauja jo kentėjime ir džiaugsme ir duoda pažinti tuos džiaugsmus, kuriuos Dievas į ją įdėjo, ir kurie yra jo kūrybinės rankos ir jo visuresybės šviesūs pėdsakai. Kaip nuoširdžiai

giesmes ir muziką mylinti izraelio tauta gyveno su gamta, kaip ji jai tapo gyvinančia, atjaučiančia motina, drauge ir džiaugsmo davėja, tai matyti iš tų personifikacijų, kuriomis pripildytos psalmės ir pranašų knygos.

Net Hemonas ir Taboras džiūgauja Viešpaties vardu (Ps. 88, 13); Libano kiparisai ir kedrai džiaugiasi (Iz. 14, 8); kalvos apsijuosia džiūgavimu, o slėniai džiūgauja vienas kitam ir gieda (Ps. 64, 13 t.). Dangūs džiaugiasi, žemė džiūgauja, jūra ošia, laukai džiaugsmu šnera, ir medžiai džiūgauja Viešpaties akivazdoj (Ps. 95, 11 t.); o saulė lyg sužadėtinė išėina iš savo kambarėlio ir džiaugiasi kaip pergalėtoja savo kely (Ps. 18, 6). Pas pranašą džiaugiasi net dykumos ir tyrai ir pražysta kaip lelija; pražysta ir linksmi džiūgauja, gieda garbę ir pasipuošia Libano puikumu, Karmelio ir Saronos meilumu: jie regi Viešpaties garbę ir mūsų Dievo spindėjimą (Iz. 35, I t.). Taip ir gamta įkvėpia Dievo džiaugsmo saulėtą šilimą ir spindina šį džiaugsmą į tikinčiojo sielą.

Iš viso senosios Sendoros Dievo tauta turėjo būti linksmi tauta, ir taip buvo, kol atkritimas ir netikėjimas jai tos teisės nepanaikino. „Tarnaukit Viešpačiui linksmume, ateikit prie Jo veido su linksmumu“ (Ps. 99, 2) buvo taikoma jau anieks laikams; o perspėjimas „Džiaukitės Viešpatyje ir džiūgaukit, teisingieji“ (Ps. 31, 11) dažnai pasikartoja. „Teisingieji turi džiaugtis“, pasakyta 67, 4 psalmėje, „ir džiūgauti Dievo akivaizdoje ir

jausti smagumą linksmume“. Pačiu liūdnuoju metu Nehemijas drąsina tautą: „Nebūkit nuliūdę, nes Viešpaties džiaugsmas yra mūrų stiprybė“ (2 Esdr. 8, 10). Laiminga vadina psalmininkas Izraelio tautą, nes jos Viešpats yra Dievas (Ps. 14, 3, 15) ir ji moka džiūgauti: „Palaiminta tauta, kuri moka eiti su džiūgavimo giesme, kuri, o Viešpatie, yra Tavo veido šviesoje; Tavo vardu ji visados džiūgauja ir Tavo teisingumas ją išaukština“ (Ps. 88, 16 t.).

Naujoji Sandora ir džiaugsmas

Dar daugiau džiaugsmo randame **Naujojoj Sandoroj**. Ją sveikina žemėje jaukiame šeimos ratelyje Magnificat iš Mergaitės—Motinos širdies, gražiausia Mesijo garbės giesmė, kupina šviesios ir džiaugsmingos nuotaikos, kokios nuo rojaus dienų nebuvo girdėti. Viešai skelbia ją angelai Kalėdų naktį kaip didelį džiaugsmą, kuris tenka visoms tautoms (Luk. 2, 10).

Tos Sandoros džiaugsmo nešėjas ir teikėjas yra Mesijas, Dievas—Žmogus. **Jėzus ir džiaugsmas** — tai paslaptis, apie kurią sunku kalbėti. Kas galėtų iširti ir išmatuoti dievažmogiško džiaugsmo esmę ir gelmes? Tas džiaugsmas tai dieviška palaima, neskiriama nuo jo asmens, nežuvusi net tamsiausiose, krauju pasrūvusiose valandose, ir kartu džiaugsmas, kurį gali suprasti skaisti, nenuodėminga žmogaus širdis. Nes jis visame mums prilygo, net ir džiaugsmo, **ir** juo naudojosi **taip, kaip ir valgymu ir gėrimu**.

Ir **kūdikiškas džiaugsmas** jam nebuvo svetimasis. Jis spindėjo iš jo akučių į jo Motinos ir Globėjo akis, į piemenėlių ir Trijų Karalių akis; jis spindėjo iš jo veidelio Simeonui ir Onai ir džiaugsmu apliejo jų širdis. Nazareto Kūdikėlio akis ir veidą skaistino dieviškos palaimos ir švento kūdikiško džiaugsmingumo atspindys. Tiesa, Kalvarijos kalnas ir kryžius metė šešėlius į jo gyvenimą ir į Marijos ir Juozapo širdis, ir kančios pirmalaikinis numanymas ir kentėjimas buvo deginantis centauro drabužis, kurį Išganytojas nuo kūdikystės vilkėjo. Tačiau, nepaisant prastumo ir vargo, nepaisant tamsių baisių ateities įvykių ir ateities numanymu, šventosios šeimos gyvenimui nestigo džiaugsmų, kurie sklido iš šventų namų į gerąsias širdis. Pasakojama, kad Nazareto gyventojai Kūdikėlį Jėzų vadinę **suavitas**, malonumu, ir iš to susidaręs pasakymas: **eamus ad suavitatem, ut hilares fiamus**, eikime pas malonumą, kad būtume linksmi. Tai ir tikėtina, nes jo esybės saulėtume visa turėjo nušvisti džiaugsmu.

Jam net mintis apie kentėjimą nebuvo kančia, bet džiaugsmas, kažkas, ką jis priėmė su džiaugsmingu troškimu, su visu kilnios jaunuolio sielos užsidegimu. Koks džiaugsmo sodas turėjo jam būti gamtai Niekad jaunuolio akis nežvelgė su tokiu skaidriu supratimu, su tokiu aštriu ir giliu žvilgsniu, su tokia karšta meile į gyvenimą ir gamtą. Nazareto aukštumose ir laukuose įsipynė tas paslaptینگasis ir ypatingasis gamtos ryšys į Išga-

nytojo gyvenimą, ryšys nupintas iš meilės Kūrėjui, kurs visa tai padarė, iš meilės žmogui, kuriam visa tai padarė, ir iš meilės Dievo — Žmogaus, kuris atėjo atpirkti ir gamtą iš nuodėmės prakeikimo. Matysime, kaip jis vėliau kaip mokytojas brangina tai, ką jaunuose metuose buvo gamtoje nugirdęs ir pergyvenęs.

Nors vėliau visame viešajame Mesijo gyvenime ir veikime užgriūva sunki Atpirkėjo pašaukimo, aukos pašaukimo našta, nors kova su hierarchais ir netikinčiais žydais jį priverčia apreiškimo žodžius paaiškinti ir pakeisti juos grasinimo ir bausmės žodžiais, vietoje džiaugsmo spindulių mesti iš savo akių pykčio žaibus, nors maloniam Išganytojo veide negalime įsivaizduoti linksmybės ar smagaus juoko, — išvidinis džiaugsmas Dievuje jo niekad neapleido ir švietė net iš viršaus. Kuris jį siuntė, yra su juo ir nepalieka jo vieno (Jon. 8, 29; 16, 32), ir visada jo džiaugsmo maistas yra Tėvo valią pildyti (Jon. 4, 34), žmonėms teisybės ir malonės džiaugsmų teikti. Kur tik buvo palankių širdžių, ten tas teikimas buvo atliekamas su visu malonumu ir džiaugsmingumu.

Gražumas ir tamsumas jo esybei buvo svetimas. Jeigu nuo vieno jo akių žvilgsnio, nuo vieno jo lūpų žodžio seka jį kieti, šiurkštūs vyrai, žvejai ir muitininkai, jeigu moterys palieka savo namus ir eina paskui jį, kad jam tarnautų, kai paskutinysis pranašų, pasigirdus jo balsui, džiūgauja iš džiaugsmo (Jon. 3, 29), net kai jį supanti

žmonių minia, tokia neaiški savo mintyse ir tokia nepastovi savo noruose, laikas nuo laiko sielos gelmėse sujudinama, audringai reikalauja jo kaip karaliaus, kai net vaikai jaučiasi jo auklėjami ir prie jo glaudžiasi, tai iš viso to reikia spręsti, kad pritraukiamoji ir gydomoji galia, kuri iš jo ėjo, esmėje buvo džiaugsmo jėga, džiaugsmas, kuris yra saldus meilės kvapas.

Jo moksle ir veikime visai nejausti niūraus pesimizmo. Jis išpildė pranašystę: *Non erit tristis neque turbulentus* — „Jis nebus nei liūdnas nei audringas“ (Iz. 42, 2). Jis yra dangaus sėjėjas, kurs linksmai ir su viltimi žengia per laukus ir plačiu laisvu rankos mostu sėja savo sėklą. Mieliausia jam būti gamtoj, prie Genezareto ežero. Kai jis nori būti vienas, kopia į kalnų aukštumas, lyg tėviškės oru pakvėpuoti. Su tuo gamtos džiaugsmu, apie kurį aukščiau kalbėjome, skina jis palyginimus ir vaizdus iš laukų ir kalvų arba ima juos iš artimiausios aplinkos. Tie palyginimai, tie gamtos ir žmonių gyvenimo pavaizdavimai yra dažniausiai nulietai ramaus, taikaus giedrumo. Jis nemėgsta, kaip pranašai, milžiniškų scenų, didingų ir tragingų reiškinijų, katastrofų, perkūno trenksmų gamtoje; jis mėgsta tai, kas tylu, maža, įprasta, malonu. Višta su viščiukais, paukščiai, kurie taip nerūpestingai skrenda nuo vienos šakos ant kitos, lelijos savo puikiuose drabužiuose, garstyčių medis su savo gyventojais paukščiais, Jordano laivas, jūros perlai, karveliai su savo paprastumu ir žalčiai su savo gud-

rumu, javų laikas su nevienoda dirva, javų augimas: pirmiausia želmens, paskum varpos, paskum pilna grūdo varpoje (Mork. 4, 28), vynmedis su savo brangiais vaisiais arba verkiąs po aštriu vynmedininko peiliu — kaip tokie paprasti, maži, mažai paisomi gamtos dalykai jam atrodo tinką būti Aukščiausiojo ir Amžinojo įvaizdžiais. Juk ir Tėve mūsų susideda iš paprastų žodžių, bet koks svarus jų tūris! O Eucharistijoj paprastame duonos pavidale paslėpta jo esybė.

Tuo gamtos įvertinimu, tuo jos įvedimu į amžinosios tiesos tarnybą, į betarpišką Dievo tarnybą ir į išganymo darbą jis žmoniją vėl išmokė gerbti gamtą ir džiaugtis ja, net tuo, kas joje nežymu ir kasdieniška. Tuo pažadino jis krikščioniškąjį gamtos jausmą, atidengė daugybę mažų džiaugsmo šaltinių ir džiaugsmo turinį paprastajame gyvenime nepaprastai pagausino. Ir iš čia pasirodo, kad Kristus nėra gyvenimo neigimas, jame nėra „ne“ arba „taip“ ir „ne“, bet tik „taip“ (2 Kor. 1, 19); jis yra didžiausias gyvenimo teigimas.

Išganytojo sugyvenimas su mokytiniais buvo linksmas ir džiaugsmingas. Tai galime įrodyti. Jau pažymėtina, kad pirmoji iškykla su jais buvo padaryta į vestuves ir kad pirmasis stebuklas jų akyse buvo vestuvių stebuklas. Taigi džiaugsmo priešų Mesijas tikrai nėra. Jis kaip tik yra tas, pas kurį galima ateiti, kai džiaugsmo vynas išsenka. Jis yra tas, kurs vietoj natūralių džiaugsmų vandens, pažeidžiančio skonį, teikia kilnesniojo

džiaugsmo vynu, kurs visą esybę sugyvina. Ir ji, Motina Mergaitė, pasirodo kaip džiaugsmo tarpininkė. O Išganytojas ir savo gyvenimą su mokytiniais palygina su vestuvėmis, gindamas juos nuo farizėjų priekaišto, kad jie nepasninkautų: „Argi gali jaunikio draugai liūdėti ir pasninkauti, kolei su jais yra jaunikis? Bet ateis dienos, kada jaunikis bus nuo jų atimtas, ir tuomet jie pasninkaus“ (Mat. 9, 15).

Kaipgi turėjo šviesti jo akis, kai jis, grįžus mokiniams iš pirmosios misijų kelionės, džiaugėsi Šventojoje Dvasioje ir giedojo himną: „Aš dėkoju tau, Tėve, dangaus ir žemės Viešpatie, kad tai paslėpei nuo išmintingųjų ir gudriųjų ir apreiškei mažutėliams. Beje, Tėvel nes taip tau patiko“ (Luk. 10, 21). Tada ir patys mokytiniai pirmą kartą sielos gilumoje apsidžiaugė šventuoju pašaukimu. Taboro kalno palaimą galėjo pajusti tik trys išrinktieji, ir ji taip greit praėjo, nors Petras ir labai norėjo ją sulaikyti. Bet visi nuolatos dalyvavo jo džiaugsme.

Net paskutinėmis buvimo su jais valandomis prieš savo kančią jis guodžia juos: „Tegul nenuliūsta jūsų širdis ir tegul nebijo“, prižada jis jiems, kad jų liūdesys pasikeis į džiaugsmą, ir kalba jiems, kad jų džiaugsmas juose būtų tobulas, kad jie jo džiaugsmą tobulai turėtų savyje (Jon. 16, 11; 17, 13) O keturiasdešimt dienų po Velykų buvo tikras džiaugsmo palaimos mėnuo, malonus pavasaris ir

apreiškė mokinių širdyse tokį džiaugsmą, kuris, šv. Dvasiai nužengus, tapo neprarandamu turtu.

Išganyto džiaugsmas ir džiaugsmas jų Išganytojo, pergalės kovoj su džiaugsmo priešais kraują praliejusio, Velykų džiaugsmo vėl prisikėlusiojo garbėje, danguj užžengusio ir ten viešpataujančio, šventosios Dvasios džiaugsmas ir tobula busimojo džiaugsmo ir jų atlyginimo danguje pramatymas (Mat. 25, 21; Mork. 5, 12. I. Petr. 1, 6—8) — tai buvo brangiausias jų paveldėjimas ir bus dalis visų tų, kurie tikėjime ir meilėje yra sujungti su Išganytoju. Dievo karalystė yra taika ir džiaugsmas šventojoje Dvasioje, liudija apaštalas iš giliausio patyrimo (Rom. 14, 17); iš šventosios Dvasios vaisių džiaugsmą jis stato antron vieton (Gal. 5, 22); kaip krikščionišką gyvenimo įstatymą jis skelbia: „Džiaukitės Viešpatyje visuomet; vėl sakau, džiaukitės! (Pil. 4, 4)“; „Kristaus ramybė tedžiūgauja jūsų širdyse“ (Kol. 3, 15). Pirmosios krikščionių bendruomenės, kai susidarydavo ir susirinkdavo, laužydavo duoną ir imdavo valgio su džiaugsmu ir širdies paprastumu (Apd. 2, 46). Vėliau su krikščionių vardu susietas liūdesys, vargas ir persekiojimas krikščioniui gali būti tik liūdesys iš pažiūros, viduje gyvenant nuolatiniam džiaugsmo (*quasi tristis, semper autem gaudentes*, 2 Kor. 6, 10). Žiauriausių ir skaudžiausių persekiojimų šimtmečiais girdėti kaip gieda ir džiūgauja tas nesugriaunamas džiaugsmas kankinimuose ir kančiose, liepsnoje ir laužuose, prie gėdos stulpų ir kalėjimų tamsybėse.

DŽIAUGSMAS IR ŠVENTUMAS

Šventųjų garbės ženklas, puošias jų galvą ir veidą, yra jų dangiškosios garbės simbolis. Jis taipgi primena džiaugsmą ir malonumą, kurs jų galvą gaubė jau mirtingame gyvenime. Tikras nesusipratimas, kai pasaulio žmonės negali įsivaizduoti šventųjų be liūdesio ir skausmo. O svarbiausias jų būdo bruožas daugiausia juk yra džiaugsmingumas. Kartais senuose skaitymuose arba gyvenime sutinkame „nuostabių šventųjų“. Bet čia šventumas gali būti netikras arba nuostabumas turėti ir malonių pušių. Tik niekada nesistebėsime iš nemalonaus, pikto nuostabumo ir jo neseksime. Patys šventieji labai griežtai pasisakė prieš melancholiškąjį liūdesį. Su šv. Pranciškumi Asyžiečiu mato jie tame „babiloniškąjį“ blogį. Su šv. Kotryna Sieniete vadina jie tai velnio įtakos veikimu. Šėtonas „turi ypatingą tikslą sielą įstumti į nuobodumą, liūdnumą, neaiškumą ir sąžinės baime, jeigu jam nepasiseka maitinti geismingumo, kurs atima jai pastovumą ir širdį padaro bailių, silpną ir liūdną“. Su Olier mato jie tame sielos būklę, kuri neišvengiamai tariasi guodžianti jausmus, kurie lyg nukreipti į Dievą, bet ne mažiau yra įleidę šaknis į geismin-

gumo ir melo patenkinimą. O su šv. Terese jie sako: „Man nieko nėra baisiau kai matyti, kaip mūsų seserys netenka širdies džiaugsmo“¹.

Negalima, žinoma, reikalauti, kad kiekvieno šventojo gyvenimas būtų nulietas vienodos džiaugsmo šviesos. Čia daug reiškia prigimtis, temperamentas ir kita. Bet džiaugsmo negali visai stigti tikrajam šventajam, net griežčiausiam aske-tui ir atgailos pamokslininkui. Tai yra pirmasis pradas šventumo ir dangaus garbės. Šventieji turi pasirodyti kaip Kristaus mokiniai ir atspindžiai ir tame, kad juose, kaip kadaise jo žmogiškoj iš-vaizdoj, apsireikštų žmonėms Dievo gerumas ir maloningumas (Tit. 3, 4). Todėl šventojo sąvokoje būtina turi būti nuoširdus, veiklus, nuolatinis stengimasis kitus pradžiuginti. Nuliūdusius pa-guosti, įleisti saulės spindulių į kiekvieną kūno ir sielos suspaudimą. Šis palaimingas veikimas ap-link pakelia šventuosius į „karališkuosius daiktų tvarkytojus“.

Jeigu šventumas esmėje reiškia ne ką kitą kaip nuolatinio buvimo Dievo akivaizdoje, nuo-latinio Dievo valios pildymu ir nuolatinio bendra-vimu per maldą su Dievu žemės gyvenimo pakei-timą ir pakėlimą į gyvenimą su Dievu, Dievuje iš Dievo — iš tikrųjų nors ir netobulą, žemišką ir ribotą —, tai tuomi yra duotas tikras realus, nors

¹ Henry Joty, *Psychologie der Heiligen*. Übersetzt von Pietl, Regensburg 1904, 199.

ir netobulas dalyvavimas Dievo garbėje ir palaimoje, jų įsiliejimas į žmonių širdis ir žmonių gyvenimą, bent lašais, kad ir ne srove. O tai teikia tą nuostabų malonumą ir ramumą, rimtį ir pastovumą, tą vienodą linksmumą kaip nuolatinę dvasios lygsvarą, kuri visam gyvenimui suteikia mėlyną ir giedrą dangaus skliautą ir ypač spindi iš akių, nuskaistina veidą, sušvelnina balsą.

Taip siejasi šventumas ir giedrumas. Siela laiminga, pagal šv. Augustino žodį, apglėbusi tiesą, kai be jokio triukšmo tas paslaptingas, skambus ir kalbus tiesos tylėjimas (*canorum et facundum quoddam silentium veritatis*) nusileidžia į sielą¹. Pagal Kotrynos Sienietės išvadžiojimus, tobula siela yra „kanklės, kurios skleidžia malonias harmonijas, nes šventoji Dvasia, kuri liečia jų stygas, suranda linksmų giesmių. Visi šventieji skleidė pasaulyje tas harmonijas. Pirmasis, kurs jas davė išgirsti, yra saldusis Atpirkėjas, mylimas žodis. Ant kryžiaus ištiestas, jis skambino gyvenimo giesmę, kuri žmones atvertė prie meilės, o priešui davė mirtį. Apaštalai skambino tas pačias melodijas ir laimėjo pasaulį evangelijai. Kankiniai, išpažinėjai, mokytojai, mergaitės laimėjo sielas tomis pat melodijomis“^{1 2}.

„Žymė tų, kurie ją suteikė tobulai Dievo meilei“, sako šv. Tomas, „yra nepaprastas ir nepaju-

¹ De lib. arbitr. 1. 2, c. 3.

² Dialogo c. 147.

dinamas linksmumas, nuostabus, patvarus, laisvas, kūdikiškas giedrumas, kad šio pasaulio vaikai, pilni šališkumų, į tokių sielų ratą patekę, dėl to jautėsi gundomi piktintis... Kas į juos pažvelgia, tas jau iš jų išorės mato, kad jų laikymasis priklauso ne nuo pasaulio aplink juos, bet teka iš jų sielos gelmių, iš sielos, kurios pagrindą audra jau nebe taip lengvai įveikia, kai jie savo gyvenimą pagrindė elementams neprieinamu pagrindu, Dievu. Iš Dievo jie nieko nebebijo, patys su savi mi jie yra susitaikę: Kodėl jie neturėtų būti linksmi?“¹

Padavimai ir biografai laikė savo pareiga nurodyti tas šviesiąsias daugelio šventųjų puses. Jų rinkinėlių teikiame čia, kaip džiaugsmo gėlių darželį.

¹ Weiss, Apologie, III² 831.

LINKSMIEJI ŠVENTIEJI

Tų šventųjų priešakyje statysime tą, kurią garbiname kaip visų Šventųjų Karalienę. Jeigu mes Mariją su Bažnyčia sveikiname kaip mūsų linksmybės priežastį ir nuliūdusiųjų linksmintoją, tai tame nieko nėra perdėta. Tuo tik pasakome, kas visai tikra ir mums aišku. Jau Marijos visiškas nenuodėmingumas ir Dievo Motinos garbė teikia nuostabų aukščiausio džiaugsmo turtą. Iš tokių neištiriamų gelmių trykšta aukštyn, dangop kristalinis ir džiaugsmingas Magnificat himno šaltinis. O kad Marija yra ir skausmingoji Motina, tas jos džiaugsmo lobio nemažina, bet dargi ją įgalina būti nuliūdusiųjų paguoda ir vargšų motina. Kiek skaidraus, šilto džiaugsmo teikia kūdikiškas bendravimas su ta Motina krikščioniui, neturi supratimo tas, kuris apie tokį bendravimą nieko nežino ir nenori žinoti.

„Mesk liūdesį, jis yra abejonės ir pykčio brolis; jis drumsčia Šventąją Dvasią ir ją išvaro. Apšivilk linksmumu, kuris Dievui visada yra mielesnis ir brangesnis, ir džiaukis jame. Nes linksmasis visada daro gera, mąsto gera ir kratosi liūdesio. Apšivalyk nuo netikusio liūdesio, ir tu gar-

binsi Dievą, ir visi garbina Dievą, kurie meta liūdesį nuo savęs ir apsivelka linksmumu“. Taip perspėja Pastor Hermae 2-rame šimtmetyje.

Apie Tėbų atsiskyrėlius Egipte Rufinas pasakoja: „Jie visuomet buvo linksmi ir kupini dvasinių džiaugsmų, kokių maža žmonių žemėje ragauja. Nė vienas jų nebuvo liūdnas, o jei kuris atrodydavęs liūdnas, šventasis vienuolyno viršininkas Apolonijas tuojau klausdavo priežasties. Jis jiems dažnai sakydavęs, kad žmogus, turįs išganymą Dievuje ir viltį danguje, neturįs būti liūdnas. Pagonys turį priežastį liūdėti, žydai verkti ir aimanuoti, nusidėjėliai būti nusiminę; o teisingieji turį džiaugtis ir būti linksmi. — Išganymas Dievuje ir viltis danguje — tampriau negalima sudėti krikščioniškojo džiaugsmingumo svarbiausių priežasčių ir šaltinių.

Tas pats šv. Apolonijas kuris netoli Helioolio įsteigė vienuolyną, kuriame apsigyveno 500 vienuolių, dažnai kalbėdavo su jais apie pavojingąsias liūdesio pasėkas ir patardavo jiems tą dvasinį džiaugsmą, kuris taip labai reikalingas atgailos ašaroms, džiaugsmą, kuris plūsta iš meilės ir be kurio sielos maldingumo ugnis greit užgęsta. Jis pats turėjo labai didelį to džiaugsmingumo saiką, o jo veido giedra buvo žymė, iš kurios jį nepažįstamieji pažindavo. — Kiek auklėjamosios išminties ir kiek sveiko tikros atgailos ir tikro pamaldumo supratimo apsireiškia šiame trumpame pamokyme! Juo rimtesnė ir tiesesnė atgaila, juo rei-

kalingesnis ir suprantamesnis iš Dievo meilės te-
kantis džiaugsmingumas. **Šv. Pachomijus** dar
ir paskutinėmis savo jau ir taip apsimarinimais
per gausaus gyvenimo valandomis rodė spindintį
veidą ir malonią, linksną veido išraišką, kuri jį
buvo puošusi visą gyvenimą. Apie vieną Skitijos
tyrų atsiskyrėlį skaitome, kad jis, kai broliai jau
laikė jį mirusiu, dar kartą atvėręs bumą ir nusijuo-
kęs iš džiaugsmo, jog gyvenęs ir mirštas taip,
kaip jam Dievo buvę duota¹.

Šv. Antanas, „tyrų žvaigždė“, „vienuolių
tėvas“, 105 metų amžiaus miręs apie 356 m., kaip
rašo jo biografas šv. Atanazijus, visada buvęs ne-
paprastai linksmas ir malonus. Atėję svetimi žmo-
nės jį tuojau pažindavo kitų vienuolių tarpe: spin-
dinti jo veido giedra išduodavo jį ir jo nebuvo
galima nepažinti^{1 2}.

Šv. Bazilijus Didysis (miręs 379 m.), ku-
ris gyveno taip asketiškai, kad šv. Gregorijus
Nazianzietis apie jį galėjo pasakyti, jog jis esąs
be kūno ir beveik be kraujo, nebuvo apsiblau-
sęs ar nuliūdes. Jo nuoširdumo ir kantrumo niekas
negalėjo išsemti; jo vienodas malonumas nuste-
bino net pagonį Libanijų. Kai vietininkas Modes-
tus grasinimais atimti turtus, išstremti, kankinti
ir nužudyti norėjo jį priversti prisidėti prie aria-
nų ir Bazilijus tų grasinimų nepaisė, Modestus pa-

¹ Weiss, Apologie, III² 835.

² Vita Antonii M. 16, 89.

sakė: Su tokia drąsa dar niekas su Modestu nekalbėjo. Bazilijus atsakė: Gal būt tu dar niekad neturėjai reikalo su vyskupu; paprastai mes vyskupai esame iš visų žmonių maloniausi; bet kas liečia tikėjimą, mes vien Dievo težiūrimė ir nieko kito; ugnis, kalavijas, laukiniai žvėrys, geležiniai nagai tada tampa mūsų džiaugsmu.

Šv. Martynui, Touro vyskupui (mir. apie 400 m.), kuriame atrodė prisikėlusi Eliziejaus tikėjimo ir stebuklų galia, nuolatinis jungimasis su Dievu maldoje nebuvo nė mažiausia kliūtis panaudoti kad ir menkiausią priežastį kuriam nors giedram ir kartu stiprinančiam sąmojui.¹

Šv. Chrizostomo (mir. 407 m.) laiškuose randame 17 laiškų diakonisei Olimpijai. Ta kilni, išlavinta mergaitė skaudžiai kentė nusiminimą ir liūdesį, kuriais didelės jos pačios kančios, persekiojimai ir baisios audros, kurios užklupo Bažnyčią ir jos dvasinį tėvą Chrizostomą, jos sielą buvo aptemdę. Tuose laiškuose, kuriuos šventasis jai rašė iš neapsakomų savo ištrėmimo kančių ir vargų ir sunkioje ir po sunkios ligos, gydė jis su nepalaužiamu kantrumu ir ištesėjimu sergančią sielą. Jis stengėsi ją ne tik išvaduoti iš liūdesio, iš „tos sunkios sielos kančios, iš to neapsakomo vargo, to nuodingo kirmino, to žalingo karščio, to žiauraus tirano su kietu ir atkakliu veidu,“ bet ir aprūpinti ją dideliu ir pastoviu džiaugsmingumu

¹ Sulpic Sever. Dial. 2, 10.

(3,2). Ne tiek išorinių aplinkybių susiklostyme, kiek žmonių nusiteikime glūdi džiaugsmingumo sąlygos. Tai esanti, kaip jis pats sako, giesmė, kurią jai giedoti jis niekad nepavargšias. Kaip graudu, kai jis iš krikščioniškojo mokslo, iš Išganytojo ir apaštalų pavyzdžio, iš savo paties kančių ir ligų paruošia gydomąjį balzamą ir švelnia ranka deda ant sužeistos sielos, o paskum vėl pasirodo su gydytojo griežtumu, apeliuoja į valią, ją aštoriai bara, kad ji, apniauktomis mintimis didindama liūdesį, pildanti velnio valią (13,4), kol pagaliau paskutiniame laiške džiaugiasi nugalėjęs liūdesį, kuris, džiaugsmą išvydęs, pasišalina. Koks blogis yra liūdesys ir kaip krikščioniui reikalingas džiaugsmas, kažin ar kur įsakmiau pabrėžta ir plačiau išdėstyta, kaip tuose graudžiuose laiškuose, kurių paguodos galia ir džiaugsmo tūris dar ir šiandien kai kurioms ligūstoms sieloms galėtų suteikti pagalbos.

Šv. Paulinas, Nolos vyskupas (mir. 431 m.), mokėjo su gyvenimo griežtumu jungti malonų linksmumą, kuris žavėjo visus, kurie jį pažino, ir kuris dar šiandien užburia džiaugsmu jo raštuose.

Šv. Deicolus, 6-me šimtm. gimęs Airijoje, buvo šv. Kolumbano mokinys ir lydėjo jį į Angliją ir Prancūziją, o paskum tapo Lüders vienuolyno viršininku. Apie jį rašoma: Šventasis sielos džiaugsmas spindėjo jo veide, ir visi, kurie jį matė, buvo to džiaugsmo apimti. Net pats jo mokytojas Kolumbanas stebėjosi tuo ir klausė

vieną dieną, iš kur tai, kad jis nuolatos esąs toks linksmas ir patenkintas? Deicolus atsakė paprastai: Tai dėl to, kad aš manau, jog mano Dievo man niekas negali atimti. Paprastai ir giliai nurodo jis savo džiaugsmo šaltinį ir savo pastovumo ir amžinumo pagrindą.

Apie šv. Romualdą, griežtojo Camaldoli ordeno įsteigėją (mir. 1027 m.), pasakoja jo biografas, šv. Petras Damiani, kad jis ir pasenęs buvęs toks kūdikiškai ir skaisčiai linksmas, jog niekas nematęs jo be džiaugsmo, net ir kartumų širdžiai prisipildžius.

Apie šv. Bernardą (1091 — 1153) paduodama, kad jo visai liesą ir išbalusį veidą angeliškai puošęs neapsakomas meilumas, kuris visus patraukdavo ir labai prisidėjo prie jo nepaprasto populiarumo. Jis sakydavęs, kad nieko gero nesą galima pasiekti, kitų nevedant malonumo dvasioje. Apie jo raštus Möhler sako, kad jie savo aiškumu, formos atbaigimu, skambumu ir skambaus iškalbingumo žavingumu, trykštančiu lyg sidabrinė srovė iš jo sielos, esą dvasinės didybės ir meilumo atspindžiai. Jeigu malonumas, sako vienas vyskupas, galėtų sakyti pamokslus ar rašyti knygas, jis apsireikštų, kaip šv. Bernardas. Jis mylėjo gamtą ir stengėsi pasimokyti iš žemės, medžių, javų, gėlių, žolės. „Tikėk manim“, rašo jis (Ep. 106), „aš pats patyriau: tu daugiau rasi miškuose, kaip knygoje; medžiai ir akmenys pamokys tave, ko iš jokio mokytojo neišgirsi“. Jo malonumas siekė

net gyvulių pasaulio. Matant šunų vejamą zūkėlį ar vargšą, plėšrių paukščių gaudomą paukštelį, jo širdis būdavo suspausta. Jis negalėdavo susilaikyti ore nepadarydamas kryžiaus ženkle, kad išgelbėtų nekaltuosius žvėrelius, o jo laiminimas jiems visad nešdavo laimę. Jis esąs pasakęs: Jeigu gailėstingumas būtų nuodėmė, aš nesusilaikyčiau jos nepadaręs.

Šv. Dominikas (1170 — 1221) savo apaštališkuose varguose pasižymėjo tokiu nepalaužiamu linksmumu, kad kiekvienas tarėsi matęs jo kaktose dangišką spindėjimą. Dieną jis pašvėsdavo džiaugsmingumui, o ašaras ir apsiplakimus, kuriais permaldavo Dievą pasigailėti pasaulio vargo, pasilikdavo nakčiai.

Nėra galima kalbėti apie šventąjį džiaugsmą ir apie šventųjų džiaugsmą, neminint **šv. Pranciškaus Asyžiečio (1182 — 1126)**, beturčio „amžinai linksmojo brolio“, džiaugsmingumo, ypač kentėjimų džiaugsmingumo virtuozo, kurį neseniai vienas nekatalikas pavadino laimingiausiu žmogumi, kuris kada gyvenęs pasaulyje¹.

Linksmumas jam buvo įgimtas. Jau prieš savo atsivertimą, kai kovoje prieš Perudžiją buvo sugautas ir metus kalėjime laikomas, stebino jis kitus belaisvius savo nuolatinio giedrumo ir dainavimu. Vargingame ir griežtame gyvenime jam vis

¹ Julius Hart, „Tag“ 1905, Nr. 627.

daugiau radosi džiaugsmo. Skausmas ir džiaugsmas jame susiliedavo, skaudžiausias skausmas tapdavo net didžiausio džiaugsmo šaltiniu. Tatai jis pats išreiškia nuostabiame pasikalbėjime su broliu Leonu. Jį čia įterpiame.

Kartą, žiemos metu, grįžo abu iš Perudžijos į Porciunkulą ir buvo gerokai sušalę. Leonas ėjo kiek pirmiau. Tada šūktelėjo jam Pranciškus ir tarė: „O, broli Leonai, nors mažesnieji broliai duotų didelį, tvirtą pavyzdį, neužmiršk ir užsirašyk gerai: tame nėra tobulo džiaugsmo“. Paskum kurį laiką ėjo tylėdami, kol Pranciškus vėl šūktelėjo palydovui ir kalbėjo: „O, broli Leonai, nors mažesnysis brolis aklus padarytų reginčiais, kaulų gėla sergančius išgydytų, velnią išvartytų, raišuosius padarytų vaikščiojančiais, kurtiems girdėjimą, o nebyliams kalbą gražintų, ir kas dar daugiau, mirusiuosius po keturių dienų prikeltų, gerai įsidėmėk: tame nėra tobulo džiaugsmo“. Netrukus sušuko jis trečią kartą ir tarė: „O, broli Leonai, nors mažesnysis brolis mokėtų visų tautų kalbas, laimėtų visus mokslus ir pažintų visus raštus, nors jis ir pranašauti mokėtų, ateitį pramatytų ir žmonių širdyse skaitytų, įsidėmėk: tame nėra tobulo džiaugsmo“. Paėjus kelis žingsnius, Pranciškus vėl sušuko: „O, broli Leonai, Dievo avyte, nors mažesnysis brolis kalbėtų angelų kalbomis ir išmanytų apie žvaigždžių kelius, žolių jėgas, slaptuosius žemės lobius, paukščių, žuvų, žvėrių, šaknų, medžių, vandenių savybes, neužmiršk ir gerai įsidėmėk: tame nėra to-

bulo džiaugsmo“. Ir jiems kiek paėjus, pradėjo jis ir vėl: „O, broli Leonai, nors mažesnis brolis ir kaip gražiai mokėtų sakyti pamokslą, jog visi netikintieji atsiverstų, įsidėmėk gerai: tame nėra tobulo džiaugsmo“. Pranciškui taip vis kalbant, brolis Leonas, nebeiškęsdamas, pagaliau paklausė: „Tėve, prašau dėl Dievo, sakyk, kame gi yra tikrasis džiaugsmas?“ Pranciškus atsakė: „Jeigu mes eitumėm į Angelų Motinos vienuolyną, lietaus permerkti, sustyrę nuo šalčio, purvini, alkio kankinami, ir jeigu pasibelstumėm į vartus, o vartininkas ateitų piktas ir mums sušuktų: Kas jūs esat? o mes atsakytumėm: Esame du iš jų brolių, o anas sakytų: Jūs greičiau esat kokie klajūnai, kurie vargšams atima išmaldas, ir mums vartų neatidarytų, o paliktų mus lauke, sniege ir bradoj, šalty ir alkyj iki vidurnakčio, — tada, jeigu mes tokį užgavimą ir paniekinimą ramiai ir kantriai pakeltumėm, nuolankiai ir meiliai pamanytumėm: Vartininkas mus gerai pažįsta, Dievas įdėjo žodžius į jo lūpas, tada, broli Leonai, įsidėmėk: tame yra tobulas džiaugsmas. Ir jeigu mes dar ilgiau belstumėm, o vartininkas piktai mus kaip kokius įsibrovėlius apšauktų, duotų ausin ir išplūstų: Šalin iš čia niekšai! Eikit užėigon! Kas jūs? Čia valgyti negausit. Ir jei jis paimtų lazda, pagautų mus už kapišono, parblokštų ir skaudžiai apkultų, jeigu mes tada, prisiminę Kristaus kančią, tatau kantriai pakeltumėm, — o, broli, iš visų šventosios Dvasios dova-

nų gražiausia yra save nugalėti ir iš meilės Dievui paniekinimus iškęsti“¹.

Nuolatinis džiaugsmas ir linksmumas Dievuje buvo iš tikrųjų svarbiausias jo būdo bruožas, didžiausia jo veikimo jėga, didžiausia jo esmės patraukiamoji galia, kuri grėžė širdis į jį. Jo ordenas buvo beturčių ordenas, bet visad linksmas, giedantis, džiūgaujantis. Šventasis ir jo broliai buvo net pasivadinę **ioculatores Domini**, t.y. linksmieji Viešpaties muzikantai.

„Kai jį pagaudavo įkvėpimas, jis darydavo kaip vaikai. Su pliauska ir liniuote jis pamėgdžiodavo smuiką, kad duotų rimtą kilniajai melodijai, kurią sukurdavo jo džiaugsmo pagauta vaizduotė“.²

Bet pastebėtina, kaip jo santykiavimas su gamta ir šiltas gamtos jausmas į jo gyvenimą įpy-nė visą džiaugsmo augmeniją. Ką tik jis gamtoj mato ir girdi, kas žaliuoja ir žydi, kas skraido ir šliaužo, kas gieda ir čirpia, visa skatina jį džiaugtis, nes visa jam primena Dievą ir dieviškumą. Saulė, šviesa, ugnis, šaltiniai ir upeliai, uolos ir medžiai, gėlės ir žiedai, paukščiai ir avinėliai tampa jo broliais ir seserimis, su kuriais jis bendrauja, kaip su sau lygiais. Vienuolyno sode seserims gė-

¹ Floretum S. Francisci Ass. Liber aureus, qui italice dicitur I Frioretti di S. Francesco, ed. Paul Sabatier, Paris 1902. Vokiškai išversta Kaulen (Mainz 1860), Heinrici (Regensburg 1870), v. Taube (Jena 1905).—

² Joly, Psychologie der Heiligen, 71.

lems visad turėjo būti palikta kiek vietos. Jis sakydavo: Ryte, kai saulė užteka, visi žmonės turi garbinti Dievą, kurs ją sukūrė mūsų naudai, nes per ją vi a regima; o vakare, kai užaina naktis, visi žmonės turėtų garbinti Dievą už jos seserį ugny, kuri mūsų akiai duoda šviesos naktį, nes mes visi esame kaip akli, o Dievas teikia šviesos mūsų akiai per tas dvi seseris. Vandeniui jis tiesiog teikė pagarbos, nes jis jam primindavo krikštą. Plaudamasis rankas, jis ieškodavo vietos, kur nukritusių lašų nepaliečia kojos. Per uolas žengdavo jis pagarbioj mąstydamas apie Tą, kurs yra kampinis akmuo. Vieną brolių, kurs kirto medį, paprašė jis jo visai neiškirsti, kad medis galėtų vėl išleisti šakeles ir žaliuoti.

Kartą savo apsiaustu jis išpirko du avinėlius, kuriuos nešė ūkininkas parduoti ir papiauti. Išgirdus juos bliaurant, jam suskrusdavo širdis, jis juos glostydavo ir ramindavo, kaip motina. Porciunkuloj turėjo jis jaukų avinėlį, kurs visur jį sekė, net ir į bažnyčią, kur jis, broliams giedant, ramiai bliaudavo, lyg ir jis būtų choristas. Ties Siena apsupo jį kartą avių kaimenė, ir jos bliovė jam, lyg kalbėtų su juo. Kai vienas bajoras padovanojo jam fazaną, Pranciškus užkalbino jį: Garbė Dievui, broli fazanai! Jis nuo tada su juo nebesiskyrė. Giedok garbę Dievui, broli žiogeli, kalbėjo jis žiogui, ir tas giedojo, kol jam liepė nustoti. Sliekus pakeldavo jis nuo žemės, kad jų nesuminčiotų.

Ties Bevagna sakė jis pamokslą paukščiams, kaip jie esą įpareigoti garbinti Dievą ir jam dėkoti, nes juos sutvėrė ir rūpestingai jais rūpinasi, ir jie tuojau paklausė jo žodžių linksmai čirškėdami. Greccio pasilenkė jis meiliai pažvelgti raudonkablės vaikučių, o Sienoj turkleliams padarė lizdą.

Palikdamas Alverno kalną, kad keliautų į Porciunkulą ir ten numirtų, jis atsisveikino su broliais ir su gamta: „Sudiev, šventasis kalne, Alverno kalne, angelų kalne ! Sudiev, mielas broli saka-le, kuris mane savo šaukimu žadindavai, dėkoju tau už tavo rūpestį manim. Sudiev tau, didžioji uola, po kuria meldavausi, aš tavęs niekad os ne-bematysiu“. Kokių džiaugsmų turėjo jam ta gamta teikti, jeigu atsisveikinimas su ja jam toks skaudus buvo!

Greta neturto, meilės džiaugsmingumas buvo jo brangiausias palikimas ordinui. Vėliau įdėjo jį ir į regulą. Septintasis pirmosios regulos skyrius, iškabintas vienoje didžiulėje kolonoje stambiu raštu, yra toks: Broliai neturi niekad pasirodyti apsiblausę, nuliūdeę ir apsiniaukę, kaip veidmainiai. Priešingai, visuomet reikia būti Viešpatyje linksmam, giedram, meiliam, maloniam, kaip pri-tinka. Kas mes, mažesnieji broliai, sakydavo jis, jei ne Dievo dainininkai ir griežikai, kurie širdis kelia aukštyn ir stengiasi jas dvasiniu džiaugsmu pripildyti? Grįžti iš elgetavimo broliai turėjo giedodami, džiaugdamesi neturtu. Nuo pagundų ir užpuolimų davė jis jiems tris priemones: maldą,

paklusnumą ir džiaugsmą Viešpatyje. Jos pavaro blogas ir tamsias mintis. Jis iš savo brolių tarpe nepakentė blausaus veido. Jei kurią dieną tokį pamatydavo, tuoj klausdavo: „Koks tavo veidas? Gal Dievą įžeidei? Nes kitos liūdesio priežasties negali būti. Bet jeigu taip, tai susitaikink su Dievu ir neapsunkink kitų savo liūdesiu“. Nusimini- mą vadina jis „Babilono liga“, nes ji traukianti į apleistąjį Babelį, pasaulį. Kai siela yra viena, liūdna ir susirūpinus, tada ji lengvai pasiduoda išorinei paguodai ir tušties pasaulio pasilinksmi- nimams. „Tegul tie, kurie pasidavė velniui, vaikš- to nuleidę galvas“, sakydavo jis; „mums reikia džiaugtis ir džiūgauti Viešpatyje“. Broliai ir pasi- duodavo jo linksmumui. Nors jie atrodė miško gyventojai ir griežti atgailotojai, tačiau visad bu- vo linksmi ir garbino Dievą be paliovos, o Pran- ciškus dažniausiai giedodavo prancūziškai. „Jie galėjo taip labai džiaugtis, nes buvo nuo tiek daug atsižadėję“, sako vienas biografas. Ordino susibi- čiuliavimas su neturtu buvo iš tikrųjų nuolatinė šventė su giesmėmis ir džiūgavimu. „Fioretti“, ku- riame brolis Ugolinas paliko atsiminimus iš šven- tojo ir jo pirmųjų mokinių gyvenimo, yra pilnas džiaugsmo žavų.

Visa, kas šventajam kenkė nelaime, negero- ve, užgavimu ir gėda, smūgiais ir išniekinimais, kūno vargais ir kančiomis, nesugriovė jo džiaugs- mingumo, bet teikė jam maisto ir naujos ugnies. Bet kartą ir linksmumas vos neužgeso. Tai buvo

jo gyvenimo pabaigoj. Dėl sunkios akių ligos jis buvo beveik apakęs; čia dar prisidėjo kepenų ir vidurių skausmai, o pagaliau jo celėje priviso pelių, kurios nei dieną nei naktį nedavė ramybės. Tada jis vos nenusiminė, ir naktį meldė malonės savo silpnybę kantrumu pakelti. Tuojuo dvasioje išgirdo paguodos balsą: „Džiaukis, broli, ir džiūgaut savo silpnume ir nuliūdime, ir pasitikėk taip tvirtai, lyg jau būtum mano karalystėje“. Rytą jo dvasia suliepsnojo saulės ugnimi, ir jis sukūrė džiaugsmo giesmių giesmę Dievuje, kuri suima visus prigimtuosius džiaugsmus ir džiaugsmus gamtoje — nes kas gi kitas turėjo švelnesnį jausmą kaip Pranciškus, kuriam kalnai, miškai, saulė, žvaigždės, paukščiai ir vilkai buvo broliai ir seserys, su kuriais jis asmeniškai bendravo! — ir visus antgamtinius Dievą tikinčios ir Dievą mylinčios sielos džiaugsmus. Ji trykšta aukštyn dangop, kaip kristalinis, džiūgaujantis šaltinis, į dieviškos garbės ir amžinos palaimos vandenyną.

Tą saulės giesmę broliai turėjo visur giedoti ir, kaip Dievo giedotojai, iš klausytojų reikalauti atlyginimo. O atlyginimas turėjo būti tas, kad klausytojai atsiverstų ir taptų gerais krikščionimis. Šis himnas pagražino jo gyvenimo vakarą ir savo harmonijomis pripildė skausmingą būtį. Kai gydytojas jam pranešė besiartinančią mirtį, jis tarė: „Tai būk sveika, sese mirtie“, ir dar sukūrė paskutiniąsias eilutes apie mirtį. Kartą jis labai norėjo, kad vieną šventą giesmę palydėtų gitaros garsai.

Broliui perspėjus, kad tai gali būti negerai suprasta, ligonis nuo to tuojau atsisakė. Bet tą naktį jis išgirdo stebuklingą angelų muziką, kuri jį labai paguodė. Vienas angelas su smuiku ir stripu tarė jam: „Pranciškau, dabar aš tau pagrosiu, kaip mes prieš Dievo sostą danguje grojame“. Ir angelas pridėjo smuiką prie skruosto ir patraukė stripu per stygas. Tada Pranciškų užplūdo toks didis džiaugsmas ir sielą pripildė toks malonumas, kad jis nebejautė kūno ir visi skausmai buvo užmiršti.

Per paskutiniąsias dvidešimt keturias valandas broliai Angelas ir Leonas turėjo jam nuolat giedoti saulės himną, ir nuolat jis pats pritardavo paskutiniaja eilute. Pavakarėj su nepaprasta jėga giedojo jis 142-rą psalmę. Kai pabaigė, buvo naktis ir visiškai tylu. Giedodamas šventasis įėjo į amžinybę. O aplink trobelę atsisveikindami giedojo vyturėliai.

Jo gražiausiam džiaugsmo palikimui, jo saulės himnui, duosime čia vietos.

„Viešpatie, didis, galingas ir geras,
Garbė Tau ir liaupsė, visokia palaima.
Tau vienam, Galingasis, jie dera;
Joks žmogus nėra vertas Tavęs pavadinti.

Pagarbintas būki, o Viešpatie, savo kūryba,
Kilnia moteriške, seseria mūsų, saule, —
Ji, siųsdama šviesą, atnaujina dieną.
Graži spinduliuodama ji! Savo grožiu
Atspindin Tave mums, Aukščiausias.

Pagarbintas būki, o Viešpatie, mėnesiu, broliu ir
žvaigždėm;
Danguj juos sukūrei, iš tokių tolybių mums šviesą
paskleisti.

Pagarbintas būki, o Viešpatie, vėju, mūs broliu,
Debesim, oru ir audra, ar giedra, ar ūkana,
Kuo leidi ištarpti viskam, ką sukūrei.

Pagarbintas būki, o Viešpatie, broliu mūs šaltiniu,
Kurs vandenį gerą mums teikia kukliai ir nekaltai.

Pagarbintas būki, o Viešpatie, seseria mūsų ugnim,
Kuria Tu mums užkuri naktį
Gražiai ir jaukiai, galingai ir stipriai.

Pagarbintas būki, o Viešpatie, seseria mūsų ir
motina žeme,

Kuri mus maitina ir globia,
Tiek vaisių mums teikia, margųjų gėlių ir žolių.

Garbė, padėka mūsų Viešpačiui,
Tarnaukime nuolankūs Jam.

Pagarbintas būki, o Viešpatie, tais, kurie pasiduo-
da iš meilės Tau.

Ir kantriai neša silpnumą ir liūdesį.
Palaiminti tie, kur ramybėje kenčia;
Jiems, Aukščiausias, uždėsi karūną.

Palaimintas būki, o Viešpatie, seseria mūsų, kūno
mirtim,

Kurios niekas gyvųjų išvengti negali.

Vargas tiems, kurie miršta su mirties nuodėmėm,

Palaiminti tie, kurie pildo Tavo šventąją valią,
Nes antroji mirtis jų paliest negalės“.

Pal. Egidijaus iš Asyžiaus, vieno pirmųjų šv. Pranciškaus mokinių, veide visad spindėdavęs šviesus giedrumas ir nuostabus džiaugsmingumas, o kai jam kalbėdavę apie Dievą, jo atsakymai būdavę išvidinio širdies džiaugsmingumo išsiliejimas. Kartą paklausė jis vieną brolių: „Ar turi gerą širdį?“ — „Nežinau, broli“. Tada jis tarė: „Šventas pasižeminimas, šventas nuolankumas, šventas pamaldumas ir šventas džiaugsmingumas daro širdį šventą ir gerą“.

Šv. Klara (1194 - 1253), garsiausia šv. Pranciškaus sesuo ir pranciškonų ordeno įsteigėja, serapiškajam šventajam prilygo nuolatinis giedrumas ir džiaugsmingumas. Kai sunkioje ligoje jai kalbėjo apie kantrybę, ji stebėdamos pasakė, kad, atsidavusi Dievui, ji niekad neturėjusi progos lavintis kantrybėje: „Kokią padėką turiu reikšti Dievui! Kai per Jo tarną Pranciškų paragavau jo kentėjimų taurės kartumo, niekad savo gyvenime neužtikau to, kas būtų galėjęs mane padaryti liūdną“.

Šv. **Elžbieta Tiuringietė** (1207—1231) tą naktį, kai visko neteko ir iš savo rūmų buvo išvaryta, pranciškonų bažnyčioje liepė užgiedoti Te Deum. Apie pamaldžius, bet liūdno veido žmones ji sakydavo, kad jie išrodą, lyg norėtų Dievą nugąsdinti. Reikia Dievui, ką turi, duoti su džiaugsmu ir linksmumu.

Apie **šv. Vilhelmą**, kuris nuo 1200 m. buvo Bourges arkivyskupu, sakoma, kad jis su didžiausiu paprastumu jungęs aukščiausią išmintį, o jo išvidinis sielos ramumas atsispindėjęs veido giedrume. Nepaisant griežto gyvenimo būdo jis niekad nepametęs to švento džiaugsmingumo, kuris yra gražiausias dorybės papuošalas.

Jonas Ruysbroek (mir. 1381 m.), garsusis mistikas, artimas Gerhardui Groote ir Tauleriui, rašo: „Paguoda, dievobaimingoms sieloms šv. Dvasios teikiama, yra daug daug didesnė už visus pasaulio smagumus, nors juos vienas žmogus galėtų ir iš karto pajusti. Ji, taip sakant, sielą ištirpdo skaistesniuose džiaugsmo jausmuose, kurių ji nebegali paslėpti“¹. Apie jį pasakojama, kad jis, pasijutęs taip Dievo malonės spindulių nuskaidrintas, eidavęs pasislėpti miško tamsoje ir ten užrašydavęs, ką galėdavęs iš Dievo dvasios pasemti.

Pal. Heinrichą Seuse (mir. Ulme 1365 m.) Dievas buvo pripratinęs prie nuolatinių kentėjimų pakaitomis. Be paliovos jis buvo Dievo smuiku. Tik kartą buvo paleistas, bet neilgam. Tuo metu, kai buvo be kentėjimų, jis atėjo į vieną moterų vienuolyną, ir jo dvasios vaikai klausė, kaip su juo esą. Jis kalbėjo: „Bijau, kad su manim nebūtų blogai, nes jau pilnos keturios savaitės, kai niekas nekenkia nei mano kūnui nei garbei, ir bijau, kad Dievas nebūtų manęs užmiršęs“. Jam ten be-

¹ Spir, nupt. 1. 2, c. 19.

sėdint prie lango, atėjo vienas ordeno brolis, jį iššaukė ir tarė jam: „Ką tik buvau vienoj pilyj, ir ponas gana griežtai klausė apie Jus, kur Jūs būtumėt; jis pakėlė ranką ir prisiekė prie visų, kad jis, bet kurioj vietoj, Jus kalaviju pervertų; tai padarė ir keli begėdžiai kariai, jo artimiausi draugai; jie todėl Jūsų ieškojo keliuose vienuolynuose, kad galėtų įvykdyti savo piktą valią; todėl perspėju pasisaugoti, jeigu miela gyvybė“. Amžinosios išminties tarnas, tatai išgirdęs, tarė: „Garbė Dievui!“ Ir tuojau vėl priėjo prie lango ir tarė savo dvasios seserims: „O, laimė, mano vaikai! Dievas mane atsiminė ir neužmiršo“¹.

Apie save **Seuse** gali paliudyti, kad gyvenime turėjęs malonią širdį: „Visi žmonės, kurie nuliūdę ar prispausti pas mane ateidavo, visad gaudavo patarimą, ir linksmi ir paguosti nuo manęs išeidavo, nes su verkiančiais aš verkdavau, su nuliūdusiais liūdėdavau, kol motiniškai juos pataisydavau. Man niekad joks žmogus nepadarė didelio širdies skausmo: jei jis man vėl maloniai po to nusišypsodavo, vėl visa būdavo baigta Dievo vardu, lyg nieko nebūtų atsitikę. Ir ką aš pasakyčiau, Viešpatie? Neminėsiu žmonių, nes jau ir žvėrelių ir paukštelių ir Dievo žolelių vargas ir liūdesys, kurį mačiau ir girdėjau, žeidė man širdį, ir jei jiems negalėdavau padėti, dejuodavau ir prašyda-

¹ Denifle, Das geistliche Leben. Eine Blumenlese aus den Mystikern des 14. Jahrhunderts, Freiburg² 1879, 186 t.

vau aukščiausiąjį malonųjį Viešpatį, kad jis jiems tume^{1 2}.

Pasiklausyk, ragina Seuse, Dievuje kenčiančio žmogaus saldaus įtemptų stygų grojimo, kaip puikiai jos aidi, kaip saldžiai jos skamba. Kas gražiausiai spindi prieš švenčiausią Trejybę? Tai noras, galėjimas iš vidaus ir oro iš širdies Dievą garbinti ir jam dėkoti su džiaugsmu neturte, gėdoje ir skurde, ligose, dvasios neturte ir, kas visų sunkiausia, paklusnumo prisivertime, visokiame kartume².

Mistikas **Eckartas** (mir. 1327 m.) įspėja, kad kiekvienai kančia reikia sakyti: Būk pasveikintas, mano mielas, vienintelis, ištikimas drauge; nebūčiau galėjęs tavęs išvengti nei laukiau tavęs: lenkiuos prieš tave su dideliu nuolankumu³.

Šv. Kotryna Sienietė (1347 — 1380) mylėjo gamtą ir suprato jos malonią sandermę. Pamačiusi gėlių gausume klestinčią pievą, šventame džiaugsmingume sakydavo savo draugėms: Matot, kaip visi tie dalykai Dievą garbina ir apie Dievą kalbai Štai šios raudonosios gėlės rodo mums aiškiai raudonas Jėzaus Kristaus žaizdas. Pavasarį mėgdavo ji atsisėsti miško pakrašty ir pasiklausyti paukščių giedojimo ir paslaptinių gyvosios gamtos balsų. Apeninų kalnų aukštumose

¹ Ten pat, 197.

² Ten pat, 311, 433.

³ Ten pat, 182.

suėmė ji savo sieloj dejonėn ir maldon vėjo sukeltą miškų ošimą ir laukines audrų ir vandenų melodijas. Vieną dieną, ilgai stebėjusi skruzdžių kupstą, tarė: Kaip aš, taip ir jos yra sukurtos šventųjų Dievo minčių, ir tas, kuris angelus sutvėrė, pašaukė būtin ir šiuos mažus gyvulėlius, gėles ir medžių žiedus. — Kaip ir visoms Sienos dukterims, ir jai teikė daug džiaugsmo muzika, ir, su draugėmis dirbdama rankų darbus, ji giedodavo šventas žmonių giesmes Kristaus ir jo Motinos garbei, o jų vardus ištardavo ji su tokiu žavesiu, kad malonusis garsas likdavo ausyse tų, kurie jį girdėjo. Jos žvilgsnis ir jos kalba skleidė skaistumo kvapą, kurs labiau atrodė esąs angelo nei žmogaus. Jos veidas visados buvo giedras ir linksmas.

Šv. Bernardinas, garsiausias Sienos sūnus, kuris pasaulio šviesą išvydo šv. Kotrynos mirimo metais (1380—1444), galingasis Italijos pamokslininkas ir misijonierius, buvo ne tik vaikystėje kupinas sienietiško linksmumo — kur yra Bernardinas, ten nenuobodu, sakydavo jo žaidimo draugai —, bet tą linksmąjį būdo bruožą pasilaikė ir būdamas vienuoliu ir misijonierium. Enejas Sylvius pasakoja, kad jo veidas visad buvęs linksmas, nebent viešas papiktinimas jį parblokšdavo. Vienas jo brolių liudija, kad jis visad būdavęs giedras, juokdavęsis ir juokaudavęs. Tuo buvęs kiek pasipiktinęs kitas brolių, bet mirusiojo atsiprašęs, matydamas jo daromus stebuklus.

„Sakau jums iš tiesų“, kalba mistikas **Dievo** draugas (mir. po 1419 m.), „ir aš kadaise buvau pasaulio žmogus, turtingas ir visų mylimas, ir todėl gerai pažįstu prieinamą ir piktu atsilyginantį pasaulio džiaugsmą. Bet aš ragavau kiek ir Dievo malonės, kaip Dievas čia šiuo laiku su savo draugais gyvena. Ir todėl galiu iš tiesų pasakyti, kad aš pats dažnai per trumpą valandėlę iš Dievo daugiau paguodos ir džiaugsmo galėjau gauti, negu išsyk būčiau gavęs visas paguodas ir visus džiaugsmus, kuriuos išvien pasaulis gali duoti. Ir jei aš žinočiau, kad pasaulio paguoda ir džiaugsmas truks iki Paskutinio teismo dienos, aš iš tiesų pripažįstu, kad tai prieš aną dieviškos paguodos valandėlę taip menka, kaip vandens lašas prieš visą jūrą“¹.

„Gerosios sielos“, rašoma Tauleriui klaidingai skiriamoj vieno nežinomo mistiko knygoj „**Apie dvasios neturtą**“, ² „per vieną dieną turi daugiau linksmybės ir džiaugsmo, negu kada turėjo visi nusidėjėliai. Jų darbas linksmesnis, negu nusidėjėlių ramybė, kurios juk nėra; nusidėjėliai nuolatos dirba ir niekad nesils, ir vis dėlto jų darbas nevaisingas. Bet gerieji žmonės ilsis visados; ne be darbo jie sėdi, bet jų darbas yra ramybė; jie visuose dalykuose turi ramybę, sako Saliamonas. O nusidėjėlis turi neramybę visuose dalykuose

¹ Denifle, Das geistliche Leben., 395.

² Išleido Denifle, München 1877.

se; **ar** valgytų, **ar** gertų, **ar** miegotų, **ar** budėtų: jam vis skaudu; tedaro, ką jis nori, jo širdis niekados nebus linksma“.

„Žmonėse, kurie gyvena tikrai nusiskaistinę, yra visokios palaimos ir džiaugsmo šaltinis, ir joks liūdesys negali jų apimti, nes amžinasis žodis, iš kurio turi palaimos ir džiaugsmo visi, angelai ir šventieji, kalba į juos kaip į šventuosius danguje“.

„Joks daiktas neteikia sielai daugiau gyvumo, kaip kentėjimas. Jis išnaikina sieloj visa, kas mirtinga; kai pašalinta visa, kas mirtinga, lieka vien gyvybė, ir taip didžiausias džiaugsmas gimsta iš didžiausio kentėjimo“.

„Kentėjimas pašalinamas kentėjimu, ir jei žmogus visokią kentėjimą perneša, jis išsivaduoja nuo visokio kentėjimo, ir tada jis gyvena maloniai Kristuje, tai yra tikrojoj savo širdies taikoj ir ramybėj; bet kas nuo kentėjimo bėga, tas niekad nuo jo neišsivaduos“.

Nepaisant didelio apsimarinimo, šv. **Bonaventūros** (1221—1274) veide spindėjo ypatingas džiaugsmingumas, kurs galėjo kilti iš jo vidaus ramybės. Jis dažnai sakydavęs: „Dvasios džiaugsmingumas yra tikriausia mummyse gyvenančios Dievo malonės žymė“¹. „Džiugi širdis“, rašo jis^{1 2}, „labiau tinka priimti malonei, negu liūdna, nes šv.

¹ Spec. discipl. T, 3.

² De profess. relig. 1. 2, c. 76,

Dvasia yra Tėvo ir Sūnaus meilė ir džiaugsmas, o panašumas iš prigimties turi daugiau džiaugsmo panašume“. Bonaventūra mirė antrojoje Lijono konsilijoje. Konsilijos aktų autorius apie jį sako: „Viešpats jam buvo davęs tokį žavėtiną meilingumą, kad kiekvienas, kurs jį matė, tuojau širdyje buvo meilės apimtas“.

Šv. Edmundas, Canterbury arkivyskupas (1234—1242), kančias palygino su pienu, kurį Dievas teikia sielos maistui. „Kartumas“, sakė jis, „kuris jose yra, yra sumaišytas su daug saldumo; jis lyg laukinių bičių medus, kuris turi maitinti sielą šio pasaulio dykumoj“.

Šv. Liudviko Prancūziečio (mir. 1270 m.) giedrumas ir sielos rimtis išlaikė ugnies bandymą, kai jis, saracėnų sugautas, šventojoje žemėje buvo sunkios ligos paguldytas. Sielos rimtis neapleido jo ir tada nė valandėlei, o švelnus giedrumas glūdėjo jo veide, taip kad barbarai stebėjosi ir sakė: tai drąsiausias krikščionis, kokį jie kada esą matę.

Pal. Jonas Colombini (mir. 1367 m.), anksčiau turtingas Sienos patricijus ir pirklys, paskum atgailotojas, pamokslininkas ir ordino įsteigėjas, auklėjo savo mokinius kelionėse iš vietos į vietą džiaugtis gamta ar gamtos džiaugsmu Dievuje. „O, jūs mielieji Dievo vargšai“, kalbėjo jis jiems gėlių nusėtoje miško pievoje, „argi nesame labai įpareigoti Dievui dėkoti! Atsiminkit tik, kad mes galim gyventi, čia šiuose gražiuose ir šiltuose saulės spinduliuose vaikštinėti, skaidrų mėlyną dangų maty-

ti ir gaiviu oru kvėpuoti. Ak, pažvelkit į šias gražias gėles, kurios taip maloniai žydi skaisčiuose saulės spinduliuose — į tas baltas, geltonas, mėlynas gėles! Sumindžiokite jų vieną, ir joks pasaulio menininkas nebegalės jos atitaisyti. Imki vieną jų į ranką — žiūrėk, kaip dailiai tamsiai mėlynos gyslutės išsišakoja baltoj žiedų taurelėj, kaip gražiai, kaip didžiai, kaip skaisčiai visa padaryta... O, stebuklingas pasauli, gražus pasauli, didis, malonus, paslaptingas pasaulil O gyvenime, o laime, o palaima, o rojau!“ Ir, dar tebekalbėdamas, susmuko jis žolėje ir gulėjo lyg negyvas. Tada mokiniai išsiskirstė gėlėmis patvinusioje pievoje ir prisirinko pilnas saujas, pilnas sterbles gėlių. Iki tolimiausių pievų pakraščių ėjo jie ir skynė, skynė, skynė, paskum grįžo pas mokytoją ir bėrė ant jo pavasario gėlių radinį. Išsyk apdengė jie visą jo veidą gausybe anemonų ir krokusų. Paskum paslėpė jo rudąjį drabužį baltutėlių smulkučių žiedų masėje. Paskum apvertė jo rankas ir kojas gėlių kauburiais, kol jis pagaliau buvo vienos gėlės, kol pagaliau aplink buvo viena mirgančių ir kvepiančių gėlių kalnų grandinė. Tik po gero laiko Colombini pabudo iš meilės svaigulio. Pravėręs akis, žvelgė jis į skaisčiai baltas ir šviesiai raudonas gėlių taureles ir, palaimingai šypsodamasis, atsargiai atsikėlė. Jis dėkingai apkabino savo ištikimuosius mokinius ir spaudė jų rankas, ir būrelis giedodamas vėl keliavo. Dar ilgą kelio galą Giovanni Colombini rudo, sulopyto švarko raukšlėse laikėsi bal-

ti anemonai ir tūkstantžiedės saulutės. — Savo žmoną Biadžiją, kurią paliko, guodė jos vienumoj: Prašau tavęs, gyvenk džiaugsme, bet ne liūdesyj. Jeigu yra vieta, kurios aplankymas tau teiktų džiaugsmo, eik ten ir džiaukis Viešpatyje. Būk visada giedra! Juo giedresnis esi, juo lengviau Viešpačiui tarnauti. Kristus džiaugiasi mumis, mes ir pasidžiaugsime Juo. Saugokimės liūdesio ir širdies kartumo, nes tai yra velnio kuždenimas, ir švęskime nuolatinę šventę savo sielose už Jėzų Kristų ir visus žmones!

Ir apie šv. Teresę (gim. 1515 m.) sakoma, kad ji turėjusi žavingą linksmumą, kurį visi, būdami pas ją, mylėjo ir juo stebėjosi. Ji ragino kiekviena proga ir kitus prie to švelnaus, vienodo linksmumo ir patarė eiti pirmyn maldos, ramybės ir džiaugsmingumo keliu. Nes, sako ji tryliktame savo „Gyvenimo“ skyriuje, tas tikrai klystąs, kurs manąs, kad maldingumas nesiderinąs su anuo saldžiu dvasios išsilavinimu per linksmumą. Ji savo viduj nemėgo daiktinio pasaulio, kurį vadino baimės, vergiškos baimės keliu Viešpaties tarnyboje. Šv. Juozapo karmeličių vienuolyne Aviloj dar rodoma maža fleita ir būgnelis, su kuriais ji, kaip vaikai, per šventes žaisdavo.

Šv. Pilypas Neri (1515—1595), kuris savo humoru, savo originaliu sąmoju ir maloniu paprastumu sudomino ir patraukė į save Goetę, kuris Romoje visiems buvo visa, nuo popiežiaus iki vaikų žaidimo aikštėje, kuris buvo mokytas

su mokytaisiais, bet dar mažesnis su mažaisiais, paprastai gražiomis pavasario dienomis išsivesdavo jaunimą į Sant'Onofrio sodą po garsiuoju Tasso ąžuolu ir pats uoliausiai dalyvaudavo jų žaidimuose. Vaikai visad galėdavo pas jį laisvai ateiti ir namuose triukšmauti ir dūkti. Jeigu kas stebėdavos, kodėl jis tai leidžia, jis atsakydavo: „Aš jiems mielai leisčiau ir medžius ant savo nugaros skaldyti, kad tik jie nenusidėtų“. — Čia glūdi daugiau auklėjimo išminties, negu kai kas mano. Iš jo gyvenimo principų ir posakių išdėmėtini šie: „Tikrasis kelias žengti pirmyn dorybėse yra išsilaikyti šventame linksmume“. „Giedras nusiteikimas stiprina širdį ir teikia pastovumo gerame kelyje; dėl to Dievo tarnas visad turėtų būti linksmas.“ „Artimo meilė ir linksmumas arba artimo meilė ir nuolankumas visad turėtų būti mūsų obalsis.“ „Linksmiesiems dvasiniam gyvenimui daug lengviau vadovauti, negu nuliūduosiemis.“

Šv. Feliksas iš Cantalizio, kapucinių ordeno brolis (1515—1587), buvo pažįstamas visoj Romoj, nes per keturiasdešimt metų, su odiniu maišu rinkdamas išmalda, vaikščiojo gatvėmis visados su linksmu veidu ir padėka Deo gratias lūpose, kuria dėkojo ne tik už visa gera, bet ir už patyčias, pašaipas ir paniekinimus, dėl ko dar vadinosi „Brolis Deogratias“. Jei iš jo kas tyčiodavos ar veiksmu įžeisdavo, jis atsakydavęs: Lai Dievas iš tavęs šventąjį padaro!

Šv. Andriejus iš Avelino (1521—1608) peikė savy paskendusį, nuliūdusį žmogų, nes „dėl to siela nėra skaisti ir šviesi, kad veidas blausus ir akis drumsta“.

Šv. Pranciškus Salezietis (1567—1622) buvo taip pat ramybės ir džiaugsmo draugas šventojų Dvasioj, kaip ir liūdesio priešas. Vienai sielai, kuri norėjo liūdesiui pasiduoti, jis kalbėjo: „Stovėkit tvirtai ramybėj ir maitinkit savo sielą dangiškosios meilės saldumu, be kurio mūsų širdis be gyvybės **ir** mūsų gyvybė be palaimos. Nepasiduoikit nė trupučio liūdesiui, kuris yra maldingumo priešas. Kodėl gi turi nuliūsti ir ta, kuri yra tarnaitė to, kuris visados bus mūsų džiaugsmas? Niekas neturi jos sukiršinti, kaip vien nuodėmė. Ir po nepasitenkinimo nuodėmė turi pagaliau eiti šventoji paguoda ir šventasis džiaugsmas“. Jis sakydavo: Jeigu šventasis yra liūdnas, tai jis yra liūdnas šventasis.

Viename pamoksle jis sako: Žmogus yra džiaugsmui, o džiaugsmas žmogui, nes tik jis gali žmogui suteikti laimės, ir man rodos, lyg džiaugsmas nebebūtų džiaugsmu, jeigu jis nėra žmogaus nuosavybėje. Džiaugsmas turi tokį stiprų ryšį su žmogaus širdim, kad ji be jo neranda ramybės, kaip ir džiaugsmas tik tada tampa tikru džiaugsmu, kai tenka žmogaus širdžiai. Nes Dievas sukūrė džiaugsmą žmogaus pasigėrėjimui, ir jis prižadėjo jį jam taip tikrai, kad įsipareigojo jį jam duoti ne dėl jo nuopelnų ar kurios kitos priežasties, bet tik **iš** gerumo **ir** gailestingumo.“

„Gyvenk linksmai“, randame jo laiškuose, „Viešpats žiūri į tave ir žvelgia į tave su meile ir švelnumu“. O vienai perdėtinei rašo: „Gyvenkite šventame džiaugsme tarp savo dukterų; rodykite joms savo motinišką širdį išvidiniu malonumu ir meilia pagalba, kad joms linksmai padėtų“.

Juo daugiau Salezietis kentėjo, pasakoja jo draugas, Belley vysk. J. P. Camus, juo ramesnis jis buvo, lyg ta palmė, kuri giliau šaknis leidžia, juo daugiau ją vėjai lanksto. Kaip Samsonas, ieškojo jis medaus liūto žiotyse ir rado kovoje ramybės. Jis mokėjo, kaip tie trys jaunikaičiai ugnies pečiuje iš liepsnų išgauti ramos; jis rado rožių tarp erškėčių, perlų giliausioj jūroj, aliejaus uolose ir saldumo karčiausiame kartume. Audros nuvedė jį į uostą; jis laimėjo pergalę iš savo priešų ir lyg Jonas rado vietos žuvies pilve.

Jis pats pasakė kartą: „Jau kuris laikas mano ramybė griaujama prieštaravimų ir slaptų persekiojimų iš visų pusių; bet tai man duoda tokią saldžią ir malonią ramybę, jog niekas jos negali perviršyti, ir skelbia man artimą mano sielos susijungimą su Dievu, kas, teisybę sakant, yra ne tik didžiausias, bet ir vienatinis mano širdies troškimas.“

„Aš kartais drebu iš baimės, kad man Dievas jau čia žemėje duoda dangų, nes aš iš tikrųjų nežinau, kas yra nesėkmė. Niekada aš nemačiau neturto veido. Kentėjimai, kuriuos patyriau, buvo

tik maži sužeidimai, kurie įdreskia odą. Smūgiai, kurie mane užklupo, buvo tik kryžiai ore, kurių atminimas dingo su balso aidu. Kokios menkos buvo nelaimės, mane aplankiusios! Ogi kokiais laikiniais ir dvasiniais turtais, kuriuos matau prieš akis, apipylė mane Dievas!“

Svarbus yra jo perspėjimas džiaugsmo ir ramybės išlaikymui net po paklydimų taip maloniai ir švelniai su savo širdimi apsieiti, kaip ir su artimu, kuomet jis puolęs.¹

Šv. Germana (gim. 1579 m. Tulūzėj, mir. 1601 m.), pamotės persekiojama, gyveno kaip piemenaitė. Apie ją skaitome: „Kai Germana pievose gėles skindavo, kai ji savo akimi stebėdavo sidabrines upelio bangeles, plačiuosius laukus, išnokusius javus, kai ji iš lizdo iškritusį paukštelį paimdavo ir globodavo, tai visa tai skatindavo ją garbinti Kūrėjo gerumą, išmintį ir galią. Ji gėrėjosi savo skaisčia širdimi viskuo, ką žvilgsniu vienuoj pastebėdavo, nuo augmens, kuris tyloj auga ir žiedais puošiasi, iki akinančios saulės; visa skatindavo ją šventai džiaugtis.“^{1 2}

Šv. Jonas Berchmans (1599—1625), jėzuitas, buvo tiek pilnas giedro džiaugsmingumo, kad jis tik ir buvo vadinamas „šventuoju linksmuoliu“ ir tapo visų mylimu.

¹ Geist des hl. Franz von Sales. Aus dem Französischen, München 1851, 306 t.

² H. Wagner, Edelstein aus reicher Schatzkammer. 1916. Sammlung aus den Schriften von Alban Stolz. 260.

Šv. **Vincentas Paulietis** (1576—1660) nepasisekimuose taipgi neprarasdavo savo įprastojo linksmumo. Jo siela būdavo visad vienoda ir jokiam liūdesiui neprieinama. Jis džiaugsmingai ir kantriai pasiduodavo kiekvienai Apvaizdos gairei, ir jam būdavo vis viena, ar jis gali Viešpatį šlovinti kūno kančiomis ar darbais ir veikimu.

Apie kai kuriuos šventuosius skaitome, kad džiaugsmi, kurie tekėjo į jų širdis iš bendravimo su Dievu, buvę toki gausūs ir potvyniu užplūstą, jog jie patys Dievą prašydavę tą gausumą sulaikyti, nes kitaip jausdavę negalėsią išlaikyti. Šv. **Pranciškus Ksaveras** (mir. 1552 m.) tokiose valandose meldavęsis: „Gana, Viešpatie, gana. Viešpatie, neduok man tiek daug paguodos šiame gyvenime.“ Iš Moros salos, kur kentėjo visko stoką, rašo jis šv. Ignacui: „Pavojai, kuriems esu išstatytas, ir darbai, kuriuos vien dėl Dievo apsiėmiau, man yra neužsenką dvasinu džiaugsmų šaltiniai, taip kad tose salose, kur visko stinga, aš beveik netekau akių šviesos dėl be paliovos gausiai tekančių (džiaugsmo) ašarų. Aš neprisimeinu, kad kada būčiau ragavęs tiek vidinio džiaugsmo, ir tos sielos paguodos yra tokios skaisčios, tokios tobulos ir patvarios, kad jos visiškai pašalina kūno kančių jautimą.“ — Ir **šv. Pilypas Neri** tokio potvynio metu meldavosi: „Gana, Viešpatie, gana. Prašau tavęs savo paguodų srovę sulaikyti; atsitolink nuo manęs, Viešpatie, atsitolink nuo manęs; esu mirtingas žmogus, negalįs tokį

dangiško džiaugsmo antplūdį išlaikyti; aš mirsiu, mano Dieve, jei tu neskubėsi manęs gelbėti.“

Abraham á Santa Clara (1644 — 1709) sako pamoksle: „Melancholija yra velnio žindyvė, linksmumas (*allegrezza*) yra Viešpaties Dievo namų šeimininkas. Melancholiški žmonės Dievui nepatinka. Jie yra artimi mirties giminaičiai, nes melancholija yra mirties sesuo. Linksmi žmonės man labai patinka; tai tikras ženklas, kad Dievas su jais ir juose. Kas gera sąžine džiaugiasi, tas visad bus linksmas, visuose atsitikimuose ramus, visuose pavojuose tvirtas, visuose varguose paguostas, visiems dalykams jis juoksis, visiems dalykams dainuos ir visad bus linksmas (*allegro*).“

Pal. Krescencija (1682—1744) būdavo ypatin-
gai tada linksmas ir patenkintas, kai už gera gaudavo blogą, už meilę nedėkingumą, už geradarybę šiurkštumą ir įžeidimą. Ji tardavosi tada gavusi dvigubą laimėjimą, nes prie progos rodyti veiklią meilę dar prisidedanti proga rodyti kenčiančią meilę. Mes turim daryti taip, sakydavo ji savo serims, kaip bitelės, kurios iš visko iščiulpia tik medų, kai vorai visur tik nuodų ieško.

Pijus X, nors ir neturte augo, berniuku būdamas visad būdavo giedras ir linksmas, o vikaru ir kunigu būdamas irgi niekad nepametė gerojo jūmoro. Jam esant Treviso seminarijos rektorium, buvo kalbama: niekur nėra linksmiau, kaip Sarto draugijoje. Būdamas vyskupu ir patriarchu, jis taipgi visad buvo linksmas nusiteikęs ir aplinkui

skleidė saulės spindulius. Nors kartais popiežiaus rūpesčiai nustelbdavo giedrą ir sąmojų, bet jo gerume ir malonume vėl sutvyksdavo senasis linksnumas.

Atidarykit akis, o dar daugiau širdis, ir jūsų linksmųjų šventųjų sekėjų dar ir šiandien surasite daug, daug. Tik nereikia jų ieškoti didmiesčiuose, salionuose, teatruose, pasauliniuose kurortuose. Geriau ieškokit jų mažuose kaimuose, gailestingumo namuose, vienuolynuose ir vienuolynų mokyklose, ir jūs netrukus įsitikinsit, kad šv. Pranciškaus dvasia dar nėra mirusi.

DAUGIAU DŽIAUGSMO

Vyrai, broliai, ką turime daryti? Jei tai nėra klausimas tų, kurie išdėstytus svarstymus skaitė, tai jie be reikalo parašyti. Bet jeigu, kaip tikimės, šis klausimas kyla iš daugelio kilnių, džiaugsmu susirūpinusių širdžių, tai ir atsakymas negali būti kitas, kaip šv. Petro per Sekmines: „**Darykit atgailą, ir jūs gausit Šv. Dvasios dovaną**“ (Apd. 2, 38), ir tobulo džiaugsmo jums savaime teks. Ir čia tinka tikrasis pažangos šūkis, kaip jau pabrėžta: Atgal! Ne atgal į amžių be mašinų, fabriekų, geležinkelių, telegrafo ir elektros, be kavos ir be laikraščių, bet atgal prie tikėjimo, prie krikščionybės, prie rimtojo gyvenimo supratimo, prie susilaikymo ir nusigalėjimo, prie tiesumo, ištikimumo ir meilės, — prie visų tų didžiųjų lobių, kuriuos modernioji žmonija mokslo išdidume ir kultūros svaičiojime paniekino. Jo atsisakė nuo to, kartu atsisakydama ir nuo tikrojo džiaugsmo. Ne kas kita, tik tinkamas vertinimas ir sąžiningas įvertinimas tų gėrybių ir jėgų gali sustiprinti silpstančią gyvenimo džiaugsmingumo plastą.

Palikit ramybės mus, kurie stojame už krikščionybę, tikėjimą ir dorovę. Mes jums reikalingi,

nes jums reikia džiaugsmo, o mes juo rūpinamės. Kova su mumis yra beprasmė ir žudo džiaugsmą. Palikit mus, jei ne dėl sielos išganymo, kuris jums nieko nereiškia, tai dėl sveikatos, kuri jums visa, jei ne dėl aukštesnių amžinų motyvų, kurie jums svetimi, tai nors dėl džiaugsmo, kurį ir jūs nemažai vertinate. Jeigu jums religiniai, dvasiniai džiaugsmai aitrūs, jeigu jūs nežadinate dvasios ir valios jėgų grįžti prie tikėjimo ir krikščioniškojo gyvenimo, palikite tai nors liaudžiai — palikit jai jos džiaugsmą. Atstokit nuo jos su savo užnuodytu dirbtinio džiaugsmo vynu; jūs susargdinate ją tuo galvos ir širdies skausmu, ir ji daros nelaimingesnė, kaip pirma. Pasilikit jį sau ir gerkit patys ištroškę ir susirgę. Palikit liaudžiai jos džiaugsmą ir leiskit mums nešt jai jos džiaugsmą, — mes tai galime, jūs negalite.

O mes, perskirti tikėjime ir vėl sujungti Kristuje, Dievo Sūnuje, Išganytojuje ir Atpirkėjuje, ir uolumo skatinami žmonės vesti prie Kristaus ir Kristuje padaryti juos laimingais, meskime beprotišką kovą vienu su kitais. Jei ne dėl kitos priežasties, tai dėl džiaugsmo meskim ją. Jėga ir laikas, suvartoti tai kovai, žūva džiaugsmui, ir pati ta kova yra pikčiausias džiaugsmo žudytojas. Tai ne tik apskaičiuojame, bet ir matome iš pasėkų, kiek kartumo, šaltumo, kiek kančios ir vargo ta kova paskutiniaisiais metais atnešė į pasaulį. Padarykime jai galą; kitaip ji pasidarys šimtmečio gėda. Padarykime jai galą ne tyrinėjimais, ne sukilimais,

kurie tik alyvą pila ugnin. Ne klausdami: Kas pradėjo? bet sakydami: Paliausime. Ne atsisakydami nuo savo tikėjimo ir savo pareigas apleisdami, bet niekad neniekindami kitų žmonių dėl jų tikėjimo ir pareigos pildymo ir dėl to su jais nekovodami. Ne savo teises atiduodami, nuo savo pažiūrų atsisakydami, bet niekad savo brolių jų teisėse neįžeisdami ir nežemindami. Ne leisdami savo religiniam uolumui atšalti dėl kitokio tikėjimo žmonių, bet kitų religinį uolumą pripažindami ir sekdami. Ne kitatikius toleruodami, bet juos mylėdami. Kiek jau vien tuo žmonių gyvenimas laimėtų džiaugsmingumo!

Taip galima bendrai pasakyti. O atskiram žmogui, kurs kenčia džiaugsmo stoką ir teisiai klausia: Ką turiu daryti? galima tik atsakyti: Neieškok džiaugsmo pasaulio vieškeliuose, šokių salėse, restoranuose, alkoholyje, nuodėmės purve, žiaurume ir garbės troškime. Tu ten jo nerasi. Kiekvienas nešvarus pasaulio džiaugsmas išstumia tikrąjį džiaugsmą. Nėra tikresnio skurdo, sako šv. Bernardas, kaip netikras džiaugsmas. Ieškok džiaugsmo, kur jis randamas: tiesiame pareigos kelyje, plačiame krikščioniškojo gyvenimo vieškelyje, lengvame tikėjimo ore, saulėtoj meilės šilimoj, sveikoj rimto darbo atmosferoj (tik dirbk, džiaugsmo savaime atsiras, sako Goethe). Ten jo rasi. Tuo nėra reikalo tikėti. Tai gali tuojau, jei tik nori, iširti, išbandyti ir tuo pasinaudoti.

MAŽI DŽIAUGSMAI

Netenka laukti, kol žmonija grįš prie išmin-tingo, tvirto ir krikščioniško gyvenimo supratimo ir kol būtinasis džiaugsmo trūkumas bus padengtas. Kaip tik džiaugsmas yra priemonė tą grįžimą įvykdyti, priemonė pasveikimą pradėti ir pagreitinti. Reikia ką nors daryti, kas padeda džiaugsmą gaminti ir išplėsti. Ir kiekvienas gali čia prisidėti, į savo ir kitų gyvenimo darželį sėdamas geros sėklos ir įleisdamas sveikų džiaugsmo šakelių, kurios pradeda žaliuoti.

To reikalo galimumas glūdi tame, kad džiaugsmo trūkumą turėtų padengti ne didelės nedaugelio sumos, bet mažos daugelio duoklės. Bet čia turime galvoj ne svaigias džiaugsmo šventes ir mirgančias džiaugsmo raketas, ne karo muzikos koncertus ir ne alkoholio upes, ne milijoninius rūmus pasišnekėjimams ir pasismaginiams, net ne linksmąsias komedijas ir didingus sąmojus, kurie iššaukia juoko salves. Tai yra dalykai, kurie tik valandėlę veikia ir tik tam kartui pagreitina gyvumo plastą, bet gyvenimo džiaugsmo tūrio pagausinti negali. Šimtas mažų džiaugsmų tūkstantį kartų verčiau, negu vienas didelis, ly-

giai kaip tylus lietutis giliau įsigeria į žemę, negu prakiuręs debesis. Maži džiaugsmai savy turi mažiau pavojaus džiaugsmą piktam panaudoti. O dideliuose ir tas pavojus didelis: juk nieko nėra sunkiau pakelti, kaip eilę visiškai laimingų dienų.

Šaltinėlis, ir kuklus,
Bus tau geras ir meilus:
Gaivestį iš jo geri,
Kad tik jo srovė skaidri.

Maži džiaugsmai. Nereikia jiems nei didelio turto, nei aukštos vietos, nei garbės. Pinigai negausina džiaugsmo tūrio. Turtingasis kaip tik turi ypatingų džiaugsmo griovėjų, gausesnių nei vargšas. Maža norėjimas užtikrina džiaugsmo pastovumą; nepasitenkinimas jį griauna. Taupumas yra geriausias džiaugsmo draugas, jei tik jame nėra šykštumo.

Tam, kurs mažų džiaugsmų neniekina, bet juos brangina ir jais naudojasi, niekad netruks džiaugsmo. Niekur juk nėra žemė ištiesi tokia kieta ir akmeninga, kad niekad nepražystų viena kita džiaugsmo gėlelė. Bet pesimistiškai primerkta akis dažnai jų nemato, arba apmaudas ir pyktis jas sumindo, o nesveika širdis, užuot jomis atsigaivinusi, susigrauzia karštai ilgėdamosi didelių džiaugsmų, kurie toki reti, didelio likimo, kurio niekad nelaimi, didelės laimės, kuri per naktį padaro pasaulio turtuoliu Krezu, bet tik pasakose pasitaiko. Nenuostabu, kad tokie savo troškimų

neįvykdo ir daros vis nedžiaugsmingesni, bet ne dėl to, kad jų gyvenimas visai neteiktų džiaugsmų, o tik dėl to, kad jie nevertina mažų džiaugsmų ir nė nepažvelgia į žibutę, kuri ten žydi pakelėje.

Jeigu taip tamsu būtų tavo gyvenime, apsižiūrėk gi, ar tai pagaliau ne dėl to, kad visos tavo langinės uždarytos. Kitas savo egoizme taip sukietėjęs, kad jokia šviesa iš viršaus, joks šiltas spindulys iš oro negali pasiekti vidaus. O tiems, kurie už savo tariamus nuopelnus niekad nesijaučia pakankamai pinigais, garbe ir džiaugsmiais apmokėti, Carlyle meta šį aštrų žodį: „Sakau tau, kvaily, priežastis glūdi vien tavo tuštume ir nuopelnuose, kuriuos įsivaizduoji. Įsivaizduok, kad esi nusipelnęs būti pakartas (ir tai labai gali atsitikti), ir tau atrodys laimė būti nušautam. Įsivaizduok, kad esi nusipelnęs būti pakartas ant plaukų virvės, ir tau bus džiaugsmas mirti pakartam ant kanapių virvės. Pradėk savo teises į laimę nuo nulio, ir pasaulis bus po tavo kojomis. Juk nuo atsisakymo prasideda gyvenimas.“

Saulėti žmonės, o visi tikintieji krikščionys turi būti saulės vaikai, džiaugiasi kiekvienu saulės spinduliu, ar jis sklinda ir giedro saulėto dangaus, ar valandėlei išplaukia pro kasdieninio gyvenimo rūką, ar prasimuša pro tamsius vargo debesis. Kiek progų džiaugtis teikia jiems kiekviena diena! Jeigu jie sveiki, tai jie tatau ne taip buikai vertina, lyg taip ir turėtų būti. Jie džiaugiasi

tuos gėrius ir žino, ką tai reiškia. Mažų sveikatos trukdymų jie taipgi nelaiko tragiškais, ir dėl nervų staipymos nepameta nuotaikos. Tvirta valia, ramiu kantrumu jie nulaužia nuodingąją medžio viršūnę. Ir rimtoji ligoji jie nėra be džiaugsmo: tikėjimas, viltis ir meilė draugauja su jais ir ligonio troboji įtaiso džiaugsmo darželį, kurio gėlės ypatingai stipriai kvepia.

Jie nesipiktina nuolatos, kad rožėse vis yra erškėčių; jie džiaugiasi tuo, kad erškėčiuose ir rožių yra. Jie nesigrauzia dėl to, kad dieną supa dvi naktys, bet džiaugiasi tuo, kad naktis glūdi tarp dviejų dienų. Lavindamiesi jie tampa tikrais džiaugsmo menininkais; jie tampa džiaugsmo šaltinių ieškotojais ir džiaugsmo sodininkais. Gražus medis, ramus slėnys, kalvos ir miškai jų artumoj, paukštelių giedojimas, debesų vilkstinės, bendravimas su paprastais, garbingais žmonėmis teikia jiems tikresnių ir pilnesnių džiaugsmų, negu kitiems tolimos kelionės, didingi gamtos reginiai, triukšmingos draugijos ir pasismaginimai. Kiek džiaugsmo laimi jie kasdien ir kas valandą iš savo maldos, iš savo tikėjimo, iš gero manymo! Visame moka jie matyti ir gerą, malonią pusę; nėra tokio juodo debesio, kurs jiems neturėtų sidabrinių pakraščiu.

Iš tūkstančių natūralių ir viršnatūralių džiaugsmų ir džiaugsmelių susidaro jie pasiliekančio ir nuolatinio gyvenimo džiaugsmingumo rezervinį fondą, iš kurio ilgai gali gyventi, nors kartais

trumpesniai ir ilgesniai laikui džiaugsmo ir pristigtų. Iš čia jiems plaukia nuošimčiai, kuriais jie lengvai gali atsiskaityti su kasdieninio gyvenimo gausiais nemalonumais, sunkumais, apmaudais, su kuriais daugelis ne taip veik atsiskaito, — daugelis, kurie įsikimba į patamsių varnalėšus, iš kurių net tyčia traukia nuodus, užuot juos metę ir ėmę lašelį medaus iš džiaugsmo gėlių.

Toks rezervinis fondas garantuoja ir ilgą amžių, kurio žmogui be ypatingų pastangų ne taip lengva sulaukti. Čia jį stiprina atsiminimo šaltiniai, kurie trykšta šviesiai ir džiaugsmingai.

Ir medicinoje mažų ir mažiausių kiekių veikmė vis labiau pradedama įvertinti. Sielos gydymui maži ir mažiausi džiaugsmai turi ypatingos reikšmės.

Kas tau mažus džiaugsmus atims,
Išplėš ir džiaugsmą didį.
Juk tūkstančiai mažų takų
Dangop žingsnius mūs lydi (E.M.Arndt.)

DŽIAUGSMAS IR DĖKINGUMAS

Yra priemonė visad būti linksmam, ir ji nėra per sunki. Tik reikia pačiam auklėtis mažus džiaugsmus išvysti, juos branginti ir jais dėkingai naudotis. Akis ir širdis jiems turi būti atvira, kitaip daugybės džiaugsmų nepastebėsime ir iš jų, žinoma, nieko nelaimėsime. Reikia pasisaugoti širdies sukalkėjimo ir ligūsto jos išsiplėtimo. Tatai atsitinka tada, kai džiaugsmo ir pasismaginimo reikalavimui paleidžiamos vadžios, kai tas reikalavimas nukrypsta juslingumo link. Toks alkis ir karštas troškulys žudo dvasinio džiaugsmo supratimą, ir joks juslinio džiaugsmo kiekis jo nebegali nuraminti. Susitvardymas turi tvirtai suimti širdį, reguliuoti jos geismus ir reikalavimus ir pripratinti ją pasitenkinti mažais džiaugsmais.

Labai veikli priemonė tam tikslui yra dėkingumo palaikymas ir lavinimasis dėkoti. Iš tiesų, jeigu savyje lavinsi dėkingumo supratimą ir iš širdies dėkosi už visa gera, kurį kiekviena diena teikia, o ypač dangiškajam Tėvui, iš kurio tenka kiekviena gera dovana, tada netrukus nebejausi džiaugsmo stokos, tada savo gyvenimo kelyje

pamatysi vis daugiau pražystančių džiaugsmų, surasi vis daugiau tokių džiaugsmų, kurių pirma dar nepastebėjai. Ką brangini, už tai ir dėkoji, o už ką iš širdies dėkoji, tatai moki branginti ir vertinti.

Teisingą ir gilų žodį pasakė Foersteris:¹ „Jeigu kur draugijos paskatas braška ir svyruoja, jeigu suleidime pasidaro plyšių, tai galit būti tikri, jog kurioj vietoj nėra pakankamai dėkingumo“. Galima pridėti: Jeigu šių dienų žmonijos gyvenime taip labai stinga džiaugsmo, tai dėl to, kad dėkingumas daugelyje širdžių, plačiuose sluoksniuose yra užgesęs, kai kur net tyčia paskandinamas nepasitenkinimo vandenyse. Dėkingumas ir džiaugsmas yra artimai giminingi, ir iš nedėkingumo kyla daug nepasitenkinimo. Šv. Povilas apaštalas, puikusias sielų žinovas, gerai žinojo, kodėl prie savo perspėjimo: „Džiaukitės Viešpatyje; dar kartą sakau: Džiaukitės“, tuojau pridėjo paraginimą apie maldą, būtent apie maldą su dėkojimu (Pilyp. 4, 6).

¹ Jugendllehre, 515.

DŽIAUGSMAS IR AUKLĖJIMAS

Ypač svarbi ir veikli mažų džiaugsmų paslaptis glūdi vaikų gyvenime. Jų švelniam dvasios ir kūno organizmui dideli džiaugsmi, nepaprasti pasilinksminimai, brangios dovanos retai tinka, nebent tada, jeigu tai retai teikiami. O mažos džiaugsmo dovanos, pavieniai džiaugsmo spinduliai labai reikalingi jų geram išsivystymui. Vaikas iš prigimties linkęs į mažas dovanas; tik nereikėtų jo nuo to atgrasinti, kaip šiandieną, deja, dažnai atsitinka. Jam galima tikrai iš nieko džiaugsmų paruošti, jeigu tik jį mylime ir suprantame. Geriausia čia daržininkė yra motina, kuri iš nieko, iš menkiausių ir negyviausių daiktų moka išburti džiaugsmo rožių, ir vaikas jomis džiaugte džiaugias. Mažiausia dovani, žaislas, riekutė duonos, gėlelė, palydėta žvilgsnio, koks tik gali spindėti iš motinos akių, palydėta žodžio, kokį tik gali ištarti motinos lūpos, vaiką daro laimingu, daro jį karaliumi, kurs visko turi ir bent valandėlei yra pasiekęs savo norų tikslą.

Net ir rimtume, griežtesniame tėvo ir mokytojo autoritete, nestinga priemonių teikti džiaugsmo vaiko gyvenimui. Meilė randa ir čia daug pro-

gų apsireikšti ir šviesiais spinduliais šviesti vaiko širdžiai. Ir tie maži dvasios ir kūno džiaugsmi, kuriuos moka teikti motinos, tėvo, auklėtojo meilė, palaiko vaiko širdyje savo saldumą, žavumą ir kvapą ligi brandesnio jaunystės amžiaus, geroms širdims net dar ilgiau. Mūsų auklėjime, tiek teoretiniame, tiek praktiniame, dar esama klaidos, kad džiaugsmo reikšmė geram vaiko išsivystymui nuo pirmosios sąmonės aušros nėra pakankamai vertinama, kad dideli nuopelnai, kuriuos sunkiame auklėjimo ir mokymo darbe šis malonus pagalbininkas neša, nėra kaip reikiant branginami ir panaudojami. Šileris motinos kelius vadina šventąja sala, kur skaudus vargas ir rūpestis vaiko negali pasiekti (Epigr. 73). „Kaip paukštelių giesmininkų kiaušiniai“, sako Jean Paul (Levana), „ir kaip ką tik gimęs karveliukas, taip ir visi iš pradžių reikalauja tik šilimos, o kas yra šilima naujam žmogui? Džiaugsmingumas. Jis verčia jaunąsias jėgas trykšti, kaip spindulius; jis yra dangus, po kuriuo visa tarpsta, išskyrus nuodus“.

Toji pagalbinė jėga papildo kitą jėgą, griežtąją drausmę ir discipliną. Ji visad turėtų būti greta jos, ją visad sušvelninti, jos vienašališkumą išlyginti, jos žiaurumą ir pažeminimą šalinti. Abi taip labai priklauso viena kitos, kad drausmė be džiaugsmo suklysta ir nieko nelaimi, o džiaugsmas be drausmės išsigimsta ir pragaišta. Apie gerai išauklėtus, nuo pirmųjų metų sudrausmintus ir sukilnintus vaikus galima pasakyti: Kas su džiaugs-

mo spinduliais į vaiko dvasią ir širdį paskleista, — žinoma, nepaleidžiant auklėjimo rimtumo ir auklėtojo autoriteto, — tatau įsminga giliau, laikosi tvirčiau dvasioj ir atminty, nusileidžia į esmės dugną ir būdo smegenis, negu kas norima vien rykštės smūgiais vaikui palikti. Foersteris „užkietėjusiems“ pedagogams taiko Cavouro žodį: „Apšiausties stoviu kiekvienas asilas gali valdyti“. Iš tikro vertingesnis tas mokytojas ir auklėtojas, kurs švelniomis dvasios ir kūno priemonėmis, džiaugsmo saulės spinduliais, kietu žodžiu ir žvilgsniu pasiekia tą pat ir dar daugiau, negu kitas kietais smūgiais. Mokytojas, kuris moka įkvėpti mokiniui **džiaugsmo** mokomajam dalykui, yra žaidimą išlošęs; tas džiaugsmas bus jam ištikimesnis draugas ir padėjėjas, negu lazda. Jeigu pasiseka vaikui įkvėpti **džiaugsmo** maldai, pamaldoms, darbui, savęs nusigalėjimo ir artimo meilės žygiams, tada auklėjimo darbas pasiekia savo aukštumos, tada būdas savaime toliau vystosi.

Dar reikia ypačiai nurodyti į vieną iš pačios jaunimo gyvenimo srities trykštantį dvasios ir kūno džiaugsmo, fizinės ir moralinės sveikatos ir sveiko jaunystės linksmumo ir gaivumo natūralų šaltinį: į kūno mankštinimą, žaidimus, gimnastiką, keliavimą, net sportą, jeigu pastarasis neišeina iš protingumo ribų. Į šį šaltinį reikia kreipti atidą ypač mūsų laikais, kada dėl įvairių žinomų priežasčių išauga silpnesnė, užsisėdėjusi karta, kuri nebemoka naudotis kojomis ir pasidžiaugti stiprinančio-

mis kelionėmis ir šauniais žygiais. Kiek vargo ky-
la iš to ir kiek brandaus džiaugsmo netenka dėl
to jaunimas! Puikiausia priemonė stiprinti lieka
neišnaudota; puikiausia priemonė keliavimą pada-
ryti tikrai gaivinančiu ir įdomiu dingsta; gamtos
supratimas ir gamtos džiaugsmas uždžiūsta; negy-
vas, paliegęs kūno gyvenimas susargdina ir dvasi-
nį ir dorovinį gyvenimą.

Buvo parodyta didelė praktinė išmintis, kai
Pijus X 1905 m. spalio mėn. ir sekančiais metais
dažnai atidarydavo Vatikaną katalikiško jaunimo
sambūrių gimnastikos pratimams, kai su visais sa-
vo valstybės dvariškiais žiūrėjo tūkstančių jauno-
lių kamuolio žaidimų, lenktynių, bėgimo, gimnasti-
kos pratimų ir laimėtojams išdalijo 200 aukso ir
sidabro medalių. Ta proga pasakė jis žodį, pilną
praktinės išminties: „Jauni žmonės turi sportą my-
lėti; jis daro gera jų kūnui ir sielai; vėl jautiesi jau-
nas, matydamas juos bėgant, šokant ir linksminan-
tis“. Šv. Pilypo Neri dvasia kalba tais žodžiais. Te-
gul visi jaunimo auklėtojai, ypač sambūrių vadai,
pasidaro iš to praktinių išvadų ir žiemą ir vasarą
savo jaunimo būrius išsiveda į miškus ir laukus
pasimankštinti ir palaigyti, pažygiuoti ir pakeliau-
ti. Taip išsiauklės linksmas jaunimas.

Apie vieną šventąjį pasakojama, kad jis kartą
su savo draugais žaidęs kamuolį. Štai užsiminta
apie mirtį, ir vienas po kito išsitarė, ką reikėtų
daryti, jeigu dabar ateitų paskutinė valanda. Šven-
tasis, priešingai kitiems, pasakęs: aš ir toliau žais-

čiau kamuolį, nes tą žaidimą Dievo garbei pradėjau. Panašiai pasisakė šv. Karolis Baromėjus, belošiant šachmatų partiją.

Visų rūšių institutai, pensionatai, auklėjimo namai turėtų šitą puikią auklėjimo priemonę, pilną sveikatos ir moralės vertybių ir neišsemiamo džiaugsmo tūrio, įtraukti į darbų ir gyvenimo planą. Iš viso jie turi išlaikyti džiaugsmingumo egzaminą. Institutas, kuris negali kiekvieną kartą įrodyti savo jaunųjų gyventojų natūralaus, tiesaus ir sveiko širdies džiaugsmo, turėtų užsidaryti. Jei gu ten nėra džiaugsmingumo dvasios, tai nėra nė tikrosios dvasios, nėra nė šventosios Dvasios.

Neturėtų džiaugsmo stigti nė tuose namuose, kuriuos baisus modemiškas žodis vadina **prievar-tos auklėjimu**: sugedusio ir apleisto jaunimo gelbėjimo namuose. Yra žinoma, kad tos rūšies auklėjimas yra sunkiausias uždavinys, koks tik gali būti. Dėl tokios vargšės sielos kovoja dangus ir pragaras, ir blogais atvejais laimi pragaras, įdėjęs žymę savo aukos kūne ir sieloj ir laikydamas ją apkabinęs geležiniais įpratimo nagais. Rimtumas ir malonumas, bausmė ir griežtumas, gamtinė ir antgamtinė pagalba ir džiaugsmas su begaliniu kantrumu turi šlieti bandymą prie bandymo, kad tą apkabinimą pašalintų, pančius sutrauktų, kad trigubus piktosios valios, begėdystės ir dorinio bejėgumo šarvus sudaužytų.

Bet ir čia patyrimas sako, kad vien griežtumu nieko nepasiekama, kad tuo tik padedama už-

kietėjimui, kad malonumas ir džiaugsmas dažnai daugiau padaro, negu svarbūs įsakymai. Mišrioji sistema, žinoma, yra tikroji, bet, įmaišant džiaugsmo, nereikia būti per šykščiam. Kadangi auklėtiniai tokiuose namuose prievarta auklėjami ir kadangi natūralus veikimas prieš tą prievartą sukelia nepasitenkinimo, nepaklusnumo, neapykantos ir pasipriešinimo vedėjams ir prižiūrėtojams, tai auklėjimo pasisekimas bus tik tada laimėtas, kai pasiseks priešingą nusistatymą pamažu pakeisti pasitikėjimu. O šis pasitikėjimas yra laimimas didelė meilė, o meilė patraukliausiai apsireiškia, kai ji spindi su malonumu ir džiaugsmo teikimu.

Toks įstaigos gyvenimas tam duoda pakankamai progos. Vargšai vaikeliai tikro ir skaistaus džiaugsmo gal būt dar mažai buvo turėję savo gyvenime. Gal būt jie nuo savo kūdikystės nepažino kitų džiaugsmo teikėjų, kaip alkoholį ir nuodėmę. Skurdas ir bausmė tada plakė juos savo rykšte, jiems gyvenimą apkartino ir jį kančia padarė. Tada reikia pirmiausia tą vargšę mažą širdelę iš piktos sąžinės kankynės, iš baimės ir nusiminimo ištraukti ir palengva ją vėl auklėti džiaugsmui; ji turi vėl išmokti laisvai atsikvėpti, savimi ir žmonija pasitikėti, pakilti naujoje gyvenimo viltyje, vėl džiaugtis gamta ir ieškoti ir ragauti dangiškųjų Dievo atleidimo ir malonės džiaugsmų. Jeigu pasiseks juos pradžiuginti jų gyvenimu, jeigu šiltas džiaugsmo saulės spindulys pasieks jų esmės gelmes, tada iš žie-

mos miego pabus ir gerų norų, tada bus galima tikėtis auklėjimo vaisių.

Net pro kalėjimų užrakintas duris ir užtaisytus langus turėtų įeiti džiaugsmo angelas. Kokią svarbią misiją turi ten atlikti gamtinis ir antgamtinis džiaugsmas! Foersteris¹ paduoda vieną gana įdomią žinią: „Amerikoj greta vieno didžiausių kalėjimų bus pastatytas didžiulis šiltnamis visų rūšių augalams, kad kaliniai ten išmoktų prižiūrėti gėles. Nes jau nuo seniau pastebėta, kaip gerai ir maloniai nuteikia net žiauriausius kalinius, jeigu jiems leista prižiūrėti gėles. Iš pradžių jie tai daro tam, kad nuobodumą pajvairintų, bet pamažu pripranta iš džiaugsmo, ir kai jie rūpestingai augalą aplaisto, sausus lapus nukarpo ir gėlei saulės šviesos parūpina, tada ir juose pačiuose apsireiškia gyvumas, kuris atrodė seniai miręs: džiaugsmas priežiūra ir žydėjimu, pagarba svetimai gyvybei“.

Kaip labai pamoko šis bandymas! Reikėtų jį ir pas mus padaryti. Jeigu tuo būdu pasisektų į tokio pasmerktojo esmę įleisti džiaugsmo atžalų ir jas prižiūrėti, kol jos išaugs į gyvenimo džiaugsmingumo medį, tai viena siela būtų išgelbėta ir visuomenei gražintas naudingas narys. Dvasininkas čia turėtų pirmiausia veikti kaip sielos gydytojas, kaip švenčiausių ir sveikiausių džiaugsmų tarpininkas. Jam turėtų būti suteiktas laisviausias priėjimas ir plati įtaka. Sekmadienis ir šventadienis, kaip tik-

¹ Jugendllehre, 515

ros džiaugsmo dienos, turėtų esmingai skirtis nuo darbo dienos. Pamaldos turėtų būti kuo iškilmingiau laikomos, o muzika ir giesmės jų metu turėtų pašventinti baisiąją kalėjimo gyvenimo vienumą. Rūpestingai parinkta, kilninanti ir širdį džiuginanti lektūra turėtų atitraukti dvasią nuo tamsių minčių ir sumanymų, religinis paveikslas mesti malonų spindulį į kalinio vienumą.

DŽIAUGSMAS IS DŽIAUGSMO

Taip savaime prieiname tą daiktą, kuris yra visų svarbiausias. Kilnioms, tikrai krikščioniškoms sieloms nėra didesnio džiaugsmo, kaip **kitiems džiaugsmo teikti**. Čia glūdi savimeilės ir artimo meilės sandermė; čia jos abi gali būti pateisintos. Negalima įsigyti brangesnių džiaugsmų, naudotis saldesniais džiaugsmiais, kaip tie, kuriuos teikiame kitiems ir kartu su jais naudojamės. Džiaugsmo dovanas, kuriomis kitus aprūpiname, pagausintas ir dar vertingesnes, atgauname iš jų pačių rankos.

Kas yra laimė? Kitus daryti laimingais. Kas yra džiaugsmas? Kitiems džiaugsmo teikti. Aišku, jei šis įsitikinimas apimtų plačius sluoksnius ir maloniais patyrimais įleistų šaknis, tai netrukus nebesiskųstume džiaugsmo stoka ir jo žymiai pagausėtų. Tatai sumažintų daugybę džiaugsmo priešų; tatai išspręstų vieną socialinio klausimo dalį. Šis pažinimas apsaugotų nuo viešpataujančios laiko klaidos ir ydos, nuo susistemintos ir be atodairos praktikuojamos savimeilės, kuri galioja kaip pažangos pradas, kuri laiko save didvyriška, o pasigailėjimą ir užuojautą niekina kaip silpnybę, nors iš tikrųjų pati yra pasigailėjimo verta silpnuolė. Ji

įlietų visą srovę šiltos meilės į atšalusį visuomenės gyvenimą. Ji išmokytų mus prie meilės dovanų ir išmaldų, kurias teikiame, pridėti ir džiaugsmo gėlelę, užuot davus šykščias dovanas su gausiais prikaišiojimais ir deginančiais žodžiais (Siracho 20, 15). Ji išmokytų mus net į savo šeimos ir kitų gyvenimą, su kuriais mums tenka susidurti, tyliai ir nepastebimai sėti vieną džiaugsmo grūdėlį po kito, džiaugsmo nešti į ligonių ir kentėjimų namus, į ligonines ir prieglaudas, išmokytų žmonėms teikti bealkoholinių džiaugsmų, kas dar svarbiau už bealkoholinius gėrimus, nes nenumalšintas džiaugsmo troškulys, sielos troškulys stumia prie alkoholio daugiau aukų, negu gerklės troškulys.

Iš tiesų, tokie išradimai žmonijai būtų palaimingesni, negu daugelis techniškųjų. Ir šioje srityje kiekvienas gali būti išradėju. Ir tokiu bus, jei tik nuoširdžiai išdrįs iškopti iš egoizmo užburtojo rato, kai tik įpras ne tik apie save, bet ir apie kitus, o paskum ir daugiau apie kitus nei apie save mąstyti. Nėra reikalo būti turtingam nei mokytam; užtenka būti vienu: tikrai ir iš širdies geru. Šis gerumas ir širdies troškimas kitus pradžiuginti jau ir veidą ypatingai nuskaidrina, akims suteikia malonios šviesos, žodžiui mielo skambumo, ir toks žmogus tikrai neša džiaugsmo, kur tik nueina.

Jeigu šis džiaugsmo teikimas suvaldytų liežuvį, sukilnintų pasikalbėjimus ir pašnekesius, kokia tai būtų palaima! Kaip greit jis prašalintų tuščius plepalus, niekingas kalbas! Kaip jis pakeltų

ir sukilnintų pasikalbėjimus ! Tada tas mažas liežuvis, kurs gali būti tokiu dideliu džiaugsmo ardytoju, pasidarytų kilniausiu ir galingiausiu džiaugsmo organu. Užuoť šnypščiančiai gyvatės nuodus į svetimą gyvenimą trėškęs, užuoť iš žodžių ir skiemenų apgaulingus tinklus mezgęs, kad nekaltuosius į pragaištį įtrauktų, užuoť žmonėms į veidą metęs žodžius, kuriais apsiereiškia vidaus įtūžimas, melas, nedorybė, šis liežuvis darytų stebuklus ir gyvenime sukurtų išťisus džiaugsmo pasaulius. Nes laimėje džiaugsmas veikia lygiai ir net dar gausiau nei liūdesys, ir malonus ir linksmas žodis tinkamu laiku gali būti atpirkimo žodžiu.

Tikrai teisingai yra Foersteris¹ pastebėjęs, kad pavojingiausioji mūsų laikų silpnybė esanti per daug aukštinti griežtumo ir atšiaurumo veikimą, žodžiu, policiją, o niekinti švelnumo ir kilnumo tvarkos veikimą. Žemiau paduodamais išva-džiojimais jis nurodo malonumo, kaip **socialinio ir industrinio veiksnio**, vertę: „Ieškomas energingas inžinierius“, neretai skaitome industriniuose skelbimuose. Deja, čia suprantama ne ta gilesnioji energija, kuri turi pakankamai jėgos ir užtikrinimo visokiausiam reikalavimo nepermaldavime būti pilna gerumo ir asmeninio kuklumo, bet ta lojanti, kandanti aviganių šunų energija, kuri tarnautojų jaučiama kaip nuolatinė degradacija ir vadinama visišku tarnybos ir darbo džiaugsmingumo para-

¹ Christentum und Klassenkampf, Zürich 1908, 163 t.

lyžavimu. Ir nereikia užmiršti: didelė nepasitenkinimo dalis glūdi tame, kad žmonės jaučia gilesnį vidaus reikalavimą džiaugsmingojo klusnumo ir dėl to ant brutalaus vedėjo pyksta ne už tai, kad jis jiems laisvę atima, bet kad jis jiems klusnumą daro negalimu, nes jis nemato, kad jie nori paklusti kaip žmonės, o ne kaip gyvuliai... Kaip įžeidžiantis žodis pavienėse ir ištisose grupėse gali dažnai išsaukti tikrą sprogimą, taip lygiai ir vienintelis pripažinimo žodis, pagarbus tonas griežčiausioje disciplinoje gali padaryti tikrą atsidavimo ir džiaugsmingumo stebuklą. Štai ką sako Dostojevskis apie širdies gerumo įtaką Sibiro kalėjimuose: Aš sutikau gerų, draugingų komendantų, aš stebėjau įtaką, kurią jie laimėjo: keli malonūs žodžiai, ir areštuotasis morališkai beveik vėl atgydavo; jie džiaugdavosi kaip vaikai ir pradėdavo kaip vaikai mylėti“.

Lavinantis kitiems teikti džiaugsmo, draugiškumui, draugystei reikia pripažinti ypatingą virtuoziškumą, draugiškumui, apie kurį vienas kilnus rašytojas sako, kad jis žemėj pasirodęs tada, kai pamatęs pirmąjį žmogų kenčiant, kad jį paguostų, kad jo ašaras nušluostytų, kad jį apsaugotų, kad jam padėtų gyvenimo naštas nešti, kad jį po mirties apverktų ir jo ištikimą atminimą išlaikytų.¹

¹ A. M. Lüttwitz, *Wo ist das Glück? Aphorismen*, Freiburg 1910, 182.

MENAS IR DŽIAUGSMAS

Kauptis džiaugsmo, teikiant jo kitiems, — štai atsiveria visas naujas džiaugsmų pasaulis, pačių kilniausių, skaisčiausių, stipriausių džiaugsmų, kurie turi didžiausios socialinės reikšmės, nes juose kartu dalyvauja mažiausiai du, dažnai šimtai. Jeigu ši vedamoji mintis, jeigu ši programa įsiskverb-
tų į meną, jeigu menas pirmiausia ieškotų kūrybi-
nio džiaugsmingumo tame, kaip kitiems džiaugs-
mo teikti, žmonių džiaugsmo tūrį pagausinti, tik-
rai, tame visas menas galėtų pasveikti, atsijauninti
ir atsinaujinti. Tada vėl savaime atsirastų būtinoji
meno sandermė su žmonėmis. Kad ji dingtų, nėra
ko stebėtis. Jau iš tolo šaukia modernusis menas:
Odi profanum vulgus et arceo, nekenčiu paprastos
minios ir jos vengiu. Nietzsches genialumo didybę
ir antžmogiškumą — atrodo, tokį jėgingą, iš tik-
rųjų tuščią ir sutrešusį — sukūrė teptukas ir kaltas.
Tauta niekad neieškos tokio meno, kurs jos neieš-
ko, nes ji per daug jaučia savo charakterį, savo kil-
numą. Menui tautos labiau reikia, negu tautai me-
no. Jeigu menas neima gyvybinių jėgų iš tautos žė-
mės, jis visad bus paliegęs.

Todėl jis vėl turi mokytis kuklumo ir laikyti sau garbę, kad gali tautai kurti. Jis turi ieškoti gražiausio džiaugsmo tame, kad pradžiugintų žmonių širdis ir savo gražiomis jėgomis padėtų padengti džiaugsmo stoką, kuri taip sunkiai slegia žmoniją. Tapyba dėl tapybos — jokia programa. „Menas pats sau tikslas“ — tai tuščia frazė. Et prodesse volunt et delectare poetae, teikti naudos nori poetai ir džiaugsmo nešti — šie žodžiai tinka dar ir šiandien ir tinka kiekvienam menui. Menas, kuris nieko neduoda, tik reikalauja aklo pripažinimo, apmokėjimo ir stebėjimosi, bet nenori ar negali pamokyti, auklėti, džiuginti, neatatinka savo pašaukimo ir teisės, ypač mūsų laikais, kai visa pažymėta socialinės pareigos ženklų. „Literatūra, menas ir mokslas“, sako Ruskin,¹ „jie visi bevaisiai ir net dar blogesni, jeigu jie negali mums suteikti tikrojo širdies džiaugsmo“.

Negalima suprasti, kad tokia amžiuje, kuris vadinasi socialiniu ir tariasi išradęs socialinę pareigą ir dorybę, išsivystytų menas, kuris nesirūpinėtų socialumu ir atmestų kiekvieną socialinę įpareigojimą ir bendradarbiavimą. Žalos turi pirmiausia jis pats. Menas, kuris yra pats sau tikslas, nueis lygiai tiek, kiek ir žmogus, kuris nori būti pats sau tikslas; abu surugs, sukaulės, suledės egoizme, neturės ir nesukurs jokie džiaugsmo. Toks menas nebeturi tikrojo gyvenimo tikslo, o tuo pačiu gy-

¹ Aphorismen zur Lebensweisheit. 63.

venimo ir kūrybos džiaugsmingumo; jis nebeturi jokio džiaugsmo, nes užmiršo savo gražiausią uždavinį: džiuginti. Negalima jam duoti geresnio patarimo, kaip palikti šaltą, niūrią aliejinių stabų vienumą, vėl nuoširdžiai pasirodyti ir su meile, malonumu ir gerumu bendrauti su tauta. Su Antigona turi jis sakyti: „Ne neapkęsti, mylėti atėjau“; ne skurdą didinti, jį šalinti atėjau; ne vargą dauginti, jį pašalinti atėjau. Štai vėl turėtume tautos meną, ir tauta būtų didžiai dėkinga.

Iš tiesų, čia yra vaistas išsigimusiam menui ir literatūrai. Kartojame: menas neturi nusigręžti vien į šviesiąją gyvenimo pusę, dar mažiau tautą džiuginti ir linksminti juokais ir niekais. Bet jis neturi nieko kurti ir teikti, kas nėra skirta tautos sielai ir tautos gyvenimą veikti patenkinamai, vaduojamai, keliamai, kilninamai, stiprinamai, o kartu ir linksminamai. Dėl kelių lėbautojų ir smaguriautojų jis neturi nuo savęs atgrasinti tautos. Jis neturi drįsti vietoj džiaugsmo maisto tautai krėsti kiaulių žliaukto, erzinti žemuosius polinkius, kurie tautos gyvenimą nuodija ir daro nelaimingą. Visoj savo kūryboj jis neturi įžeisti pagarbos tautai, o stengtis prie jos prieiti, jai gera daryti. Ir jei jis viso to laikysis ir žiūrės, jam visai nebus reikalo įsivaizduoti: visad bus daugiau to, ką jis iš tautos gauna, negu ką tautai duoda. Jis tada įleis stiprias gyvybines šaknis į gilią, vaisingą tautos gyvenimo dirvą, ir tauta tada jam apsireikš, atidarys jam savo gilią sielą

ir duos iš savo nesibaigiančių tikėjimo, dorumo, sveiko mąstymo ir tvirto norėjimo turtų, iš tikrosios poezijos lobyno.

Dievui ir tautai — toks turėtų būti religinio ir bažnytinio meno šūkis. Jis turi užsitarnauti pagyrimo, kurį vienas senovės rašytojas (Dio Chrysostomus) teikė Fidijui: -Jeigu žmogus būtų savo sieloje sunkiai slegiamas, daugelio rūpesčių ir skausmų kankinamas, kaip kad esti žmogaus gyvenime, ir saldus miegas jo nebegalėtų atgavinti, jis, aš manau, prieš tą paveikslą (Dzeuso užmirštų viską, kas sunkaus ir baisaus yra žmogaus gyvenime: tokį kūrinį tu, Fidijau, išgalvojai ir padarei, toks malonus aiškumas spindi tame tavo kūrinij“. Krikščioniškasis menininkas gali sukurti ką nors didingesnio, tikresnio ir džiaugsmingesnio. negu Fidijaus Dzeusas!

DŽIAUGSMAS IR PASTORACIJA

Kilniasielis Ambrozijus iš Lombezo¹ XVIII šimt. sako pamokslą dvasininkams: „Džiaugsmas yra ypatinga jūsų luomo teisė ir jūsų tarnybos priklausomoji dalis, Viešpaties tarnai, kurie visiems turite būti visa. Taigi venkite to žemiškojo bailumo, atkaklaus ūpingumo ir graužiančio liūdesio; teikite tikėjimui garbės savo gyvenimu. Liudykite daugiau savo elgesiu nei savo pamokslais, kad prie dorybės neprikibtų jokie nedorumai, ir stenkitės visų širdis laimėti savo elgesio meilumu. Duokite bailioms sieloms suprasti, kad Dievas pašaukė jas ne sunkiai vergystei, bet šventai laisvei, kad ta laisvė yra žymė Jo Dvasios, kuri juose gyvena, bet jos veikimą jos trukdo savo bailumu, kad ji yra mūsų laimės šakinis šiame gyvenime ir tokiu saiku jis pakyla, koku mes dorybėje žengiame, lygiai kaip kopiant į kalnus kvėpuojama tyresniu oru ir jaučiamas gaivesnis, laisvesnis nervų veikimas.“

Mes, kuriuos Dievas pašaukė į gražiąją pastoracijos tarnybą, mes norime, kad tai, kas pa-

¹ Über die Freude der christlichen Seele, 37.

sakyta auklėtojams, jaunimo ir sambūrių vadams, ypatingai būtų mums pasakyta, būdami įsitikinę, kad pastoracijos pareigos turi pareigą rūpintis ir džiaugsmu. Mums čia duota priemonių, jėgų ir dovanų, kaip gal niekam. Jau pastoracija siauresne prasme, mokymas, pamokslų sakymas, malonės priemonių administravimas sudaro svarbiausią, brangiausią ir būtiniausią priedą žmonių džiaugsmo kapitalo užtikrinimui ir padauginimui. Net kai skatiname prie atgailos, kaip reikalauja mūsų pareigos, net kai reikalaujame atsisakymo, nusigalėjimo, saikingumo ir skaistybės, net ir tada darbuojamės tikrajam džiaugsmui, atremdami džiaugsmo priešus.

Gal būt kaip tik mūsų laikais vietoje įspėjimas, kad dėl drumstų patyrimų, dėl širdį slegiančių rūpesčių ir baimės, dėl viso dabarties skurdo džiaugsmo tonas pamoksle, katekėzėj, parenezėj nebūtų per daug nudėtas, kad į mūsų vidaus gyvenimą ir pašaukimo veikimą neįsibrautų pesimizmas su savo negyva ranka, — tikrąja manus mortua, kuri nudrasko lapus, atima gyvumą, užleidžia šaltį, sterilizuoja, ką tik paliečia, bet kad mummyse klestėtų sveikas, šiltas optimizmas, kuris šventųjų niekad neapleisdavo. Jei menkas derlius po uolios sėjos, tai klausiamo: Gal ir saulės šviesai stigo džiaugsmo? Ir jeigu, nepaisant pasistengimų, santykiai tarp ganytojo ir parapijos nėra tamprūs ir nuoširdūs, ar kiek daugiau džiaugsmo ir džiaugsmingumo negalėtų pagamin-

ti geriausio glaisto? Niekad neužmirškime: nesodindami gero, negalėsime išrauti blogo; išrovimui gal kartais reikalinga kruša, audra, perkūnas; bet jauna sėkla ir augmuo reikalauja daug saulės šviesos.

„Koks neįtikėtinas žmonių abejingumas ir nejautrumas!“ — Dirva tuščia ir be gyvybės žvelgė saulėn. „Tai turiu maloniau ir šilčiau šviesti“, atsakė saulė. — Taip skaitome vieno evengelikų kunigo svarstymuose apie savo darbą¹.

Mes ne tik norime džiaugsmingai atlikti savo darbą, džiaugsmingai pamokslus sakyti ir katekizuoti, mes norime ir **apie džiaugsmą** pakalbėti, ir į vaikus pratarti. Apaštalas įtraukia džiaugsmą į šventosios Dvasios dovanų skaičių (Gal. 5, 22). Bažnyčia nori, kad sekmadieniai ir šventadieniai būtų džiaugsmo dienos. Dvasiai teikti krikščionybės tiesos turinį yra nepaprastai svarbu ir reikalinga; bet taipgi svarbu ir reikalinga dvasiai išaiškinti krikščionybės, tikėjimo ir malonės džiaugsmo tūrį. Tuo laimima širdis Kristui ir atitraukiama nuo nuodėmės ir pasaulio džiaugsmų. Įsidėmėtini Fénelono žodžiai: „Jeigu vaikas (ir tauta) apie dorybę susidaro liūdną niūrų vaizdą, o laisvė ir palaidumas jam maloniau pasivaidina, tai visa žuvę, bet koks darbas veltui.“ Teisingai suprastas, tikras šis Nietzsches

¹ Der Pfarrer. Erlebtes und Erstrebtes von Lic. Dr. Rittelmayer, Pfarrer in Nürnberg, Ulm 1909, 30.

pasakymas: „Nuo dorybės turi būti atskirta moralinė rūkštis“.

Mes nepailsime stengdamies kelti religinį meną, šventas giesmes, šventovių ir liturgijos grožį; tai tinka Dievo garbei ir tautos labui ir džiaugsmui. Mes palaikysime su tikru širdies rūpesčiu ir žmonių giesmes bažnyčioj, kaip rodo liturginiai nuostatai. Mes raginsim žmones ir namie į darbą ir į poilsį įpinti religinių ir kitokių giedojimų. Gera giesmė tinkamoj vietoj ir tinkamu laiku veikia išlaisvindama ir džiugindama, skaidrindama orą ir šalindama beprasmes ir gašlias dainas. Gražiai sako Lombezas¹: „Lyg koks Babilonas pasirodo pasaulis Dievo tarnams, tai kaipgi galėtų jie čia džiaugsmui pasiduoti? Ar jie neturėtų su belaisviais izraelitais sušukti: Kaip galėsime mes giedoti Siono giesmes svetimame krašte? Tikrai, bet ar tai jau nėra giesmė? Pranašas rodo Dievo tautą, kaip ji giedodama sako, kad neturinti džiaugsmo giedojime. Yra gedulo ir džiaugsmo giesmių, pagal įvairius Dievo dvasios pasireiškimus, bet visad giesmę lydi vidinis širdies džiaugsmas. Niekad neragina mūsų giedoti nuliūdimas, t. y. nerangumas ir tingumas“.

Nebijokime šitą perspėjimą pasakyti iš sakyklos ir katekėzėje; taip pasielsim pagal apaštališką pavyzdį: Neapsigerkite vynu, kuriame yra ištvirkimas, bet būkite pilni šventosios Dvasios,

¹ Über die Freude der christlichen Seele, 141 t.

kalbėdamies tarp savęs psalmėmis, himnais ir dvasinėmis giesmėmis, giedodami ir džiaugdamies savo širdyse Viešpačiui (Efez- 5, 18 t.). Yra kas jūsų nuliūdęs? tegul meldžiasi; gerame ūpe yra? tegul gieda giesmes (Jok. 5, 13). Taip elgsimės pirmųjų amžių krikščionių pavyzdžiu. Ar reikia ypatingai priminti šv. Eustochijos ir Paulos, šv. Jeronimo draugų, Betliejaus gyvenimo atvaizdavimus? „Kur tik pažvelgi, girdi Dievo pašlovinimą; artojas prie plūgo gieda aleliuja; plovėjas, kuriam prakaitas laša nuo kaktos, gaivinas stiprinančiomis psalmėmis; o kai vynuogininkas apipliausto vynuoges, iš jo burnos aidi Dovydo giesmė. Psalmės yra vienintelės giesmės šiame krašte, vienintelė meilės giesmė; piemenys nežino kitokių dainų, o darbininkai kitokio ginklo nuo nekantumo, kaip keletą eilučių iš psalmyno“.¹

Mes elgsimės pagal sveiką viduramžių pavyzdį. Jau Karolio Didžiojo aplinkraščiuose randame įsakymą, kad piemenys pakelėj į ganyklą ir atgal namo giedotų bažnytines giesmes, kad visas pasaulis žinotų juos esant pamaldžiais krikščionimis.

„Kai du ar trys susieina“, rašoma vienoj dvasinėj knygoj^{1 2} iš 1509 m., „turi giedoti, ir tegul

¹ Epist. 17 ad Marcellam.

² Ein chrislich ermanung zum frumen Leben, Mainz 1509. Janssen, Geschichte des deutschen Volkes I¹⁸, Freiburg 1897, 273 t.

gieda dirbdami namie ir lauke, meldamies ir atnašaudami, džiaugdamies ir skųsdamies, budėdami ir pokyliaudami. Ir Dievui patinka garbingumas, o negarbingumas yra nuodėmė, kurios tu turi vengti. Dievo ir šventųjų garbei giedoti, kaip kad daro krikščionys bažnyčiose, o sekmadieniais ir šventadieniais popiet garbingi namų tėvai, jų vaikai ir namiškiai, yra gražus darbas ir džiugina širdį, o linksma širdis Dievui meili“.

DŽIAUGSMAS IR GAMTA

Reikėtų viską daryti, kad tautos dvasioje prizadintume gamtos jausmą.¹ Koks budrus, šiltas ir švelnus jis buvo seniau! Ilgai buvo manyta, kad tai renesanso laikotarpio išradimas. Manyta, kad ankstesniais šimtmečiais ir per visus viduramžius jo nebuvo. Per greit nuspręsta, ypač žiūrint mūsų popierinio, per daug rašančio šimtmečio akimis. Daug nekalbant ir nerašant, tauta gali gyventi su giliu gamtos jausmu.

Ir tikrai, kai tik giliau ir su didesne meile buvo įsileista į tautos gyvenimą, rasta jo per visus šimtmečius. Iš menkų liaudies dainos ir meninės poezijos likučių, iš pamokslų ir šventųjų gyvenimų, iš meno pašalinių gamtos vaizdavimų ir vienuolynų glūdumos, iš mokslo ir liaudies knygų, iš tautos ir religinių papročių pasigirdo, arčiau pasiklausius, gamtos džiaugsmo ir gamtos meilės tonai, tokie pilni, tokie šviesūs, tokie džiaugsmingi, kad buvo tik stebėtasi. Gamtos jausmo vystymesi yra laipsnio ir rūšies skirtumų,

¹ A. M. Weiss, *Die Kunst zu leben*⁸. XVI: Die Kunst, mit der Natur zu leben, 462.

bet jis pats, kaip sidabrinis siūlas, traukiasi per visus šimtmečius. Ir ypač skaidriai išsilaike jo vandenys liaudies dainoj, net tokiais laikais, kai pedantiška, kaip mumija sudžiūvusi, meninė poezija buvo praradusi dvasią ir gyvybę, kaip XVII šimt., arba kai poetai buvę ją privedę iki ašaroto jautrumo ar ligūsto liūdnumo, kaip XVIII šimt.¹

Teisybė, gamtos jausmas dabartyje nėra žuves. Tai stiprus ramstis ir ataudas menų, mokslų, literatūros audime ir kūrime, mokytojų sluoksnių gyvenime. Bet taip pat neginčytina, kad tautos gyvenime jis nebeturi to stiprumo ir tos reikšmės, kaip anksčiau. Kaip tik modernioji kultūra jį jeigu ne užmušė, tai užmigdė. Tai labai liūdna, o pasėkos skaudžios.

„Bendravimas ir gyvenimas su gamta“, sako Walter^{1 2}, „yra žmogui kažkas savaime suprantamo ir būtino. Kur pasirodo atsiskyrimas, ten gyvenimas pasidaro nenatūralus ir gręsia sunkūs pavojai dvasios ir kūno sveikatai. Šis atsitolinimas nuo gamtos yra pasėka aukštai iškilusio kultūrinio gyvenimo, nenatūralaus darbo ir gyvenimo būdo, ir, atvirkščiai, atsisakymas nuo gamtos vėl palaiko tą nemalonią evoliuciją. Nenatūralūs pasismaginimai ir džiaugsmi užima natūralių ir sveikų

¹ A. Biese, Die Entwicklung des Naturgefühls im Mittelalter und in der Neuzeit. 2. Ausg., Leipzig 1890, 275 t.t., 295 t.

² Kölnische Volkszeitung iš 1908 m. liepos mėn, 12 d.

pasismagininimų ir džiaugsmų vietą. Maitinimasis, poilsis — visa įgauna dirbtinumo ir nesveikumo pobūdį. Kūne ir dvasioj žmogus patiria pakitimų, kurie neina jo naudai. Sveikasis instinktas, kuris lengvai moka surasti, kas sveikatai ir gyvybei reikalinga, vis labiau ir labiau žūva. Asmenybė, tvirtoji vienybė, vis labiau užleidžia vietą giminei, kuri savyje nebesivaldo, pasidaro nepatvari ir nervinga. Žmonės stokoja natūralių gyvenimo sąlygų, šviesos, oro, sveiko judėjimo, tikslingo mirimo, laisvo žvilgsnio į kūrybos grožį ir gausumą, ir štai prasideda kūno ir dvasios degeneracija, nors su ja ir susijęs vienašališkas intelektualinis išsivystymas.

„Dvasinės nedorybės fizine pasėka“ Ruskinas vadina visišką nepagarbą dangaus grožiui, upių skaidrumui ir gyvulių ir gėlių gyvenimui. Tiek yra tikra, kad niekas taip labai neatitolina nuo gamtos, niekas taip labai neišplėšia pagarbos, taigi ir meilės jai, kaip grynai materialistinis nusistatymas ir gyvenimas, alkoholizmas ir nedorybės, begėdiškas valios išdidumas. Dažnai, žinoma, ta nepagarba, kuri baisiai viską griaua, eina ne iš sugedusio vidaus, bet iš nesveikų išorinių sąlygų ir dvasinio persilavinimo. Bet yra tikra, kad to gamtos jausmo paniekinimas žmogų dvasiškai ir fiziškai daro menkavertį, tautos dvasią atbukina, o sveikas gamtos jausmas kilnina ir gyvenimą gražina.

„Auga žmonių karta“, skundžiasi Sombart, „kuri gyvenimą praleidžia be tikro įsijautimo į gyvąją gamtą, kuri saulės nebesveikina, kuri nebesvajoja apie žvaigždėtąjį dangų, kuri nebepažįsta paukščių balsų ir baltųjų žiemos naktų, kai mėnulio pilnatis spindi sniego laukuose. Karta su kišeniniais laikrodžiais, lietsargiais, kaliošais ir elektros šviesa: dirbtinė karta. Ir per tas keturias savaites, kada žmonių masės kartą metuose iš akmeninių olų išsprunka į „žydinčią vasarą“, jos patenkintos tik tada, kai kalnuose ar Alpių ežero pakrantėse po kojų jaučia asfaltą“.

„Modernioji kultūra“, sako tas pats Sombart, „mus, miesto žmones, atitolino nuo gamtos, ir ji mums beliko estetinio pasigerėjimo objektu. Mes jau nepergyvename metų laikų, nei dienos ir nakties, nei sniego ir audros — nebent kaip susisikimo kliūtį. Mes taip atitolome nuo gamtos, kad jau ir vaikus mokyklose reikia gamtos mokytį. Paveiksluose jiems rodoma, kaip atrodo žiema ir kaip atrodo vasara“.

Motina gamta — čia glūdi gili prasmė. Ji turi žmogui atlikti auklėjimą uždavinį, todėl ji ir aprūpinta daugeliu auklėjimo priemonių, o taip pat tais džiaugsmiais, žvilgsniais, žodžiais, balsais, kuriais motina auklėja vaiką. Kur nebėra jos auklėjamosios įtakos tautos ir individo gyvenime, ten kažkas netvarkoj — ten nėra motinos.

Pagarba ir meilė turi būti atiduota tai motinai, kitaip ji nebus tuo, kuo turi būti. „Drebėji-

mas yra geriausia žmonijos dalia“, pasakyta „Fauste“. Jeigu dvasia nemoka arba užmiršo su pagarba sudrebėti prieš gamtos didybę, prieš marių ir upių užimą, prieš didingas ir dramatinės audrų scenas, gilioje miškų ir olų tamsoje, tai ji negalės ragauti nė intymiųjų gamtos džiaugsmų.

„Gamta, visagale motina, kurios judri ranka rita metų marguosius laikus, kokie kilnūs, kokie dieviškai didi yra tavo kūriniai! Su koku džiaugsmo šurpu apima jie dvasią, kuri stebėdamos žiūri ir stebėdamos gieda!“¹

Pagarbai ir meilei atveria ji giliausias paslaptis ir teikia įvairiausių motiniškų patarnavimų. Ir šneka ji žmogui meiliai širdies liūdesyje ir rūpestyje, išima jį švelniai iš dyglių, šaukia jį vėl prie savęs iš triukšmo ir sąmyšio, apsupa jį didinga miškų ramybe, kur tylėdami medžiai šneka jam, arba griaudžia aplink jį audromis ir perkūnais, bara, kad jis toks menkas ir bailus, reikalauja jėgų kantrybei ir drąsai. Ji, visad ta pati ir visad nauja kurianti, nuolat ir visur duoda pamokymų apie visos gyvybės ir kūrimo pagrindinį dėsni, kurio abu poliai yra ramus pastovumas ir nuolatinis judėjimas ir veikimas.

Kokia puiki mokytojai Mokymo dovaną jai įdiegė Kūrėjo išmintis ir meilė. Jos pamokymas vyksta palaipsniui, suskirstytas į kursus pagal metų laikus, niekad nenuobodus, niekad nemonoto-

¹ Thomson pas Biese n. v., 286.

niškas, visad vaizdingas, patrauklus, malonus, dvasią lavinąs. Su ankstyva kiekvienos dienos aušra jis pakyla, kai „linksmai šypsos rytas naktiai į akis, šviesos juostomis debesis rytuose išrašo, o išblyškus tamsa, lyg pasigėrus, svyrudama atsitraukia, kai rasa dar tebesilaiko švelnių gėlyčių akutėse, lyg ašaros“¹ ir „ryto vėjyje medžio šakos, lyg pamaldūs vaikai, lenkiasi maldai“^{1 2}. Tada įsipina jis švelniais siūleliais į kiekvieno dienos darbą, nors trumpai atsikvepiant gryname ore, nors dažnai pažvelgiant pro langą į laukus ar miškus. Jis dar šneka širdžiai ir šnabžda sapnuose, „kai šešėliai tamsėja, žvaigždė prie žvaigždės pabunda, ir ilgesio vėjelis plaukia naktį“³.

Bet nuostabiliausią, kūną ir sielą pajauninantį mokslo kursą ji pradeda kiekvienais metais po griežtos, nervus grūdinančios žiemos mokyklos pavasarij, kai pirmojo „Tebūnie“ aidas skrieja per visas jos šalis, visas jėgas darbui, visas būtybes naujai gyvybei sušaukia, kai „iš po ledo išsivaduoja upės ir upeliai, pavasariui žvilgterėjus maloniui, gyvinančiu žvilgsniu, slėnyje žaliuoja vilties laimė, senoji žiema, nusilpusi, pasitraukia į šiurpius kalnus“⁴. Tada, gieda Venancijus Fortunatas VI šimtm., grįžta visi pasaulio džiaugsmi, gėlės pievoje, prasijuokę, atveria spindinčias akis,

¹ Shakespeare.

² Liaudies daina.

³ Goethe.

⁴ „Faust“.

kiekvienas medis savo lapais ošia katučių, ir paukštelis prisimena savo giesmelę, kurią žiemos šaltyj buvo užmiršęs.

Tikras nesusipratimas, kai bailus ir bukas nejausmingumas atskiria žmogų nuo gamtos ir atima tautai paguodą ir palaimą, kuria ant savo motiniškų kelių laiko gamta, — ne tik kraštuose su ypatingomis gamtos grožybėmis, ne tik ypatingais metų laikais, bet ypač visad ir visur, — jeigu tik žmogus iš savo pusės pasiduoda. Į jusles gamta kalba kiekvienam, į sielą tik tiems, kurie su jaučiančia siela eina prie jos. Kai gamtos ir dvasios gyvenimas yra sandermeje, tada prasideda tikroji gamtos palaima. Šitą perėjimą nuo juslių į sielą, nuo individualaus į gamtos gyvenimą galima veikliai kelti savyje ir kituose.

Čia visai nėra reikalo save ar vaiką ir tautą supažindinti su nepaprastais gamtos reiškiniiais ir gamtos grožybėmis žodžiu, raštu ir paveikslu ar kelionėmis. Didingos gamtos scenos, aukštieji kalnai, kataraktai, didžiosios upės ir marios veikia milžiniškai, sukrečiamai, žavimai, jeigu tuo ne per anksti ir ne per dažnai naudojamesi; kitaip tatau ir vargina ir atbukina. Paprasti gamtovaizdžiai su daugiau ar mažiau įdomiais kalnų ir slėnių, miškų ir laukų, pievų ir čiurlenančių upelių pakitimais mielai draugauja su žmogumi ir niekad neįgrįsta.

Ypač verta ir dėkinga atkreipti savo ir kitų atidą ir simpatiją tokiai gamtai, kuri atrodo monotoniška ir nežavi, kur nieko nėra, net vadina-

nam blogam orui, net kasdieniškumui, menkumui gamtoje, ir iš tokios gamtos laimėti, kas joje yra gražaus, pamokomo, auklėjamo.

Lyguma su neribotu horizontu ir banguojančiomis jAVų mariomis; tyrai su gélėta vienuma ir malonia tolybe; kalnelių gamtovaizdis su nuolatinu kitimu ir gausiais spalvų niuansais; rudens dienos, pilnos švelnaus, tylaus mirimo, blankumo ir atšalimo, su drebančiais, banguojančiais rūkais; lietingosios dienos, kai gamta iš skausmo ir vargo, rodos, nori išsiverkti, kai „smarkiai ošdamas pila lietus, lyg garsiai atsakydamas į nebylų klausimą“ (Lenau); sniego gamtovaizdis, mirgęs milijonais šokinėjančių žvaigždelių ir deimantų, medžiai ir girios pasidabruotos, visa spindi šaltumu ir aiškumu, o žemė apsisupus stora, balta vilnone skara, miegūsta ir sapnuojanti, tyliai alsuojanti, kaip miegęs kūdikis; ten skaidrus šaltinis, kuris nesulaikomai veržiasi iš kalnų papėdės į šviesą ir labai uolus siūsti palaimą į visas puses ir apsireikšti; čia vienišas medis, išdidžia laikysena ir puikiu esmės išsivystymu panašus į karalių ir tikrai visos apylinkės viešpats; ten miškas su atbaigtu, svariu vidaus gyvenimu, pavyzdinga gamtos valstybė, — žodžiu, kiekvienas žemės gabalėlis, kiekviena dienos valanda ir kiekvienas metų laikas, kiekvienas vėjas ir kiekvienas oras turi ypatingą nuotaiką, ypatingą grožį, žinią ir gydomąją galią mums, jei tik norime matyti ir išgirsti ir savo vidų kiek atverti.

Smulkmenų supratimas ir mokėjimas jomis džiaugtis ir čia itin svarbu. Kas tai sugeba, tas randa visur gamtoje džiaugsmo gėlių „su meiliu koteliu ir saldžiu varpeliu“. Smulkmenomis reikia auklėti vaiką suprasti gamtą, ją gerbti, saugoti: gėlę, medį, šaltinį, paukštį. Paskum pamažu vaiko akis atidaryti didesniems dalykams, artimiausiai aplinkai, javų laukui, upės tėkmei, miškui, garbingam didžiųjų medžių susirinkimui (medžiai tai protėviai, pasakė Bismarkas), pievoms, kalnams; paskum visų tų dalių sandermei gamtovaizdyje; paskum begaliniam to paveiklo praturtinimui ir pagyvinimui tuo, kas virš mūsų galvų kasdien ir kas valandą įvyksta, kur nuostabiame mėlyname išskliautime be paliovos rodo savo keismus saulė, mėnuo ir žvaigždės, vėjai ir debesys; paskum ypatingoms grožybėms, kurios charakteringos keturiems gamtos temperamentams, keturiems metų laikams.

Mūsų vaikai dar vis turi per daug Beverčių žaislų. O jų žaislai turėtų būti saulė, mėnuo ir žvaigždės, gėlės, akmenys ir upeliai. Tik kai gamtos supratimas yra jau tiek atvertas, kad jie su ja gali žaisti, jos klausytis, su ja šnekėtis ir dvasiškai bendrauti, atvertas ne prievartos pamokymais ir pedantiškais pamokslais, ne patetiškais šūkiomis, bet išmintingumu ir vaizdingu pamokymu, nuoširdžiomis, karštomis pastabomis, kelionės lazda, kuri jaunimui gali būti tikra stebuklų lazda, tik tada juos būtų galima imti į tolimesnes keliones, į svetimas šalis, į kalnus, į jūrą.

Vertingiausias u giliausias, vaisingiausias ir džiaugsmingiausias gamtos jausmas yra tada, kai jis savo šaknis įleidžia iki žmogaus esmės religinių gelmių. Tada ir pati kūryba, kaip sako Alban Stolz, tampa dideliu Šventuoju Raštu, pilnu vaizdų, palyginimų ir pamokymų. Religiniais gamtos svarstymais yra išpintas visas Senasis Testamentas; Naujajame jį paskleidė pats Išganytojas. Jus išlaikyti ir jais kaip pamokymo priemone naudotis yra daugiausia pamokslininko uždavinys. Tegul jis iš Išganytojo pasimoko, kaip dailiai galima pasinaudoti vaizdais iš gamtos ir žmonių gyvenimo Aukščiausiojo įvaizdinimui, ir tegul atsimena, kad tai yra puiki ir veikli priemonė kaimo žmonėms parodyti didžiuosius jų gyvenimo gerumus gamtoje ir su gamta ir numalšinti jų ligūstą traukimą į miestą, ypač į didmiesčius su jų nenatūraliomis gyvenimo sąlygomis. Sveikas religingumas užmegs ryšius su gamtos meile, o kilnus gamtos jausmas religingumui suteiks daug jėgos ir paskatinimo. Nesveikai nelinksmam pamaldumui reikėtų prirašyti gamtos gydymą. Lombezas apie nelinksmuosius krikščionis karčiai atsiliepia: „Kaip, kai visa gamta savo Kūrėjo akivaizdoje linksmi džiūgauja, kai girios ir laukai, uolos ir kalvos iš džiaugsmo šokinėja, upės ir upeliai skubėdami teka į savo paskyrimo vietas, džiaugsmingai čiurlendami, lyg rankomis plodami Jo šaunumui (Ps. 97, 8), jūs nusiminę žmonės, nejausdami visos kūrybos džiaugsmo, niūriai, nykiai tylite?“ Toks krikščio-

nis nelemtai suprantąs gamtą, nes jos tikruosius jausmus daugiau paneigias nei apreiškias¹.

Religinis gamtos džiaugsmingumas apsaugo nuo tų moderniškų gamtos jausmo nemalonumų, kurie išauga iš netikėjimo ir nereliginigumo, nuo panteistiško gamtos dievinimo, nuo ligūsto gamtos garbinimo, nuo neišmintingų bandymų gamtos garbinimą pastatyti vietoj Dievo garbinimo ir religijos, norėti gamtoje rasti visuotinį vaistą visoms ligoms.

Keturiais svariais sakiniiais (Rom. 8, 19—22) apaštalas prityrusia ranka nubrėžė tikrąsias krikščioniškosios gamtos filosofijos ir kartu gamtos jausmo linijas. Gamta nėra kas nors dieviška, kas nors amžina ir kas nors tobula; niekada negali žmogaus siela joje rasti pasitenkinimo. Jai sau pačios neužtenka; ji pajungta niekybei; ir ji kenčia dėl nuodėmės. Tatai skelbia priešingumai, nesandermė, melancholija, kuri taip dažnai yra jos svarbiausioji nuotaika, skausmo prasiveržimai, dejonės, skundai, kurie skardi nuo krašto lig krašto. „Visi tvėrimai aimanuoja ir mirksta skausme ligi šiol.“

Ar tokioje būklėje dar gali ji žmogui padėti? Gali. Jau kaip kentėjimų dalininkė turi ji būti jam miela ir nešti paguodos. O dar daugiau, kadangi ji yra dalininkė jo vilties, jo ilgėjimos ir troškimo nusiskaidrinti. Ji pilna vilties, todėl, nepaisant ken-

¹ Über die Freude der christlichen Seele, 23 t.

tėjimo, kupina džhugsmo. Jos skundo šauksmai yra kartu ir ilgesio šauksmai, jos dejavimai — gimdymo dejavimai. Aukštieji kalnai yra žemojo skurdo spaudimo ir aukštojo ilgesio spaudimo supilti pylimai ir pastatyti sargybos bokštai, iš kurių gamta žvelgia į geresnę ateitį. Audrų ūžime ir vėjų staugime girdėti skundo tonas, bet ten yra ir ilgesingo troškimo. Marios ir upės gieda skundo giesmę apie prarastąjį rojų, bet kartu ir raratų giesmę, pilną ilgesio ir stiprios vilties. Saulėleidy visa gamta su ilgesiu svajoja apie busimąjį nuskaidrinimą. Kiek dar, nepaisant nuodėmės trukdymų, joje liko harmonijos, meilumo, didingumo ir šaunumo, — ir tikrai, nemaža, — tatau kalba dvejopa kalba į žmogaus širdį, bet abiejose kalbose apie džiaugsmą: kaip atsiminimas apie dingusią pilną rojaus sanderbę, kaip jos aidas ir šešėlis, lygiai kaip ir viltinga pranašystė ateičiai, naujo dangaus ir naujos žemės, pilno atpirkimo, kuris suteiks išrišimą visų gamtos mįslių, priešingumų ir disharmonių¹.

¹ Nuo tos nakties pabalo tuoj lelijos,
Nuo tos nakties ir tyrai tuoj nuliūdo,
Ir kiparisai tamsoje panūdo.
Ir epušė vis dreba ir vis bijos.
O rožės su kvėpėjimu žaviuoju,
Skausmingai ilgesyj jį mums priminę,
Vis kalba apie prarastąjį rojų.
Ir kedrų linkstančių, paskutiniųjų.
Viršūnės Libane, uolų kalnyne,
Vien ošia pasakas laikų senųjų. (Lingg).

Tai yra mistiškas krikščioniškojo gamtos jausmo bruožas. Mes jį randame šventuosiuose. Iš to stebėtinas jų draugavimas su gamta. Čia susieina giliausios žmogaus sielos ir giliausios gamtos paslaptys: „Sutvėrimas su išsiilgimu laukia Dievo vaikų garbės apreiškimo... Mes juk žinome, kad visas sutvėrimas vaitoja ir kenčia skausmus iki šiolei. Ir ne tik tai jis, bet ir mes, kurie turime Dvasios pirmones, dūsaujame patys savyje, laukdami Dievo įsūnystės, mūsų kūno atpirkimo Jėzuje Kristuje, mūsų Viešpatyje“ (Rom. 8, 19 t.).

DŽIAUGSMAS IR DARBAS

Tarp darbo džiaugsmingumo ir gero žodžio yra tamprus ryšys. Kadaisė jie buvo visiškai sutapę. Bet paskum į jų tarpą įsibrovė nuodėmės pasmerkimas ir darbui primetė prakaitą ir skausmą. O ir tatai sąryšio visai nesutruakė. Krikščionybė tą pasmerkimą atitaisė. Atpirkėjas pats ėmėsi darbo rankomis ir širdžia, gražino jam garbę ir džiaugsmą Nazareto namuose ir dirbtuvėje. Ora et labora, melskis ir dirbk. Malda suteiks darbui pirmykštės palaimos ir džiaugsmingumo.

Jeigu darbas ir džiaugsmas taip dažnai svetimi ir priešingi, tai čia gali būti įvairių priežasčių. Bet svarbiausia klaida yra ta, kad darbas nėra kaip reikiant branginamas ir vertinamas. Tuo, rodos, nebūtų galima patikėti „darbo šimtmetyje“, kai negalima nepripažinti darbo rimtumo ir darbo uolumo. Jau mus kaltino, kad mes mažiną darbo vertę, kildindami jį iš nuodėmės ir apkraudami pasmerkimu. Tai didelis nesusipratimas. Ne darbą, bet darbo kartumą mes kildiname iš nuodėmės šaltinio. Tatai išsprendžia kankinančią mįslę: kodėl darbas, žmogui toks reikalingas ir būtinas, kartais yra toks kartus, sunkus ir įkyrus. Nuodėmės pa-

smerkimas jį palietė; bet mes visai nesakome, kad jis pasmerkimu būtų tapęs ir pasmerkimu turėtų likti.

Tie krauna ant jo pasmerkimą, kurie riša sunkias ir nepakeliamas naštas ir deda jas ant žmonių pečių, bet patys nė pirštu nenori jų pajudinti¹; kurie kitiems virš jėgų nori prailginti darbo laiką, o sutrumpinti atlyginimą; kurie jame mato tik prievartos darbą ir prakeiktą būtinumą; kurie tyčia į žmonių darbą lašina liūdesio, pykčio nuodų ir moka bent raminti niekad neateinančia ateitimi, kai darbas būsiąs vienas smagumas ir kiekvienas jo rūšį ir saiką galėsiąs tvarkyti pagal savo norą.

Visur stinga pilnosios darbo pagarbos. Pagarbos kiekvienai darbo rūšiai pagal vidinę jo vertę, pagarbos viskam, kas verta darbo vardo, pagarbos kitų darbui ir savo paties darbo uždaviniui — tai kiekvieno patvaraus darbo džiaugsmingumo pagrindas ir sąlyga. Ko negerbiama, to ir nemylima, o ko nemylima, tuo ir nesidžiaugiama.

Kiekviename žmogaus darbe atsispindi žmogaus valia ir nemarioji siela; kiekviename cirkuliuoja žmogaus kraujas ir plasta širdis. Kiekvienas gali būti sudvasintas ir sukilnintas iki aukščiausio laipsnio. Reikėtų pagaliau suprasti, kad nėra išsilavinimo tame, jeigu „aukštesnieji“ sluoksniai ištisoms kategorijoms darbų, kurie būtini ir neiš-

¹ Mat. 23, 4.

vengiami žmonijos gyvenime, neparodo pagarbos ir juos vadina prastais. Jie turėtų tiems, kurie tuos žemus darbus ir patarnavimus prisiima, asmeniškai jausti pareigų.

„Jeigu nebūtų žmonių,“ sako Treitschke, „kurie atlieka prastus darbus, tai negalėtų klestėti aukštesnė kultūra. Mes įsitikiname, kad milijonai turi būti kalti, obliuoti, idant keli tūkstančiai galėtų valdyti, tapyti ir kurti.“ Bet tie tūkstančiai tiems milijonams turėtų atsimokėti ne pnieka, bet dėkinga pagarba. „Pagarba tam, kurs neša našą,“ pasakė didysis Napoleonas. Pagarba jam — jis neša ją ir už mus!

Viso to reikalauja prigimtasis supratimas. Ką gali krikščionis padaryti iš menkausio darbelio! Kaip labai pakyla darbo akcijos! Darbo ir maldos suderinimas užtikrina jų aukso vertę, amžinybės vertę. Tada žemės vertybės tampa dangaus vertybėmis, turtais, kurių rūdys ir kandys nesunaikina ir vagys neiškasa ir nepavagia, nemirštamais nuopelnais, kurie daro karūnos vertu. Dievo garbei ir su Dievo malonės pagalba padaryti, jie tampa paties Dievo visagalinčio veikimo pavyzdžiais ir atspindžiais. „Mano Tėvas veikia iki šiolei ir aš veikiu“¹, didingai sako Išganytojas; o krikščionis gali pakartoti: Mano Tėvas veikia, ir aš veikiu Dievo garbei, Sūnaus vardu Šventosios Dvasios jėga“.

¹ Jon. 5. 17.

Niekas nekliudo mums mūsų kasdieninį veiki-
mą ir darbą pakelti iki to vidaus kilnumo ir vertin-
gumo laipsnio. Tada apie prievartos darbą negalės
būti nė kalbos. Tada linksmasis ir tvirtasis visai
darbingojo žmogaus „taip“ nugalės tingios ir pa-
vargusios prigimties „ne“. Tada žmogus bus lais-
vas, nors būtų ir darbo grandinėse gimęs. Jis nu-
statys darbo rūšį ir vertę; jam priklausys jo geriaus-
ias pelnas, jo tikrų tikriausias užmokestis, kurio
niekas negali sumažinti. Jis tarnaus savo darbu ne
žmogui, ne prievartai, ne būtinumui, ne tamsiam
likimui, ne mašinai ir ne mašinos ponui, bet aukš-
čiausiam Darbdaviui, savo Dievui, savo Viešpa-
čiui ir Išganytojui Jėzui Kristui¹.

Taip išmoksime darbą branginti, gerbti, mylė-
ti. Žinosime, kad niekad veltui nedirbame, kad,
nepaisant žmogiško silpnumo, vargingumo ir ne-
tobulumo, darbas turi vertės. Žinosime, kaip jam
dėkoti, kokia geradarystė yra rimtas ir didis gy-
venimo uždavinys, kaip jis valią grūdina, jėgas la-
vina, kaip išorinis darbas padeda išvidiniam dar-
bui mums patiems, mūsų doriniam skaidrėjimui,
kilimui, iškilimui. Tada iš savo darbo nepasiseki-
mų laimėsime tiek pat, to dažnai ir dar daugiau, ne-
gu iš pasisekimų. Jo beveik stebuklingą gydomą-
ją galią patiriame dideliame liūdesyje, sunkioj
krizėj. Jaučiame vidaus ramumą, malonų pavargi-
mą po nudirbto darbo. Po darbo džiaugiamės, bet

¹ Efez. 6, 5 t.

ir dar daugiau: išmokstame dirbdami džiaugtis, darbu džiaugtis. Tai yra tikras darbo džiaugsmingumas; jis negali neapsireikšti, jis turi darbui dainuoti. „Labiausiai giriu tą vyrą, kurs dirbdamas dainuoja“, sako Carlyle.

Pagarba darbui moko mus gerbti laiką ir kiekvieną darbo dieną, kurią mums teikia Dievas. Ir šios pagarbos daug kam stinga šiandien. Nieko nelaimima laiką praleidžiant, kitiems jį vagiančiant, laiką užmušant — geras pasakymas, nes tai yra iš tikrųjų dalinis savo paties gyvybės nužudymas. Čia glūdi dvasinio smukimo, pabaltinto persimokslinimo žymės. Seneka pasakoja apie savo laikus: „Daugelis jau persisotino, vis tą patį matydami ir darydami... Jie sako: Kaip ilgai truks tas monotoniškumas? Tas nepakeliamas budėjimo ir miegojimo, sotumo ir išalkimo, šalimo ir prakaitavimo būtinumas..? Diena seka naktį, naktis dieną, vasara baigiasi rudeniu, ruduo seka žiemą, kurią vėl pavasaris nugali. Viskas praeina ir vėl pasirodo; nieko nauja; tai jau pagaliau grasu“.¹

Tesisaugo kiekvienas, kad nepasiduotų šiam moderniškam, iš tikrųjų žemam ir negarbingam supratimui. Kokią teisę tu turi jauną dieną, kuri spinduliuodama per kalnus žengia ir kurią visa gamta džiūgaudama sveikina, pasilikti liūdnu, piktu, nepatenkintu veidu? Ko tu jai toks nemalonus ir piktas? Ar nebūtų geriau pasidaryti ją savo drau-

¹ Ep. 24, 26.

gu, kadangi su ja tenka eiti kartu? paklausti, ką ji atneša ir ko reikalauja? Gal būt, ji tau liepia medžius skaldyti, ar gatvę šluoti, ar vaikus ABC mokyti, ar bylas rašyti, ar kolegų sąsiuvinius atminti-
nai mokytis. Bet jos tikroji misija yra visad labai svarbi ir labai garbinga. Jos tikrasis įsakymas, kurį ji tau iš Aukščiausiojo neša, yra šis: Dirbk, kad gyventum ir gyvenimo tikslą pasiektum, kad Dievo valią pildytum, kad save aprūpintum, ir žmonėms būtum naudingas, kad visą palaimą, kuri glūdi darbe ir iš jo trykšta, laimėtum sau ir žmonijai, laikui ir amžinybei. Ar tai menkas, nesvarbus dalykas? Ar karalius ir cisorius gali šią dieną ką didesnio padaryti?

Tu skundiesi, kad tavo dienos taip vienodai prabėga, vienodu, geležiniu žingsniu tos pačios pareigos eina, vien kalendoriaus data juos skiria. Tu ilgiesi didelių dienų, kai galėtum pasirodyti, koks ir kas esi. Nepasiduok apsvylimams. Ar diena didelė tavo gyvenime, priklauso vien nuo tavęs. Kiekviena bus tokia svarbi, tokia turininga, tokia šventa, kokios nori. Gerai apmąstyk: kiekvienas rytas yra mažas gimimas, kiekviena diena mažas gyvenimas, kiekvienas vakaras maža mirtis.

Jei tu su diena iš pradžios blogai pasielgsi, jos nieku kitu neužpildysi, kaip vien dykinėjimu, įkyrumu ir nuobodumu, tai ji susitrauks į nieką; ji bus sutraiškita tarp dviejų buferių — praeities ir ateities — nes tu nenorėjai jos darbu ir lašeliu am-

žinybės padaryti dabartimi. Jeigu pasinaudosi ja priešingai, negu ji skirta, tai ji tavo gyvenimo sąskaitoj bus įrašyta ne tik kaip nuostolis, bet ir kaip skola.

Jei tu jau nuo pat ryto drąsiai pažiūrėsi į akis ir vyriškai rungsies su ja, kaip Jokūbas su angelu, ir jei tu visą dieną būtum vagoj sekiojęs plūgą, bet gera mintimi, meile ir džiaugsmu savo rankų ar savo dvasios, savo gerų minčių ir sumanymų sėklą sėdamas — tikrai, tai būtų didelė diena tavo gyvenime, kaip reta kada. Gerbk darbą ir kiekvieną darbo dieną, ir tavo gyvenime viena didelė diena eis po kitos.

Čia ištrykšta tas darbo džiaugsmingumo šaltinis, kurs niekad neišsenka, kurs kartais vien tik lašais laša, kurs savo gyvais ir trykstančiais vandenis net į liūdniausias, prasčiausias, nemaloniausias darbo formas gali įlieti gyvumo, gaivumo, laisvumo ir linksmumo. Kas tokį šaltinį iškasė savo esybės ir gyvybės gelmėse, jį saugo, prižiūri ir švariai laiko, tas yra apsaugotas; jis bus visad džiaugsmingas darbininkas, kol tik galės dirbti.

Bet kaip tada, kai nebegalėsi? Kai dirbti atsakys dvasios ir kūno jėgos? kai po daugelio bandymų ir prisivertimų turės kapituluoti ir darbą išbraukti iš dienotvarkės?

Tada apie darbo džiaugsmingumą, žinoma, nebegalės būti kalbos. Tada reikės stoti į kentėjimo mokyklą ir iš pradžių pasiduoti sunkiai drausmei, kol palengva bus pereinama į aukštesnę kla-

sę, kur priprantama prie tylaus kantrumo, ir į aukščiausią, kur išmokstame iš nelaimės padaryti dorybę, pasyvumą paversti aktyvumu, o kentėjimą gyvybine energija, aukštesnės rūšies ir aukštesnio gėrio bei nuopelno veikimu ir darbu.

Tada pražys vėl visa džiaugsmų augmenija: rožės, tamsiai raudonos, lyg būtų aplietos širdies krauju; jos primena tas, kuriomis buvo apkaišyta Skausmų Vyro rankos, kojos ir šonas.

SIELOS DŽIAUGSMAS

Juslės nuolat geidžia ir stengiasi priimti ir perduoti džiaugsmingus įspūdžius. Tačiau džiaugsmo vardo iš tikrųjų užsitarnauja tik sielos, ne juslių džiaugsmas. Gyvybinės vertės turi tik tie džiaugsmai, kurie iš juslių srities nusileidžia į sielos gelmes, ir brangiausi džiaugsmai yra grynai dvasinio pobūdžio ir dvasinės kilmės, be juslinio tarpininkavimo ir juslinių priemaišų, būtent tie, kurie trykšta iš sielos susijungimo su aukštesniais pasauliais.

Bet tokiais sielos džiaugsmais gali naudotis tik tas, kurs gyvena sielos gyvenimą, kurs yra įpratęs iš regimojo pasaulio ir veikimo atitraukti į vidaus gyvenimą, kurs moka išsivaduoti iš juslių įtakos, susikurti vidaus pasaulį, nepriklausomą nuo išorinio, su nuostabiais reginiais ir paslaptinomis gelmėmis, iš kurių trykšta gyvenimo pirmakščiai šaltiniai. Palaimintųjų salų tėra tik ramiam sielos vandenyne.

O moderniajam žmogui gresia didžiausias pavojus nutolti nuo savo tikrojo vidaus gyvenimo. Čia glūdi ir jo nedžiaugsmingumo priežastis. Modernioji kultūra vidaus gyvenimui nepalanki. Tai

asfalto kultūrai, kaip ją Sombartas vadina, viešpataujant, gyvenimas pasidarė labai plokščias, viešas; tai tikras gatvių gyvenimas, geležinkelių gyvenimas, sąjungų gyvenimas. A. M. Weiss vadina jį dar blogiau pelių gyvenimu, vis svetimuose butuose, varlių gyvenimu su svetainių ir restoranų kurkimu, šiltų kraštų paukščių gyvenimu geležinkeliuose, žvirblių gyvenimu gatvėse.¹ Prie to dar prideda laikraščiai; nors jie labai reikalingi ir daug gera gali duoti, jei tik geri, tačiau vidaus susikaupimui jie nėra tinkami, nes viso pasaulio triukšmą atneša ir į mažiausią kaimą ir namus.

Nuostabu, kad tada sielos gyvenimas pasidaro plokščias, tuščias, nykus. Be abejo, aukštuose ir žemuose sluoksniuose yra nemaža tokių, apie kurių dvasios ir vidaus gyvenimą bemaž negali būti nė kalbos; jie ne namie; jie užmiršta savo sielą, pagaliau netenka jos ir pasidaro nelaimingi. Ir tokiems žmonėms dar įdiegiamas karštas troškimas išsigyventi! O reikėtų juos mokyti išsigyventi, į save išsigyventi, didžiu, stipriu, laimingu tapti savyje, ne pasaulio teatre didvyrių roles duoti ir didį vyrą, reformatorių, išlaisvintoją ir palaimintoją vaidinti.

Kiek daug pedagoginės išminties, į visa kita nežiūrint, glūdi senuose taip mažai branginamuose, paviršutiniškai užlaikomuose arba peržengiamuose Bažnyčios įsakymuose: kasdien melstis, vakare

¹ Apologie des Christentums ³1V, 819.

sąžinę patyrimėti, sekmadienį pamaldose dalyvauti ir reguliariai sakramentus priimti. Kas to laiko, išvengia nors moderniškiausio skurdo: nepraranda sielos. Jis dar sugeba viduje matyti, girdėti, jausti, gyventi, tikrą vidaus džiaugsmą pergyventi. Nes širdies nepadarysi lengvos ir linksmos, ją ištuštindamas, bet tik ją pagilindamas, praplėsdamas, geru turiniu pripildydamas.

Kai kurie, pažvelgę į savo vidų, temato vien tamsiausią naktį. Jų pačių vidus jiems yra tamsiausia pasaulio dalis, kaip sako Foersteris; čia slankioja jie visiškaj tamsoj ir patenka į apsigavimų ir iliuzijų pinkles, kurias kiti mato ir pajuokia.

Tokioj naktyj nieko gero negali augti, o mažiausiai sveikos džiaugsmo gėlės. Šv. Augustinas laiko svarbiausiu uždaviniu šiame gyvenime išlaikyti sveiką širdies akį¹. Panašiai perspėja ir pats Išganytojas: Žiūrėk, kad tavyje esanti šviesa nepasidarytų tamsybe — kokia didi būtų ta tamsybei — bet tegul pasilieka šviesa ir tavo vidų kaip žaibas nušviečia^{1 2}.

Jeigu tas vidaus pasaulis gerai apšviestas, gerai ir tvarkoj laikomas, tai jis bus puiki dirva visiems kilniems džiaugsmo diegams, kuriuos juslės be paliovos renka ir ten sėja, visiems džiaugsmo diegams, kurie atnešami iš aukštesnių sričių ir iš

¹ *Tota opera nostra, fratres, in hac vita est, sanare oculum cordis* (Serm. 88).

² Mat. 6, 22 t., Luk. 11, 34.

dangaus. Ten yra ir gilių šulinių, kuriuose dangaus žvaigždės atsispindi, ir gaivinančių šaltinių, kurie visą sritį atgaivina.

Tokia yra gyvenimo vidaus palaima. Ją įvaizdina vienas senovės pasakojimas. Vienas Dievo mokytojas ieškojo savo išsitobulinimui sielos vado ir sąžinės patarėjo. Ilgai ieškojęs rado jis jį vieną dieną prie vienos bažnyčios durų skauduliais nuberto elgetos asmenyje. Jis jį užkalbino: Gerą dieną, broli! Jam būvio atsakyta: „Aš dar niekad blogos neturėjau!“ Lai Dievas Jums duoda dar geresnę. „Mano likimas buvo visad geriausias“. Ar gali būti? Jūs juk visas aptekęs žaizdomis ir votimis? „Taip yra, bet Dievo gerumas man tai siuntė; kai saulė šviečia, aš džiaugiuos saule; kai užaina audra, aš džiaugiuos audra, nes Dievas ją siuntė.“ Tai kas esi? „Esu karalius“. Kur tavo karalystė? „Mano siela yra mano karalystė; ten niekad nėra revoliucijos“. Kaip laimėjai tą valdžią? „Ieškojau jos maldoje ir apmąstyme, kol suradau“. Ir kur ją radai? „Aš ją radau, kai tik atsikračiau regimojo pasaulio“.

„Niekad neturi tau stigti džiaugsmo“, rašo jau senasis Seneka, „ir aš noriu, kad jis pas tave gyventų ir tavo būtų auginamas; tokiu jis ir bus, jei tik jo namai bus tavyje“.¹ Bet prie tų vidaus namų yra durų sargas, kurs vadinasi **tylėjimu**. Bažnyčios disciplinoje, moralėje, askezėje buvo jis

¹ Epist. 25, 3.

visad laikomas svarbia asmenybe, jau net nuo Pitagoro laikų. Šiandien jis jau nebeturi tos svarbos ir retai bepasirodo. Carlyle ir Fr. W. Foersteris stengiasi jį vėl iškelti į garbę; pastarasis teisingai sako: „Tylėjimas yra pradžia išsivadavimo nuo regimojo pasaulio smurto“¹.

Būdamas vidaus pasaulio sargu, tylėjimas yra ir vidaus džiaugsmingumo sargu, ir šiandien be jo pagalbos visai negalima užtikrinti džiaugsmingumo patvarumo. Moderniojo gyvenimo plepumas pasidarė tikra epidemija. Čia daug kalta ir spauda, kuri iš dalies gyvena gandais ir plepalais.

Kiek džiaugsmo sunaikina žmogui tie pasakyti žodžiai ar parašyti raštu tušti, bedvasiai, besieliai, netaktiniai plepalai! O kiek džiaugsmo užmuša pikti, nuodingi, garbę įžeidžiantieji, paslapties ir padorumo ribas peržengiantieji, autoritetui, draugiškumui ir vidiniam šeimos gyvenimui gresiantieji plepalai! Ir tokie plepalai, blogame laikraščio popieryje išspausdinti, tariasi atstovaujant viešajai nuomonei. Vieša apgaulė ir nedorybė! Už laikraščio straipsnio glūdi pasislėpęs vienas žmogus, dažnai ne žmogus, bet niekšas. Ar tai jis viešojo nuomonė? Jis ją bent nori suklaidinti, o kad jam tai neretai pasiseka, gana liūdna.

Iš tiesų, pats laikas, kad visi gerieji žmonės tai plepalų galiai pasipriešintų didesne tylėjimo galia ir, ramūs ir pasitikį, suvadžiotai visuo-

¹ Lebensführung, 40.

menei vėl atneštų „uždarytų lūpų palaimos“. Kupini dvasios ir malonūs žodžiai, tiesa, gali daug gero ir džiaugsmo atnešti, bet palaimingas ir nuopelningas yra ir kupinas sielos, įsakąs pagarbą ir pilnas atsižvelgimo tylėjimas.

Laikraščius, kurie minta plepalais ir klastingai tariasi atstovauja viešajai nuomonei, teisiems žmonėms, kurie eina savo pareigas, atima garbę ir gerą vardą, reikėtų iš kiekvienų padorių namų išmesti, kaip visuomenės rimčiai pavojingus. O tie, kurie tokiems liežuviams ir laikraščiams tenka aukomis, tegul nepraranda savo gyvenimo džiaugsmo; savo ramybę ir džiaugsmą jie tegul slepia šventuose ramaus tylėjimo šešėliuose ir visa, kuo apmėtom, tegul nuleidžia į to paties tylėjimo neištiriamas gelmes pagal pavyzdį to, kurs apie save pasakė: „Esu kaip kurčias, kurs negirdi, ir kaip nebylys, kurs burnos neatidaro“¹.

Čia, berods, reikia išrišti dar vieną abejojamą. Vidaus gyvenimas, vyriško, giliadvasio tylėjimo apsuptas, turėtų būti geriausias džiaugsmo sodas. Bet neretai gilūs, susikaupę žmonės yra apimti tamsaus liūdesio, į kurį žvelgia tik sielos akis ir Dievo akis ir, rodos, kyla sunkus melancholijos rūkas, o nedvelkia gaivus džiaugsmo vėjelis.

Tą reiškinių reikia pripažinti. Šią problemą reikėtų giliai tirti ir aiškinti. Mūsų reikalui užtenka pasakyti: Tokia kilnių žmonių melancholija tam-

¹ Ps. 37, 14.

siose skryniose slepia tokius brangius turtus, kad jų nenorima mainyti į skaidriausią linksmumą ir į visus pasaulio džiaugsmus; tais turtais džiaugiasi daugelis kitų; bet ir jiems patiems yra skirta džiaugsmų, kuriais šiaip niekas negali pasinaudoti, džiaugsmų gilių, kilnių, perveriančių, kaip jų kančia ir skausmas.

„Mūsų silpnybė yra vidaus gyvumo stoka. Vieno tikro vidaus žmogaus užteko tūkstančiams gyvybės, jėgos ir tvirtybės įkvėpti“.¹

¹ A. M. Weiss, Die Kunst zu leben, 175

DŽIAUKIS

Pabaigai stebinančio paprastumo patarimas. Nes klausei: Kaip galėčiau padidinti ir užtikrinti džiaugsmo patvarumą ir džiaugsmo tūrį? kaip galėčiau kiekvieną savo gyvenimo dieną padaryti džiaugsmo diena? Atsakymas toks: **Tuo, jeigu džiaugsies!** Tai, rodos, visai pigus patarimas, bet pilnas praktiškos gyvenimo išminties. Meilės galima tik meile išmokti ir įsigyti, džiaugsmo tik džiaugimusi. Jeigu netiesa, kad širdies negalima meilei palenkti, net priversti, tai taipgi netiesa, kad jos negalima džiaugsmui išmokyti ir pripratinti.

Tai galima ir reikia. Galima iš viršaus atrodyti linksmu, nors viduj širdis krauju srutų. Bet valios galia siekia dar toliau. Kur ji tikrai gyvenimą valdo, ten gali ji ir širdžiai džiaugsmą įsakyti, nors kančioj save prarastų ir nemalonume ir nepasitenkinime raitytus. Kodėl valia negalėtų turėti tos galios? Ar ji neturi galėti to, ką svetima valia mums gali? Neretai valia, o kartais ir kito nuotaika mūsų dvasios nusiteikimą pakeičia; sąmojis gali melancholiją pakeisti linksmumu.

-Aš nesakau, kad valia visuomet tai gali, kad ji viena ir savo jėgomis tai padaro. Yra valandų,

kada jai reikia svetimos, aukštesnės pagalbos, kada ji nebegali suvaldyti liūdesio ir nusiminimo elementarinės galios. Bet be abejo štai ką reikia pripažinti: Valia, išsilavinusi ir išrinkta būti karaliumi, o ne aistrų ir jausmų vergu ir esanti sąryšyje su kito pasaulio galiomis, paprastai reguliuoja šios dienos ir šios valandos sielos orą ir, nežiūrint svyravimų ir pakitimų, barometrą nustato gražiam orui.

Ir čia, kaip ir kitur, per daug nebranginama valios jėgos. Iš tikrųjų ji gali daug daugiau, negu mes manome ir tikime. Mes neįvertiname jos sugebėjimo, nes per mažai ją laviname. Šventojo Rašto paliepipimai: Tarnaukit Dievui linksmume! Džiaukitės Viešpatyje! yra tikri įsakymai, ir juos išpildyti galima. Esama valios džiaugtis, tik reikia ją žadinti, lavinti, nuosekliai mokslinti. Kas tau neleidžia kiekvieną rytą širdies pakviesti džiaugsmui ir per dieną tai kelis kartus pakartoti? Gal stinga medžiagos, progos, priežasties džiaugsmui? Jei tavo akis šviesi, tai ji abiejose gyvenimo kelio pusėse ras mažiausia tiek pat, kuo galima džiaugtis, kaip kad krimstis. Jei tu po gaivinančio miego pradedi naują gyvenimo dieną, ar jau vien tai nėra proga džiaugtis? O jei praleidai naktį be miego ir rūpesčiuose, tai bent džiaukis dabar, kad ji jau praėjo. Kai didelis reikalas ar nelaimė tavo sielą slegia, kaip labai reikia tada, kad tu nenuleisdamas akių tik į tą vieną tamsų tašką žiūrėtum, kad valia pri-

verstų tave džiaugtis ir tamsoj paguodos žvaigždžių pamatyti.

Iš tiesų, gyva ir išlavinta valia džiaugtis suranda džiaugsmo priežasčių ir progų ir jas dažniausiai sėkmingai panaudoja prieš gausias priešingumo progas. Gerai prisižiūrint ir teisingai sprendžiant, iš tikrųjų gyvenimas yra lygiai gausus, jei ne gausesnis, džiaugsmų kaip kentėjimų. Tik dažnai mūsų akių lėliukė jautresnė tamsai, kaip šviesai. Kas neleidžia mums, tikintiems krikščionims, kasdien nuo ankstyvo ryto iki vėlyvo vakaro džiaugtis? Gamta, šeima, pašaukimas, darbas, tikėjimas, malonė, Dievo namai, malda, viltis, meilė kalba visais balsais ir visomis kalbomis apie džiaugsmą ir džiaugsmingumą. Tik mes per mažai klausomės tų balsų; mes jų nebeišgirstame pasaulio triukšme.

Kai įprasime jų pasiklausyti, kai vėl išmoksime džiaugtis tuo, kas tikrai džiugina, sunkia koja nebesuminsime gėlelių, kurios pakelėj žydi, tai širdis pamažu pereis į aukštesnę būklę ir plaks ramiau ir vienodžiau, ir tikrai nedžiugūs dalykai jos nepaveiks. Pamažu išmoks ji net ir tai perimti į džiaugsmo saulėtąją šalį, džiaugsis nesmagume ir nelaimėj, džiaugsis nesmagumu ir nelaime, nes tikėjimo šviesoje ji tame pažins amžinojo džiaugsmo perkamąją kainą ir garantiją, ir štai dar bus viena priemonė kiek prilygti mūsų Viešpačiui ir Mokytojui.

Jei iki tol būsim atėję, būsim laimėję. Tada turėsime tikrąjį ir sveikąjį sielos klimatą, tada aukštas mėlynas dangus šypsosis žemės gyvenimui, ir nors audros ir debesys juo eis, bet saulė ir mėlynas dangus vėl tuoj pasirodys, ir net tamsiomis lietaus dienomis bent vaivorykštė, tamsiausiomis naktimis bent žvaigždėlė teiks sielai paguodos.

Tad kiekvienas turėtų stengtis susikurti džiaugsmo pasaulėlį ir jį saugiai aptverti. „Įprotis“, sako Hume, „į visus dalykus žiūrėti iš šviesiosios pusės daugiau vertas, negu tūkstantinės pajamos.“ Ruskinas¹ pataria „susikrauti džiaugsmingų minčių lizdus“. „Tiesa“, sako jis, „tai lizdai ant jūros vilnių, bet saugūs, daug saugesni už visus kitus; tik reikia didelio mokėjimo juos krauti. Niekas iš mūsų nežino, nes vaikystėje nemokė, kokias fėjų piliis, neprieinamas bet kokiam negandui, galima pastatyti iš gražių (gerų) minčių, kokius puikius vaizduotės kūrinius, laiminančius prisiminimus, dvasios kupinus pasakojimus, tiesius posakius, brangių ir taikių minčių lobynus, kurių negali jokie rūpesčiai sunaikinti, jokios kančios aptemdinti, joks neturtas atimti. Tai namai, statyti ne rankomis, nes juose gyvena mūsų sielos.“

Kaip labai svarbu, kad sveiku optimizmu, giliu džiaugsmo supratimu, tvirta džiaugsmo valia būtų kasdien padengtas kasdieninis žmogaus džiaugsmo reikalavimas, nors ir mažomis, bet dažnesnė-

¹ Wie wir arbeiten und wirtschaften müssen, 183 t

mis duoklėmis. Tada niekad nesusilauktume džiaugsmo bankroto su jo liūdnomis pasėkomis. Tada džiaugsmo alkis būtų normaliai patenkintas ir niekad nepereitų į baisų peralkimą, kuris ryja ir kiaulių žliauktą ir tik alkoholio srovėmis numalšinamas. Tada nereikia ypatingų pasismaginimo vietų, triukšmingų linksmybių, išsišokimų, kad botagas išjudintų tingumą džiaugtis, — žmogus tada visad linksmas.

Ir juo daugiau šis mokėjimas džiaugtis įsigali religinėje srityje ir su dėkingumu Dievui susigiminiuoja, juo mažiau reikia bijoti, kad krikščioniškojo gyvenimo supratimo ir gyvenimo rimtumas dėl nuolatinio džiaugsmingumo nenukentėtų. Nė nemanydamas skatinti lengvapėdiškumo, tas mokėjimas džiaugtis net religiniam gyvenimui suteiks daug vertingų patarnavimų. Didesnis džiaugsmingumas ir didesnis dėkingumas net ir bemintę, miegūstą daugelio įpročio krikščionybę paveiktą kaip pavasario dvelkimas ir pavasario audra. Džiaugsmas šventuoju tikėjimu, vidaus dėkingumas už tą puikų gėrį išblaškytų kvailių abejonių debesis, ir vienas kitas vėl galėtų laisvai ir giliai atsikvėpti, jeigu jį pirma lyg slogutis slėgė įsivaizdavimas, kad tikėjimas baisus, kaž ar išlaikomas sunkusis bandymas mokytam arba kūrybingam mokslo žmogui. Džiaugsmingas dėkojimas ir dėkingas džiaugsmingumas dėl brangios eucharistijos, sakramentų, maldos malonės tikrai būtų veikliausias paskatinimas šiomis dovanomis geriau pasinaudoti. „Dėkingu-

mas už gautąsias dovanas," sako šv. Kotryna Siemetė, „palaiko maldingumo šaltinį sieloje, o nedėkingumas jį išsekina“. Tų skaisčių šventų džiaugsmų skonis atima pasaulio ir nuodėmės džiaugsmams bet kokį grožį ir įkvėpia net pasibiaurėjimą jais.

Todėl džiaukis ir tu Dievo palaimos dovanomis, ir tu už tai tikrai dėkosi ir suprasi, kad iš visų skolų blogiausiai apmokamos dėkingumo skolos, o iš dėkingumo skolų dvasinės ir antgamtinės malonės. Dėkok už tas dovanas, tai tu jomis savaime džiaugsies ir daugiau nebesiskūsi džiaugsmo stoka. Kas tu bebūtum, ir koks bebūtų tavo gyvenimas ir likimas, nė vienos dienos nepraleisk nesidžiaugęs. Šią valandėlę, kai tuos žodžius skaitai, pakviesk savo širdį džiaugtis, kviesk ją nuolatos, ir jei kas norėtų džiaugsmą nuslopinti, lai tuoj ieško lygsvaros, kuria jį vėl atsvertų. Tokia nuolatinė džiaugsmo gimnastika tavo širdžiai tikrai suteiks vienodo ir linksmo ritmo, o tavo gyvenimui gaivios energijos.

Gal kai kas su tuo patarimu ir įsakymu: Džiaukis, džiaukis visados! nedaug ką galės padaryti; jis jam gal atrodys pigus, neaiškus ir bevertis. Tad bus gera jį papildyti kitu konkretesniu ir praktiškesniu: Pasirūpink savo minčių ir jausmų pasaulio tvarka, o džiaugsmo savaime atsiras ir bus ir pasiliksi

Dievo karalystė yra jumyse. Kiek daug pasakyta tuo Išganytojo žodžiu. Dievo karalystė, o kartu ir džiaugsmo karalystė. Mes turėtumėm

dar daugiau laiko ir darbo, rūpesčio ir meilės pašvęsti tai vidaus karalystei, kuri viena yra tikrai mūsų ir kurioje mes tikrai esame valdovai. Sukurkim čia gerą orą, nors lauke lytų ir audra dūktų. O tos karalystės oras keičiasi pagal minčių ir jausmų kryptį, sravėjimą, nuotaiką, temperatūrą.

Bet nebūtinai turim mesti šūkį: Tik linksmos mintys ir linksmi jausmai ! Tai būtų neįvykdoma. Geresnis šūkis: Tik geras mintis ir gerus jausmus —prileisti, pakęsti, pakviesti, sulaikyti. Tos mintys ir tie jausmai, lyg bitės žiedų dulkelį, atneša džiaugsmo. O blogos mintys skleidžia nuodingą kvapą.

Neįvertinama minčių ir jausmų reikšmė, kurios kasdien, kas valandą ir kas akimirksnį, lyg paukščiai ir debesys, keliauja neišmatuojamu tos mažos vidaus karalystės dangum. Ir tai laikoma oru arba neatsakingais vaikais, kuriems visa leidžiama ir už kurių veiksmus neatsakoma. Bet iš tikrųjų tai dvasios jėgos, kurios veikia su gromis ar blogomis pasėkomis pagal jų pačių rūšį. Kai tik jos išvysta sąmonės šviesą ir susimaišo su valios pienu, jos tampa gyvomis būtybėmis ir veikiančiomis jėgomis ir, susijungę su daugeliu panašių, tampa galiomis, kurios ne tik vidaus dvasios gyvenimui vadovauja, bet ir veiksmais ir darbais virsta.

Mintys yra švelnios ir slaptos, bet tikros ir veiklios jėgos geram ar blogam — negalime to nuolatos nekartoti. Iš to seka, kad geras mintis

reikia kviesti ir palaikyti, o blogas paminti ir iš-tremti. Tatai giliausioje esmėje išsprendžia ir džiaugsmo problemą. Geros mintys ir geri jausmai sukuria sveiką, saulėtą vidaus atmosferą. Skaisčios, aukštos, teigiamos mintys, Dievo min-tys, amžinybės mintys, tikėjimo, vilties, meilės, pasitikėjimo, pasigailėjimo mintys ir jausmai, rū-pesčių ir kančių mintys, apvestos kantrumu ir pasidavimu, lyg vakaro debesys, kuriuos saulė auksu ir purpuru iš kraštų nulieja, užsiėmimo ir pašaukimo mintys, apšlakstytos maldos ir gero manymo švęstu vandeniu, net kankinančios min-tys dėl savo kaltės ir deginančio kaltės jausmo, panertos į Kristaus kraują ir Dievo pasigailėji-mą — jos visos yra gyvenimo kvapas gyvenimui¹ ir palieka džiaugsmo kvėpėjimą. Tuščios, niekin-gos, juodos, griauinančios, nusiminiman stumian-čios mintys, mintys pavydo, baimės, pykčio, ne-apykantos, šykštumo, piktumo, nepasitenkinimo, neskaistybės yra mirties kvapas mirčiai, užmuša džiaugsmus, graužia ir ėda kūno gyvenimą.

Todėl čia ir turi įsikišti valia džiaugtis. Šioj vidaus valstybėj turi būti padarytas galas anar-chijai, atsitiktinumo ir ūpo palaidam žaidimui, be-valiam svyravimui tarp dviejų polių „džiūgavimo ligi dangaus ir liūdesio ligi mirties“. Nuoseklus ir išmintingas valdymas turi mintis ir jausmus skaid-rinti, vesti, skirti ir jungti, šaukti ir ištremti. Ta-

² 2 Kor. 2, 16.

tai sukuria tvarką, ramybę ir taiką viduj, ir kur jos yra, ten ir džiaugsmas netoli.

Tai nėra tik dienos viltys ir pažadėjimai, įsivaizdavimai ir svajojimai. Tai patvarios, iš gausaus patyrimo laimėtos gyvenimo taisyklės. Jų tikrumą galima laiduoti — tik su viena sąlyga, kurią pabaigai, žinoma, reikia gerai pabrėžti.

Vieno niekad nereikėtų užmiršti: džiaugsmas gyvenime nėra šaknis ir kamienas, bet tik žiedas, o nesveika šaknis ir supuvęs kamienas neišduos skaistaus, pilno ir sveiko žiedo. Nereikia užmiršti, kad **tikrasis džiaugsmas nori būti užtarnautas ir gali būti naudojamas tik kaip atlyginimas už sutvarkytą gyvenimą.** Jau Seneka pasakė: „Rimtas dalykas su tikruoju džiaugsmu“.¹

Todėl kiekvieno tikrojo džiaugsmo sąlyga yra: pareigos išpildymas, sąžiningas darbas, ištikimybė žemiškajam ir amžinajam pašaukimui, normalus širdies santykiavimas su Dievu ir Dievu Žmogum.

Džiaugsmo, tikrojo sielos džiaugsmo edelveisas negali įleisti šaknų ir patvariai įsikurti darbo bijančio, pareigą užmirštančio žmogaus gyvenime. Tokioj dirvoj tarpsta gėlės su blogu kvapu, nuodingomis uogomis ir trumpu gyvenimu. Neapykantos, geidulingumo, tuščio žinojimo, žemos prabangos jausmai, sako Ruskin, pereina į ilgą kančią.

¹ Ep. 23, 4.

Anam edelveisui reikia gilos, gausiai saule aplietos žemės, kalnų oro ir Alpių gamtos. Jo geriausia vieta yra malonės stovis, dorybės ir šventumo gyvenimas. Jo niekur nestinga, net nė vargingo ir vargingiausio nusidėjėlio gyvenime, kai tik jis vėl ryžtingai atsigręžia į saulę ir iš žemumos žengia į aukštumas; greit jis jį džiaugsmingai sutinka ir linksmina karčiame atgailos darbe. Ir juo aukščiau kopiama, juo tyresnis gyvenimo oras, juo rimčiau žiūrima į savo pareigą, juo labiau išsiplečia krūtinė šiltose ir saulėtose meilės srityse, juo mažiau tada reikia skūstis džiaugsmo stoka, juo daugiau tada valia pasidaro mokytoju ir valdovu, kurs turi galios ir gali liūdesiui pasakyti: Pasitrauki o džiaugsmui: Ateik!

PABAIGOS ŽODIS

Nūnai džiaugiuos. Nuo širdies man nuslinko rūpestis džiaugsmu, kuris mane ilgai slėgė. Iš pirmo bandymo išėjo knyga. Ta knyga paskum dar kartą buvo pagrindinai tiriama, papildoma, praturtinama. Liūdesio dienomis aš jaučiau gai-vestį, skaitydamas tuos svarstymus. Dažnai turėjau džiaugsmo ją rašyti. Kaipgi džiaugčiaus, jei kiti turėtų džiaugsmo ją skaityti !

Jaučiu, kad iš arti ir toli man parašys, jog neveltui šią knygą rašiau. Gal kuri akis šiuose lapuose pailsės, o jeigu ir užmigs, tai bus bent ramus miegas. O jei Dievas duos savo palaimos, kurios karštai prašau, tai gal kitas nuo šių minčių, principų ir patarimų pasidarys gyva esybe ir dvasine galia, išbris iš raidžių jūros, susiras draugų ir pradės kovą su moderniųjų džiaugsmo priešų kariuomene, su alkoholiu ir nedorybe, su geltlige ir piniglige, su neurastenija ir antžmogyste, su nemokytumu ir persimokymu, su menu, kurs daro liūdnu, kurs kenkia visiems, nes yra viešas, su literatūra, kuri dvasios šviesumą debesimis temdo.

Laimingai į kovą už džiaugsmą !

Liūdesio, skurdo ir vargo žemėje visad bus

pakankamai; sakykim, kad visad ir džiaugsmo užteks. Tikrasis, dvasinis, antgamtinis džiaugsmas nebranginamas šių dienų pasaulio — branginkime mes jį už viską labiau. Šimtai dirba, kad savo ir kitų gyvenimą apsunkintų rūpesčiais ir vargais, nuodėmėmis ir kaltėmis; priešpastatykime jiems tūkstančius, kurie diena iš dienos galvotų, kaip kitiems suteikti džiaugsmo.

Pasaulis siūlo apgaulingus putų džiaugsmus šaukindamas kaip turguje, pragaras visur pripildo svaigulio taures. Mūsų pačių gyvenime taip maža džiaugsmo; leiskit mums juo daugiau kitiems džiaugsmo teikti, tai ir mums jo daugiau teks.

Kai kurių medžių rūšių sėklų daigai išnešiojami, kad nepasiliktų po medžiu, bet, vėjo nešami, rastų geresnę dirvą.

Tegul ir ši džiaugsmo sėkla, aukštybių palaimos pagauta, bus palankių vėjų nešama į žmonių širdis, ten ras gerą dirvą ir neš vaisių — trisdešimteriopą, šešiasdešimteriopą, šimteriopą!

VERTĖJO ŽODIS

Džiaugtis žmogui įgimta, natūralu.

Bet vis dėlto tikrojo džiaugsmo mūsų laikais tėra nedaug. Jeigu taip nebūtų, — žmonija gyventų puikiausioj harmonijoje, kaip kokiam rojui. Ir gimimas, ir gyvenimas, ir mirtis būtų kaip mieli dangiškų sąskambių aidai.

Dėl ko tas mūsų laikų džiaugsmas netikras? Dėl to, kad dažniausiai teka iš ne visai tyrų šaltinių. Iš jų vaisių juos pažinsi, — visi tą žodį žino. Bet jeigu po paragauto džiaugsmo pasidaro kartu ar skaudu — tai netikras džiaugsmas. Tai pakaitalas.

Autorius ir nori mūsų žvilgį ir mintį nukreipti į tikruosius džiaugsmus. Į tokius, po kurių nei kartu nei skaudu, bet miela ir saldu. Jis ragina mus daugiau džiaugtis, t.y. pažadinti savo džiaugimosi galias, atgaivinti apmirusius sugebėjimo džiaugtis laidus. O tada užteks mums tų natūralių, pirmųkščių sveikų, nekaltų džiaugsmo progų, kurių teikia mums mūsų kasdieninė aplinkuma, kaip tikėjimas, šeima, gamta, draugai, darbas, knygos, poilsis, sveikos pramogos.

Autorius daug pamokymų semia iš krikščionybės. Kas gi nesižavi ta pirmųjų amžių krikščionyste? Net ir kitatikiai ir netikiai žavisi ja. O pasitaiką ne-

sklandumai esąs nukrypimas nuo tos pirmųjų amžių meilės dvasios.

Džiaugsmu čia gal bus gydomos dvasios negalės taip, kaip kitas autorius tautietis, būtent Kneipas, yra gydęs fizines negales. Būtų linkėtina, kad iš šių patarimų šulinio būtų pasisemta ne mažiau vandens dvasiai, kaip kad pasisemiama kūnui gydyti ir stiprinti.

Griš taika, gerovė ir meilė — Dievo palaima — žmonijon, kai visi nors po plytelę prisidėsime prie didžiosios džiaugsmo mūro statybos. Nes džiaugsmas yra tiek pat dvasinis laimėjimas, kiek ir liūdesys — materializmo pergalė. O žmonijos palaima tėra vien dvasios laimėjime ir materializmo nukariavime. Laimėkim dvasinę kovą — fizinė savime išsispręs!

Negalėjau skaitytojams šio veikalėlio paduoti kitokia forma, kaip šis vertimas. Jis dar bus ir netobulas, nes tegalėjau, prie jo dirbti tik atitrukdamas nuo savo kasdieninių pareigų. Bet troškimas padėti skaitytojams sužadinti daugiau vidaus džiaugsmo, kada tas džiaugsmas dėl sunkių ir neiškių laikų, rodos, temte temsta, ragino mane šį veikalėlį greičiau išleisti. Lai jis susiranda sau daug draugų ir, pagal autoriaus pageidavimą, neša gausių vaisių.

A. T.

TURINYS

1.	Autoriaus pratartis	3
2.	Teisė džiaugtis	5
3.	Džiaugsmas ir mūsų laikai	13
4.	Džiaugsmo žudytojai	21
5.	Per daug džiaugsmo ir per maža džiaugsmo	28
6.	Džiaugsmas ir menas	33
7.	Džiaugsmas ir liaudies daina	42
8.	Džiaugsmas ir jaunimas	49
9.	Džiaugsmas ir krikščionybė	57
10.	Krikščionio džiaugsmas	68
11.	Džiaugsmas ir Šventas Raštas	79
12.	Džiaugsmas ir šventumas	92
13.	Linksmieji šventieji	96
14.	Daugiau džiaugsmo	129
15.	Maži džiaugsmai	132
16.	Džiaugsmas ir dėkingumas	137
17.	Džiaugsmas ir auklėjimas	139
18.	Džiaugsmas iš džiaugsmo	147
19.	Menas ir džiaugsmas	151
20.	Džiaugsmas ir pastoracija	155
21.	Džiaugsmas ir gamta	161
22.	Džiaugsmas ir darbas	174
23.	Sielos džiaugsmas	182
24.	Džiaukis	189
25.	Pabaigos žodis	199
26.	Vertėjo žodis	201

Naudingi Sakalo leidiniai

Burkevičius V., LIETUVOS MOKYKLA PRIES DIDJĮ KARĄ. Kauno Gubernijos pradž. mokyklų padėtis 1907—1914 m. Su iliustr. Kaina Lt 2,—

Burkevičius V., IŠ MŪSŲ KOVŲ DĖL LIETUVOS MOKYKLŲ. 1863—1915. 64 psl. Iliustr. Kaina Lt 2,—

Butrimavičius Ed., gyd., KAD AUGTUM SVEIKAS. Medicinos mokslo populiarizacijos, apkreč. ligų profilaktikos, bendrosios, individ. higienos žinios jaunimui. Kaina Lt 2,50.

Daugirdaitė Sruogienė V., LIETUVOS ISTORIJOS VAIZDAI IR RAŠTAI. I. Istorijos chrestomatijo Iliustr. Mografijų, mokslo straipsnių, šaltinių, grožės literat. veikalų ištraukos. Šviet. Min. aprobuota. Kaina Lt 4,50.

Daulius J., SIAUROJI AR PILNUTINĖ KATALIKYBĖ. Katalikybės esmės ir jos paskirties bei pritaikymo vietai ir laikui svarstymas. Kaina Lt 2,50.

Daukantas Simanas, BŪDAS SENOVĖS LIETUVIŲ IR ŽEMAIČIŲ. Naują leid, spaudai paruošė J. Talmantas. Kaina Lt 5,—

Foerster Fr. W., AMŽINOJI ŠVIESA IR ŠIŲ DIENŲ TAMSYBĖS. Viršlaikiniai klausimai mūsų laikams. Kaina Lt 2—

Gerlingas R., BŪK VYRAS. Lytiniai klausimai jaunuoliams ir suaugusiems. Kaina Lt 3,—

Gonzague de Reynold, TRAGIŠKOJI EUROPA. Vertė B. Stočkus. 2 tomai po Lt 2,50.

Hynek R. W., med. dr., KRISTAUS KANČIA. Medicininė ir tikybinė studija, pagal Torine esančią drobulę, at-

skleidžianti, remiantis foto nuotr., Kristaus nukryžiavimu, kančią etc. Iliustr. Kaina Lt 2,—

Yla St., **KRIKŠČIONYBĖS ĮVEDIMAS LIETUVOJE** Krikščionybės įvedimo pavėlavimas, įvedimo bažnytinės ir kultūrinės klaidos ir jų pasėkos. Kaina Lt 2,50.

Kue E., **ŠAMONINGOS AUTOSUGESTIJOS ĮTAKA MŪSŲ VEIKSMAMS.** Kaina Lt 3,-

Keppler Paul, **DAUGIAU DŽIAUGSMO.** Kaina Lt 2,50.

Kamantauskas Viktoras, **JAUNAM MOKSLEIVIUI.** Patarimai, kaip sveikam būti, kaip mokytis ir kaip elgtis. Kaina Lt 1,50.

Kučinskas A., dr., **KĘSTUTIS.** Monografija. Kaina Lt 6.-

Kuzmickis Jonas, **VAIKŲ ŽAIDIMAI.** Kaina Lt 0,90
LIETUVIŠKŲ KNYGŲ SISTEMATINIS KATALOGAS. Rinkoje esančios knygos. Sudarė Izid. Kisinas 1160 psl. Kaina 7,—

LIETUVIŲ K. RAŠYBOS VADOVĖLIS. Su plačiu bendrinės kalbos kirčiuotu žodynu. Sudarė A. Kalnius, Z. Kuzmickis, J. Talmantas. Kaina Lt 2,50.

Maceina A. dr., **SOCIALINIS TEISINGUMAS.** Kapitalizmo žlugimas ir naujos santvarkos socialiniai principai. Kaina Lt 5,—

Mykolaitis-Putinas V., **LITERATŪROS ETIUDAI** Literatūros kritikos straipsnių rinkinys. Kaina Lt 5,—

Magniez, dimis. kapit., **JAUNUOLIUI IR TĖVUI.** Rimti pamokymai jaunuoliams apie lytinius dalykus. Kaina Lt 1,50.

Marden Swet O, **KĄ DARAI, DARYK GERAI.** Labai gražūs ir praktiški gyvenimo pamokymai. Kaina Lt 1,50

Marden Swet O, **KELIAS Į PASISEKIMĄ** Vertė A. Valašinas. Kaina Lt 2,—

Matusas J, dr, **LIETUVIŲ KULTŪRA SENAIS LAIKAIS**. Istorinė studija. Kaina Lt 1,—

Raičinskis K. K., lic., phil., **MOKĖK MOKYTIS**. Labai aktualūs patarimai visiems mokiniams. Kaina Lt —.

Niesselis A., generolas, buvęs santarvininkų komisijos Baltijos kraštuos pirmininkas, **VOKIEČIŲ IŠSIKRAUSTYMAS IŠ BALTIJOS KRAŠTŲ** (ir iš Lietuvos). Memuarai. Vertė J. Griška. Kaina Lt 5,—

Petkūnas V., major., red., **CHEMINIS KARAS IR APSAUGA**. Cheminės apsaugos vadovėlis visiems. Kaina Lt 6—.

Prapuolenis K., kun. kan., **LENKŲ APAŠTALAI LIETUVOJE**. Vertė K. Vairas. Su A. Jasiūno įžanga. Kaina Lt 3.-

Raičinskis K. K, lic., phil, **PSICHOTECHNIŠKI SVETIMŲ KALBŲ MOKYMO METODAI**. Mokymo bei mokymosi psichologiniai faktoriai, mokymosi technika ir metodika, autodidaktiškas svet. k. mokymasis. Kaina Lt 1,—

Raičinskis K. K, phil, **SĖKMINGAS VAIKO UGDYMAS**. Ugdomojo veikimo objektas, principai ir taktika. Auklėtojo asmenybė. Kaina Lt 2,—

Ruzgas V, red, **NAUJOJI MOKYKLA**. III t. Krašto tyros straipsnių rinkinys. Kaina Lt —.

Ruzgas V, **VADOVĖLIS BIBLIOTEKININKAMS**. Spaudos ir rašto istorija, bibliograf. istor, bibliotekų įst, bibliotekininkystės darbo metodai, bibliot. ir skaityklų organizavimas, komplektavimas, knygų tvarkymas, klasifikacija, katalogai, apyskaitos, instrukcijos ir kt. Redagavo prof. V. Biržiška. Kaina Lt 7,—

Šviedrys E., techn, **PAKINKYKIME VĖJĄ**. Vėjo varikliai. Kaina Lt 3,—

Šviedrys E., techn., **BE ŽIBALO IR BE BENZINO.** Kaip pasigaminti dujų generatorių. Kaina Lt 2,—

Šivickis P. B., prof., **GYVOJI GAMTA IR MES.** Tarvydas S., **APLINKOTYBOS IR DAIKTŲ PAŽINIMO METODIKA.** Su pamokų pavyzdžiais. Kaina Lt 1,—

Tercijonas V., dr., red., **SVEIKI VAIKAI.** Vaikų priešžiūros nurodymai motinoms. Vertė V. Gečius. Kaina Lt 1,50.

Uspenskis A. dim. pulk., **DIDŽIAJAME KARE.** Lietuva—Rytų Prūsija 1914—15 m. Karininko atsiminimai. Su D. karo vaizdais ir schemomis. Kaina Lt 3,50.

Urbšys J., **MEDŽIAGA VILNIAUS GINČO DIPLOMATINEI ISTORIJAI.** Kaina Lt 2,—

Vaičiulaitis A., **NATŪRALIZMAS IR LIETUVIŲ LITERATŪRA.** Literatūrinė studija. Kaina Lt 1,50.

Valentukonis J., **STATYBINIS DAŽYMAS.** Vadovėlis dažytojams. Iliustr. Kaina Lt 4,50.

Wautier d'Aygalliers A., **MEILĖS DISCIPLINA.** Rimtas traktatas apie meilę. Kaina Lt 3,—

Knygos gaunamos visuose knygynuose ir Sakalo b-vėjc, Kaune Kęstučio g. 36.